

Tartu Ülikool
Sotsiaal- ja haridusteaduskond
Ühiskonnateaduste instituut
Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni õppekava

Kadri Külaots

**Ajakirjanike üleminek kommunikatsioonivaldkonda,
peamised põhjused**

Bakalaureusetöö

Juhendaja: Signe Ivask (MA)

Tartu 2015

Sisukord

Sissejuhatus	4
1. Teoreetilised ja empiirilised lähtekohad	7
1.1. Ajakirjandus ja kommunikatsioonivaldkond.....	7
1.1.1. Ajakirjandus	7
1.1.2. Kommunikatsioonivaldkond.....	12
1.2. Ajakirjanik ja suhtekorraldaja	14
1.2.1. Rollide konflikt	16
1.3. Ajakirjanike üleminek kommunikatsioonivaldkonda	17
1.3.1. Rutiin ja muutused ajakirjanikutöös	17
1.3.2. Stress	19
1.3.3. Töö iseärasusest tingitud stress	20
1.3.4. Rahaline seis ajakirjanduses	22
2. Uurimistöö eesmärk ja uurimisküsimused	25
3. Valim ja meetod	26
3.1. Valim	26
3.2. Uurimismeetod	27
3.3. Meetodi kriitika	29
4. Uurimistulemused.....	30
4.1. Ajakirjandus ja Kommunikatsioonivaldkond.....	30
4.1.1. Ajakirjanduse taust teistes valdkondades töötamiseks	30
4.1.2. Ootused ja reaalsus	31
4.1.3. Portaalitöö omapära	32
4.1.4. Ajakirjandushariduse olemasolu	34
4.1.5. Algaja ajakirjaniku kurnatus ja tõestamisvajadus.....	35
4.1.6. Toetussüsteemid ajakirjanduses	38
4.1.7. Kommunikatsioonivaldkond.....	42
4.2. Ajakirjanike stereotüüpne arvamus suhtekorraldajatest.....	46
4.3. Ajakirjandusest kommunikatsioonivaldkonda üleminek	47
4.3.1. Stressi indikaatorid.....	47

4.3.2.	Personaalsed indikaatorid	49
4.3.3.	Materiaalsed indikaatorid.....	54
4.4.	Tagasipöördumine ajakirjandusse	57
5.	Järeldused ja diskussioon	58
5.1.	Ajakirjanikud ja suhtekorraldajad	58
5.2.	Indikaatorid, mis mõjutavad erialavahetust.....	59
5.2.1.	Materiaalsed indikaatorid.....	59
5.2.2.	Stressi indikaatorid.....	60
5.2.3.	Personaalsed indikaatorid	61
5.3.	Tagasipöördumine	63
5.4.	Toetamine	63
	Edasised uurimisvõimalused	65
	Kokkuvõte	66
	Summary.....	68
	Kasutatud kirjandus	70
	Lisa 1: Intervjuu kava.....	75
	Lisa 2: Intervjuude transkriptsioonid.....	77

Sissejuhatus

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärk on uurida ajakirjandusest kommunikatsioonivaldkonda läinud inimesi, tuua välja peamised erialavahetuse põhjused.

Tänapäeval on oluliseks töömotivatsiooniks raha, mis tagab inimestele parema elu. Ajakirjanikud tunnevad ajakirjanduses, et nad on alatasustatud ja töömaht on väikese palgaga võrreldes liiga suur ning sellepärast otsivad ajakirjanikud võimalusi, mis pakuks neile paremat majanduslikku toimetulekut (Aguinis, Joo ja Gottfredson, 2013: 243). Üks lahendus on vahetada eriala.

Mõiste „töömotivatsioon“ tähendab mingit sorti ergutust või innustust, mis ärgitab inimest oma tööd hindama ja seda tegema. Üheks innustavaks faktoriks on raha, suurem palk meelitaks reportereid ajakirjandusse jääma (Reinardy, 2009a: 43).

Antud töös ajakirjanike ja suhtekorraldajate palku võrdlev statistika puudub, sest palgad ei ole avalik informatsioon. Mõnede ministeeriumite ning Politsei- ja Piirivalveameti suhtekorraldajate palgad on avalikud, kuid ainult nendel, kes töötavad kommunikatsioonivaldkonnas juhtivatel positsioonidel. Käesoleva töö valimis olevatest endistest ajakirjanikest kaks töötavad kommunikatsioonivaldkonnas juhtivatel kohtadel, kuid erasektoris. Seega pole nende palgad avalikud. Samuti pole avalikud ajakirjanike töötasud.

Samuti ei leidnud autor ajakirjanike ja suhtekorraldajate tööturu statistikat. Üldisema pildi ajakirjanduse olukorra näitamiseks kasutas autor 2011. aasta andmeid. Halliki Harro-Loit ja Urmas Loit (Niinepuu, 2012: 14 kaudu) märkisid, et Eesti tööturul oli 2011. aastal professionaalseid ajakirjanikke 1100-1200, sealhulgas oli ka vähesel määral vabakutselisi ajakirjanikke ja füüsilisest isikust ettevõtjaid.

Ajakirjandus on muutunud *online*-meedia olemuse tõttu kiireks ja töömahukaks. Olukorda

raskendab ka see, et ajakirjanduses on inimestest puudus. Teisalt ei taha pikema tööstaažiga inimesed *online*-portaalides tööd teha ja selle tõttu lükatakse vastutus noorte õlule. Alustavad ajakirjanikud ei pea sellele survele ja tööpingele vastu ning see viib läbipõlemiseni, mis omakorda viib ajakirjaniku eriala vahetuseni. Noortel ajakirjanikel on vanuse tõttu üleminek kergem kui vanematel olijatel.

Mõiste „läbipõlemine“ tähendab seisundit, kus inimene tunneb ennast vaimselt ja füüsiliselt väsinuna. Läbipõlemist põhjustab raske töö tegemine pika aja vältel. Läbipõlemist saab mõõta kolme tunnuse järgi: kurnatus, küünilisus ja professionaalne efektiivsus (Reinardy, 2009a: 45).

Käesolevas töös kasutab autor mõisteid nagu „stressi indikaatorid“ ja „kommunikatsioonivaldkond“.

„Stressi indikaatorid“ on erinevad faktorid nagu näiteks rutiin, tähtajad, kiirus, pikad töötunnid, konkurents, mis mõjutavad motivatsiooni ja tekitavad stressi. Stress on organismi pingeseisund kaitsereaktsioonina negatiivsete mõjurite vastu (Reinardy, 2009a: 48).

„Kommunikatsioonivaldkond“ on ala, mille eesmärgiks on teenida arvestatust ja toetust ning kujundada arvamust ja käitumist. See on planeeritud, pidev jõupingutus rajada ja säilitada head tahet ning vastastikust mõistmist organisatsiooni ja sihtrühmade vahel.

Käesolev uurimistöö on oluline, sest varem pole Eestis uuritud ajakirjanike üleminekut kommunikatsioonivaldkonda. Uurimus on oluline Eestis toimivatele meediaväljaannetele. Toimetused võiksid teada peamiseid põhjuseid, miks ajakirjanikud nende juurest lahkuvad ning kui nad neid põhjuseid teavad, siis võibolla suudavad nad ennetada ajakirjanike lahkumist teistesse valdkondadesse.

Teisalt keskendub uurimistöö ka mõnel määral tugisüsteemidele. Varem on toimetuse

tugisüsteeme uurinud Tartu Ülikoolis 2014. aastal magistritöös „Supervisiooni kui tugisüsteemi tõhusus noore ajakirjaniku tööstressi leevendajana“ Brit Laak ja sama aasta kevadel bakalaureusetöös „Noore ajakirjaniku tugisüsteemid ja nende vajalikkus toimetuses“ Merilyn Säde.

Antud töö teoreetiline osa sisaldab kolme suuremat peatükki. Esimeses peatükis räägitakse üldiselt ajakirjandusest ja kommunikatsioonivaldkonnast ning ajakirjanikest ja suhtekorraldajatest. Teine peatükk sisaldab nende kahe valdkonna ja ameti omavahelisi suhteid. Kolmandas peatükis räägitakse põhjustest, miks ajakirjanikud lähevad üle kommunikatsioonivaldkonda.

Seejärel kirjeldatakse uurimistöös kasutatud valimit ja metoodikat. Tuuakse välja uurimistöös kasutatud meetodi plussid ja miinused. Töö teises pooles esitatakse intervjuude käigus saadud tulemused, mida hiljem analüüsitakse järelduste peatükis.

1. Teoreetilised ja empiirilised lähtekohad

Käesolevas peatükis räägitakse ajakirjandusest ja kommunikatsioonivaldkonnast laiemalt ning ka ajakirjanikest ja kommunikatsioonivaldkonna spetsialistidest. Ajakirjanikele ja ajakirjandusele keskendumine on töös läbiv, see on oluline määratlemaks keskkonda ning olukorda, kust nad lahkusid ja kuhu nad sisenesid. Selle töö kontekstis on valimis olijad kunagised ajakirjanikud, lisaks tuleks osa neist tagasi ajakirjandusse, kui olukord selles valdkonnas mitme aspekti suhtes paraneks.

Teine peatükk mõtestab lahti nende kahe valdkonna ja ameti ristumiskohti, probleeme ning nende omavahelisi suhteid.

Kolmas peatükk räägib ajakirjanike lahkumisest ajakirjandusest, et minna tööle kommunikatsioonivaldkonda, missuguseid tulemusi on senised uuringud andnud küsimusele – miks ajakirjanikud on kommunikatsioonivaldkonda läinud.

1.1. Ajakirjandus ja kommunikatsioonivaldkond

1.1.1. Ajakirjandus

1990. aastate alguses oli ajakirjandus populaarne valdkond, mis arenes suure kiirusega. See tõi kaasa uute töökohtade tekke reklaaminduses, müügi edenduses ja juhtimises. Meediaettevõtted võtsid tööle spetsialiste kõikidele eelnevalt mainitud valdkondadele (Noronha, 1990: 7).

Töö ajakirjanduses tähendas 1990. aastatel aruandlust või isegi uurivat ajakirjandust. Kahjuks ei olnud isegi veerand töötajatest reporterid. Konkurents töökohtadele oli suur ja seetõttu oli

algastme töökohtade leidmine ajalehtedes raskendatud. Sel põhjusel hakkasid inimesed otsima tööd väljaspool ajalehti. Sündikaadid, ajakirjad, raadio ja televisioon pakkusid tööd reporteritele, kirjutajatele, toimetajatele ja teistele sellega seotud töökohtadele (Noronha, 1990: 7).

Ajakirjaniku tööd on kirjeldatud kui üllast elukutset. Ajakirjanduse kohustused hõlmavad täpsust, avalikkuse teavitamist, tasakaalustatud lugusid ning valvekoera rolli täitmist. Ajakirjanikud on uhked oma töö üle ja teistel on seda põnev kõrvalt vaadata. Nad on professionaalid, kes jätavad omakasu tagaplaanile (Reinardy, 2009a: 127).

1.1.1.1. Ajakirjaniku kõrgharidus

Kommunikatsiooni erialad on kiirusel põhinevad, põnevad ning samuti rasked ja nõudlikud. Ajakirjaniku või suhtekorraldaja karjääri omamiseks on vajalik haridus ning suur pühendumus (Noronha, 1990: 5).

Ajakirjanduse professionaliseerumine kogu maailmas on viinud ajakirjanduse õppe akadeemia tasandile. Kaugel pole ajad, kui ajakirjandust õpiti kohapeal, ametil olles, pärast keskhariduse omandamist. Kuniks nüüd on väljaõpe kolinud ülikooli. See ei tähenda seda, et tingimata kõikidel ajakirjanikel peab olema kõrgharidus. Austraalias ja Suurbritannas on pikka aega praktikantidel põhinev süsteem ja isegi praegu jätkub kakspidine ajakirjanike koolitus (Hanusch ja Mellado, 2014: 1157).

Ajakirjandus on praktiline professioon ning tööandjad eelistavad palgata praktiliste kogemustega inimesi ning kontseptuaalsed teadmised ja akadeemiline haridus jäävad pigem tagaplaanile. Põhimõtteliselt peegeldab see asjaolu, et ajakirjanduse hariduse ja praktika vahel on lõhe (Kronstad, 2014: 176).

Praktilised inimesed langetavad otsuseid loogiliselt mõeldes ning mitte teooriale ja reeglitele

tuginedes. Seda tüüpi otsused on „situatsiooni teadmiste“ (*knowing-in-action*) põhised. On tegevusi, kus inimesed teavad tegutseda spontaanselt. Inimesed ei pea mõtlema, kuidas käituda, enne ega pärast oma tegevusi ning nad ei tea, kuidas need asjad on õpitud. Tundmused ja varem kogetu aitavad neil teatud olukordades kõige otstarbekamalt käituda (Kronstad, 2014: 177-178).

Maria Luisa Humanese ja Sergio Rosese (2014: 186) tehtud uurimustöö tulemused näitasid, et ajakirjanduse kursused on piisavad ja valmistavad ette ajakirjanduses töötamiseks. Veerand oli arvamisel, et ülikooli lõpetada pole vaja, sest töö leiab ajakirjanduses alati. 2000. aastal Hispaanias tehtud uuringust selgub, et 60,3 protsenti ajakirjanikest uskus, et oluline on omada kõrgharidust. Kõrgema ajakirjandusliku hariduse omamine Hispaanias on olnud tähtis juba 1940. aastatest. 2011. aastal oli 80 protsenti ajakirjanikest ajakirjandusliku haridusega.

Gunnar Nygren ja Karin Stigbrand (2013: 846) uurisid Rootsi, Venemaa, Poola, Eesti ja Soome ajakirjanikke. Tulemustest selgus, et motivatsioonid, miks inimesed hakkavad ajakirjanikuks, on sarnased ja need on seotud eneseteostusega. Motivatsiooniks on töötada huvitavate teemadega, olla loovad, kohtuda huvitavate inimestega. Kõige suurem erinevus tuli palkade, kõrge staatuse ja tuntuks saamise puhul. Need motiivid on tugevamad Venemaal, Poolas ning kuigivõrd ka Soomes. Selle põhjuseks võivad olla kultuurilised ja vanusega seotud erinevused. Tavaliselt on kuulsus ja palk olulised noorematele üliõpilastele ning Venemaal ja Poolas olid üliõpilased kolm-neli aastat nooremad kui teistes riikides. Soomes ja Rootsis, kus on luteri usk, pole sotsiaalselt aktsepteeritav tunnistada soovi paremini teenida ja kuulsaks saada. On ainult väikesed soolised erinevused – mehed tahavad rohkem olla valvekoera rollis kui naised.

Ajakirjandus on üsna sarnane kõikides riikides ja igasugustes meediasüsteemides. Toimetused, tehnoloogia, igapäevased tegevused ja formaadid on sarnased. Selged erinevused esinevad ajakirjandusliku töö sisus ja üldistes tegevustes. Need iseärasused võivad olla tingitud erinevate riikide ajaloost ja kultuurist, peegeldades poliitilisi mõjusid ja süsteeme (Nygren ja Stigbrand, 2014: 842).

1.1.1.2. Ajakirjanike rahulolu

Erinevates uuringutes on välja toodud tegurid, mis mõjutavad töötajate rahuolu: organisatsioonilised piirangud, rollid, töö-kodu konfliktid, tasu, stress, koormus, töögraafikud ja kontroll. Tööga rahulolematust tekitavad teised funktsioonid nagu palk, administratiivne pool, ettevõttepoliitika, suhted kolleegidega ja töökeskkond. Üldiselt on uuringud näidanud, et töötajad on oma tööga rahul, kui nad märkavad, et nende isiklikud eesmärgid ja väärtused ühilduvad organisatsiooni eesmärkide ja väärtustega (Beam, 2006:170-171).

Teisalt mõjutavad rahulolu saavutamist ka isikuomadused. Näiteks inimesed, kes suudavad kontrollida oma positiivseid ja negatiivseid tundeid, neil on suurem rahuolu töö suhtes. Need, kes ei suuda oma tundeid maha suruda ja lasevad emotsioonidel endast võitu saada, neile pakub töö vähem rahulolu. Samas ei tohi unustada, et inimesed on individuaalsed ja erinevatele inimestele pakuvad erinevad töötingimused rahuolu (Beam, 2006: 171).

Scott Reinardy (2009a: 43) toob oma uurimuses välja, et noori alles alustavaid ajakirjanikke, kes on väga rahul oma tööga, oli 1971. aastal 49 protsenti ning 2002. aastal oli see protsent 33,3. Tööga rahulolematuse on ka üks ajakirjandusest lahkumise põhjuseid.

Romy Fröhlich, Thomas Koch ja Magdalena Obermaier (2013: 812) toovad välja ka selle, et tulevikus läheb ajakirjanduses olukord üha kriitilisemaks, sest ajakirjanikud lähevad üha enam kommunikatsioonivaldkonda üle.

Ajakirjanikud ja suhtekorraldajad võtavad ühiskonnas kaks erinevat positsiooni ja mõlematel positsioonidel olevad inimesed peavad täitma erinevaid rolle. Ajakirjandusest kommunikatsioonivaldkonda minevad inimesed peavad sellises olukorras õppima tundma suhtekorralduse eripärasid (Fröhlich, Koch ja Obermaier, 2013: 813).

1.1.1.3. Juhtide ja kolleegide toetus

Ajakirjanike töö kvaliteeti ja keskkonda pärsib see, kui nad ei saa kolleegidelt toetust. Töökeskkonda iseloomustab vajadus koostöö ja koordineerimise järele. Selline abistav käitumine mõjutab töötajat positiivsemalt kui lihtne palgatõus. Inimesed pakuvad tuge tavaliselt neile, kes on neid aidanud või võiksid hiljem abiks olla. Teiste inimeste toetamine nõuab aega ja vaeva ning toe pakkuja tööproduktiivsus võib väheneda, sest ta ei saa piisavalt oma tööga tegeleda (Grodal jt, 2015: 137).

Pikad töötunnid, raske töö ja väike palk ei kaalu üles ajakirjanduse plusse ning sellepärast on ajakirjanikud läinud paremaid töötingimusi otsima. On ka ajakirjanikke, keda ei saa hoida lahkumast, sest igale inimesele ei sobi see elukutse. Individuaalseid prioriteete ja eesmärke ei saa juhtkond või juht muuta. Juhtkond peaks mõistma, et kui nende töötaja on pettunud, siis töötajat peab julgustama ja temaga suhtlema, sest mõnikord on sellest abi (Pease, 1991: 8-9). Kui juht suhtleb ja julgustab töötajat, siis alluv tunneb, et tema tööd ja teda hinnatakse.

Juhid saavad rahuldada alluvate vajadusi pakkudes pädevat tagasisidet, konstruktiivset kriitikat ja eesmärke, mis on saavutatavad. Oluline on suhestuda, näidata oma solidaarsust, kas siis toimetuse või nõustajaga. See tekitab ajakirjanikus ühtekuuluvustunde ja ta on ajakirjanduses töötades rahul. Rahuolu tagab selle, et ajakirjanik saab luua positiivseid tulemusi, osaleda ühistegevustes, lisaks on tal suurem motivatsioon ja iseseisvust toetav süsteem. Sageli vajab inimene rahuloluks neid faktoreid (Filak ja Pritchard, 2007: 65-66).

Christopher H. Thomas ja Melenie J. Lankau (2009: 418) tõid välja uurimuse, mille tulemus näitas, et hea juhi-alluva suhe ja (vajadusel) toetav mentorlus, on vahendid, millega on võimalik vähendada emotsionaalset kurnatust. Need on lähenemised, mille puhul juht suhtleb alluvaga ja nõnda vähendatakse erinevate tasemete rollidest tingitud stressi. See tähendab, et alluvatel tekib stress juhtide väärtushinnangute tõttu.

1.1.2. Kommunikatsioonivaldkond

Kommunikatsioonivaldkonna (*Public Relations* - PR) areng muutis 1990ndatel põhjalikult nii era- kui ka tööelu. See ei toimunud ainult kiire arengu tõttu vaid PR mõjutas majandust, ühiskonda ja poliitilisi süsteeme. Järjest enam nõudsid ühiskonnasektorid informatsiooni ja seetõttu loodi palju uusi karjäärivõimalusi, sest informatsiooni sorteerimiseks, valimiseks ja uue informatsiooni loomiseks oli järjest enam vaja spetsialiste, kes edastaksid sõnumeid konkreetsetele sihtrühmadele. Pidevalt muutuv ühiskond tõi järjest rohkem pingeid indiviidide, gruppide ja organisatsioonide vahel. See suurendas organisatsioonide vajadust suhelda üksikisikutega tõhusamalt, see omakorda suurendas vajadust väljaõpetatud suhtekorraldajate järgi. Professionaalsed PR'id mängisid olulist rolli üleminekul informatsioonipõhisesse ühiskonda (Noronha, 1990: 1-2).

Kommunikatsioonivaldkonna tootmisharu on viimastel kümnenditel mänginud üha olulisemat rolli teavitamise protsessis. Meediaettevõtete huvid taga on oma agenda ja nad tahavad seda majast välja saada ning avalikkusele peale suruda. Ajakirjanduses on aga uudisekogumisevahendid langenud. Kuna meediaettevõtted on pidanud tegema kärpeid, samal ajal on nad toodangut suurendanud, sestap on nende sõltuvus PR'ist tõusnud. Ühelt poolt viitab see sellele, et kommunikatsioonivaldkonnal on suurem mõju ajakirjandusele. Teisalt võib järeldada, et traditsioonilised hierarhiad meedias on oluliselt muutunud uues PR-iga küllastunud meediakeskkonnas (Cottle, 2003: 27).

PR-i tööstusharud võivad olla märkimisväärselt laienenud, kuid ei ole ühtegi viidet, et see saab suuremaks osaks ka uudiste tootmisel. Seda on raske kindlaks teha, sest täpselt ei teata, mis on PR ja mis on „puhas“ ajakirjandus. Ainuke, mida saab järeldada, on see, et PR ja uudiste tootmine sõltuvad suurel määral üksteisest. Mõju PR professionaalidele (või allikatele, kes kasutasid PR tehnikaid) oli alati suurem kui teadlased salvestasid, ajakirjanikud tunnistasid või uudiste tarbijad teadsid. Selline koostöö suhtekorraldajate ja ajakirjanike vahel ei ole kunagi meedia kui neljanda võimu ideaal – seni kaua kui PR on vähe arenenud ja on spetsialistide puuduses ning ajakirjanikud säilitavad toimetuse autonoomia. Viimase

paarikümne aasta jooksul on PR laienenud ja toimetuste ressursid vähenenud (Cottle, 2003: 31).

1.1.2.1. Suhtekorraldusliku töö olemus

Kommunikatsioon on protsess, kus edastatakse ideid, informatsiooni ja hoiakuid inimeselt inimesele. Professionaalsed suhtekorraldajad on need, kes loovad, toodavad ja levitavad sõnumit konkreetsetele sihtrühmadele. Sõnad, helid ja pildid on vahendid, millega suhtekorraldajad edastavad sõnumit auditooriumile. Seega kommunikatsioonivaldkonna spetsialistid peavad teadma, kuidas erinevaid tehnikaid: sõnumite, helide salvestamist ja loomist ning nendega manipuleerimist kasutada, et luua võimalikult tõhusaid sõnumeid (Noronha, 1990: 2).

Professionaalsed suhtekorraldajad peavad suhtlema organisatsioonisiselt töötajatega ja -väliselt klientidega, aktsionäridega ja kohaliku kogukonnaga. Kõrge konkurentsiga keskkonnas tuleb aina rohkem suhelda mitmekesisema auditooriumiga ja seda enam on vaja väljaõpetatud ning kogenenumaid kommunikatsioonivaldkonna spetsialiste (Noronha, 1990: 2).

Marii Karell (Lill, 2005: 29 kaudu) tõi 2004. aastal oma bakalaureusetöös välja, et kommunikatsioonivaldkonna spetsialistid suhtlevad kriisiolukorras ja tähtsamate teemade puhul toimetuse juhtidega, vähem oluliste teemade puhul pöörduvad suhtekorraldajad peamiselt tegevajakirjanike poole

Eestis kannab kommunikatsioon mitmekülgsed eesmärged, nende hulgas on ehk enim märgatav avalikkuse ja meediaga suhtlemine, seda mitte ainult negatiivsete või konfliktiolukordade puhul, vaid igapäevases töös niisamuti. Suhtekorraldusteenust kasutatakse ka uute produktide ja projektide tutvustamiseks, selle eesmärk on informeerida avalikkust, samal ajal silmas pidades uute turgude vallutamist ja tarbijatele informatsiooni

jagamist (Laasme, 2005: 19).

1.2. Ajakirjanik ja suhtekorraldaja

Kommunikatsioonivaldkonnal ja ajakirjandusel on väga olulised ning tähendusrikkad rollid ühiskonnas. Koos toimivad nad jõuna, mis aitavad kujundada avalikku arvamust, pakkudes arutelu ning erinevaid arvamusi. Suhtekorraldajate ja ajakirjanike suhet peetakse sageli vastuoluliseks. Professionaalne minapilt (kuidas inimesed tajuvad saadud sõnumeid ja kuidas inimesed tajuvad teiste tegevusi nende suhtes) ning arusaamad teise rühma ametialaste eesmärkide kohta võivad mõjutada omavahelisi suhteid ja usaldust kahe vastase – suhtekorraldaja ning ajakirjaniku vahel. Selline suhe võib mõjutada suhtlemiste atmosfääri ja usaldust ühiskonnas laiemalt (Niskala ja Hurme, 2014: 105).

Niina Niskala ja Pertti Hurme (2009: 109) toovad uurimuses välja põhjused, miks ajakirjanikud arvavad suhtekorraldajatest üsna halvasti: ajakirjanikel on olnud eelnevalt negatiivseid kogemusi ebaprofessionaalsete kommunikatsioonivaldkonna spetsialistidega, ajakirjanikud peavad oma tööd tähtsamaks, ajakirjanikud peavad ennast liiga tähtsateks, tavalised eelarvamused, mis on ajakirjanikel, ning viimasena on välja toodud tunded. Suhtekorraldajatest on ühiskonnas loodud üsna halb pilt. Üheks vastasseisu põhjuseks on see, et kommunikatsioonispetsialistid esitavad tavaliselt ainult positiivseid aspekte oma organisatsiooni kohta, kuid ajakirjanikud võtavad seda skeptiliselt, sest ajakirjanike töös on oluline objektiivsus, allika täpsus ja põhjalik reporteritöö (Niskala ja Hurme, 2014: 109). Ajakirjanikud tahavad fakte ja kogu infot, mitte ainult kommunikatsioonispetsialistide positiivseid sõnumeid organisatsiooni kohta.

Shannon A. Bowen (2009: 403-404) leiab, et meelelahutuslik meedia, näiteks televisioonis jooksvad filmid, loovad suhtekorraldajatest negatiivseid stereotüüpe. Näiteks tõi ta välja filmi, kus oli suhtekorraldaja, kes ei teinud midagi peale pidutsemise ja spetsiaalsetel üritustel käimise. Filmist ei tulnud välja, et kommunikatsioonispetsialist oleks tegelenud suhtekorraldusliku tööga, mis sisaldab näiteks statistilisi uurimusi või tippjuhi nõustamist

olulistest küsimustes. Avalikkusele vale pildi loomine tekitab väärarusaama kommunikatsioonitööst.

Ajakirjanikud ja suhtekorraldajad mõjuvad üksteisele paradoksaalselt. Mõned ajakirjanikud väärtustavad kommunikatsioonivaldkonna spetsialiste, kuid enamik uuringuid näitavad väga negatiivset suhtumist suhtekorraldajatesse. Kommunikatsioonivaldkonda alahinnatakse, tõrjutakse ja mõistetakse hukka avalikes aruteludes ja esitatakse kriitiliselt nii meedias kui raamatutes (Macnamara, 2014: 739).

Ajakirjanikud ja meediaprofessionaalid kirjeldavad kommunikatsioonivaldkonda kui „musta kunsti“ („*dark art*“) ja „musta poolt“ („*the dark side*“). Suhtekorraldajaid on süüdistatud, et nad on väikeaktsionärid, valelikud, võltsid, ebaetilised, manipuleerivad ja ühekülgsed. Kuigi süüdistused tulevad pahameelest ning teadmatuses, kajastavad nad siiski hoiakuid ja vastastikmõju (Macnamara, 2014: 740).

Eneken Laasme (2005) magistritöös on juttu suhtekorraldajate ja ajakirjanike rollidest ning nende iseärasustest. Ka sellest tööst tuleb välja teatav arusaamus, mis on kummagi eriala töövõtted ja kumab läbi ajakirjanike pigem kriitiline hoiak suhtekorraldajate suhtes.

Ajakirjanike vaenulik ja negatiivne suhtumine kommunikatsioonivaldkonda on viimaste aastate jooksul muutunud. Jae-Woong Yoo (2014: 1175-1176) uuris ajakirjanike arusaamu kommunikatsioonivaldkonnast Twitteri postituste kaudu. Kommunikatsioonivaldkonnast saadakse aru kui pildi loomisest ja/või veenmisest. Ajakirjanikud refereerisid suhtekorraldajaid reklaamides, piltides, kampaaniates ja organisatsiooni jõupingutustes turunduses. Üllatavalt tuli tulemustest välja see, et ajakirjanikud tajuvad kommunikatsioonivaldkonda neutraalsemalt ja positiivsemalt kui varasemalt. Tulemused näitasid veel, et süstemaatilised ja pidevad jõupingutused pakuvad ajakirjanikele täpsemat ülevaadet kommunikatsioonivaldkonnast.

1.2.1. Rollide konflikt

Paljud uuringud kontseptualiseerivad ajakirjanikke professionaalsete rollide ja mina-piltide järgi. Traditsioonilised tüpoloogiad iseloomustavad ajakirjanikke neutraalsete osalejatena. Ajakirjanike neutraalsust on kirjeldatud mõistega “ainult tõde” (*nothing-but-the-truth*), mis tähendab kõrgelt objektiivse, mittepersonaalse ja põhjalikult kontrollitud informatsiooni edastamist (Nisakala ja Hurme, 2014: 108).

Ajakirjandus ja kommunikatsioonivaldkond erinevad üksteisest oluliselt. Lojaalsus on kõige olulisem märksõna selle juures. Kommunikatsioonivaldkond on kliendipõhine ala ehk suhtekorraldajad esindavad klientide huve, mitte üldsust. Suhtekorraldajat võib võrrelda advokaadiga, mõlemad kaitsevad oma klienti ning tema huve. Advokaatide loomuses on subjektiivsus, mis toob kaasa iseenesestmõistetava arusaamise, et klientidele tuleb olla lojaalne. Kommunikatsioonivaldkonnas on kliendile lojaalsus tähtsam kui avalik arvamus (Bivins, 2004: 17).

Erinevate professionide puhul on oluline teha vahet, kas teenindatakse kliente või teenuse tarbijaid. Kliendiga on tavaliselt tehtud leping. Teenuse tarbijate puhul on tegemist inimestega, kes pole lepinguliselt seotud. Kommunikatsioonivaldkond on kliendipõhine, kuid ajakirjandus tarbijapõhine (Bivins, 2004: 57).

Mujal maailmas, nagu ka näiteks Saksamaal, töötavad ajakirjanikud ajakirjandustöö kõrvalt ka kommunikatsioonivaldkonnas. Selle tõttu võib neil tekkida rollikonflikt. Näide rollikonfliktist: ajakirjanik peab kajastama oma klienti, kes on hakkama saanud mingisuguse jamaga. Ajakirjanikul on sel juhul kolm võimalust: loobuda ajakirjandusest ja keskenduda ainult kommunikatsioonivaldkonnale või võtta töö vastu ning keskenduda sellele, et nende klient on väga hea inimene, jättes negatiivsed faktid kõrvale, või anda täpne informatsioon. Igal juhul on mingisugune kahjulik aspekt. Ühel ja teisel juhul reedab ta ajakirjanduse, kolmandal juhul jääb ta kliendist ilma. Vabakutselised ajakirjanikud, kes teevad ka pressiesindaja tööd, kalduvad teise võimaluse poole ehk nad kajastavad oma klienti positiivselt. See kompromiteerib ajakirjanduse iseseisvust. (Koch ja Obermaier, 2014: 474).

Thomas Koch ja Magdalena Obermaier (2014: 476) töid välja uurimuse, kus selgus, et pooled kommunikatsioonivaldkonnas töötavatest inimestest, leidsid kommunikatsioonitöö olevat tore ja huvitav. Ainult 1/5 arvasid, et suhtekorraldus ei ole huvitav või tore. 12 protsenti leidsid, et vaid ajakirjanikutöö tegemine oleks liiga monotoonne. 71 protsenti nõustusid, et nad oleks väga rahul, kui nad töötaksid vaid ajakirjanikuna. Kommunikatsioonivaldkond on populaarne ala, sest ajakirjanikel on selleks tööks vajalikud oskused: kirjutamise ja lugemisoskus, kriitiline mõtlemine, teadmine toimetuse struktuuridest, rutiinidest ja valikute kriteeriumidest toimetusruumis. Nad teavad, kuidas luua artikkel, mis on toimetuses edukas, neil on kontakte toimetuses teiste ajakirjanikega. Nende põhjuste tõttu on mõistetav, miks hakkab ajakirjanik suhtekorraldajaks (Koch ja Obermaier, 2014: 474).

1.3. Ajakirjanike üleminek kommunikatsioonivaldkonda

1.3.1. Rutiin ja muutused ajakirjanikutöös

Kõikides organisatsioonides esineb rutiinset tööd. Rutiini defineeritakse kui korduvate käitumismudelitena, mis on seotud reeglite ja kommetega. Rutiin seisneb sarnaste liigutuste seeriana. Need liigutused on allikatega suhtlemine ja allikatega samale lainele saamine. Liigutused saab grupeerida erinevatesse klastritesse, näiteks on igapäevased rutiinid, mis tööalaselt tekivad. Igapäevasteks rutiinideks on näiteks telefonile vastamine (Grodal, Nelson ja Siino, 2015: 138).

Organisatsiooni liikmed kirjeldavad rutiine kui raisatud/jäätmete koguna. See tähendab seda, et tööalaselt on igapäevased sarnased tegevused ühesugused ning variatsioone esineb vähe. Kui keskenduda ainult sarnastele tegevustele, siis võib mõni oluline fakt märkamata jääda (Grodal jt, 2015: 138-139).

Teisalt on tehnoloogia areng muutnud ajakirjanike töörutiine ning -meetodeid. Ajakirjanduslikku tööd saab teha kiiremini ning paindlikumalt, kuid samas suurendab see töö

laua taga istumist ja seab kõrgemaid nõudmisi toimetajate tootlikkusele. Kui kunagi tuli näiteks reedel toimunud konverentsist lugu teha esmaspäevasesse lehte, siis nüüd peavad ajakirjanikud ja toimetajad valmis olema selleks, et lugu peab olema valmis juba reede õhtul. See paneb aga toimetajaid muret tundma, sest otsustamiseks on liiga vähe aega, tegutseda tuleb kiiresti ja kiirustades tuleb ette ka faktivigu. Konkurents meediaturul paneb ajakirjanikele ning toimetajatele suure ajalise surve (Metykova ja Cisarova, 2009: 732).

Reinardy (2009b: 43) ja Fröhlich jt (2013: 811) ütlevad, et professionaalsed töövõimalused muutuvad meediat tootvates firmades just kultuuriliste ja tehnoloogiliste arengute tõttu ning ajakirjaniku jaoks on muutunud töö raskemaks. Muutuv meediamaaistik, mis hõlmab konkurentsi internetis ja sellest tulenevaid uusi tööülesandeid. Uued tööülesanded tähendavad ka rohkem tööd, mis omakorda suurendab stressi tekke võimalust. Ajakirjanikud peavad hakkama saama nii portaalis kui ka traditsioonilises ajakirjanduses.

Uudiste tähtjad on tõstnud oluliselt kirjutamise kiirust ning interaktiivne iseloom *online*-meedias ja digitaalses meedias hägustavad vahet tootjate ja tarbijate vahel (Karlsson ja Strömbäck, 2010: 2).

Traditsioonilises meedias avaldatakse uudiseid kord päevas ja on 24-tunnine uudistetsükkel. Pärast lehe trükkimist pole võimalik sisu muuta või toimetada. Veebis on uudistetsükkel lühem ja uudiseid avaldatakse rohkem kui traditsioonilises meedias. Neid nähtusi nimetatakse igaminutiliseks tähtjaks ja 24-minutiliseks uudistetsükliks (Karlsson ja Strömbäck, 2010: 3-4).

Veebiajakirjanduses peavad toimetajad reporteritele rõhutama, et ajakirjanduses on tähtsad täpsus ja õiglus ning kui nad seda ei täida, ei tööta nad kaua veebis, sest kiirus on oluline. Teiselt poolt, need, kes suudavad pakkuda vigadeta tööd, näevad, et nende positsioon veebi-põhistes organisatsioonides kasvab. Toimetamise jaoks on veebitöös väga vähe aega ja ressursse (Tatum, 2000: 68).

Tehnoloogia areng tõi kaasa ka allikatega silmast-silma suhtluse vähenemise. Ajakirjanikud saavad allikatega suhelda telefoniteel või interneti vahendusel. Samas on see problemaatiline, sest vahetu suhtlemisega saab olulisemat informatsiooni, näiteks allikate emotsioonide kohta. Ajakirjanikud peavad kohanema veebi interaktiivsusega ja multimeedia sisuvormidega. 2009. aasta uuring näitas, et 57 protsenti ajakirjanikest arvas, et internet on muutnud ajakirjanduse põhiväärtusi, sealhulgas kaotanud traditsioonilisi standardeid (Robinson, 2011: 1125).

1.3.2. Stress

Kuigi tehnoloogia aitab palju säästa, on ajakirjanike töökoormus siiski märgatavalt tõusnud. 1996. aastal tehtud uuring näitas, et 62 protsenti ajakirjanikest töötasid iga nädal kontoris 59 või rohkem tundi ning ajakirjandus oli kolmas kõige stressirohkem elukutse – enne ajakirjanikke olid piloodid ja vanglaametnikud (Cottle, 2003: 32).

Teadlased nimetavad ajakirjanduse ajadimensiooni kõige levinumaks mõisteks „liivakella vaadet“ (*the hourglass view*). Selle vaate järgijad kipuvad aega ette kujutama kui piiratud ja vähendatud ressursi, mida ähvardab alati otsa saamine ning mille tõttu jääb ajakirjaniku töö puudulikuks, lohakaks ja halvasti kontrollituks. Selle seisukoha järgi on reporteri käsutuses vähem aega ja seda enam manipuleerivad reporterit järelevaatajad (*supervisor*) ning kõneainekujundajad (*agenda-setting sources*), ilma, et reporter ise sellest arugi saaks. Teisalt arvavad teadlased, et uudistele on omane ajapuudus ja selle tõttu on väike intervall sündmuste ning tähtaegade vahel. Nad tõid välja, et kui ajakirjanikud läheksid üle rahulikumale ajakavale, siis oleks tõenäolisem, et reporterid ehitaksid kunstlikke päevakordi oma loodud sündmustele või langeksid eestkõnelejate ning võimsate allikate ohvriks. Pseudo-sündmused kergendaksid ajakirjanike tööd ja looksid soodsa avaliku kuvandi (Reich ja Godler, 2014: 608-609).

Mida vähem oli ajakirjanikel aega, et uudiseid teha, seda väiksem oli võimalus, et ajakirjanikud suutsid allikatele tugineda (Reich ja Godler, 2014: 612). Piiratud ajaline faktor tähendas ka väiksemat ristkontrolli ja vähem lekkinud infot. Ajapuudus tähendas ka väiksemat

protsenti kodanike kasutamisest allikatena. Kõrgemaid institutsioone ja poliitilisi allikaid kasutati vähem kui esines ajalist survet. Tulemused näitasid ka seda, et ajakirjanike tööprotsess on lühenenud peale seda kui ajakirjandustöös kasvas PR-i ja pressiesindajate kaasamine. Ajakirjanikud kasutasid kord nädalas või lausa iga päev korduvaid allikaid (pressiesindajaid), mis aitas ajakirjanikel aega kokku hoida ja ajakirjandusliku töö tegemise aeg vähenes.

1.3.3. Töö iseärasusest tingitud stress

Ajakirjanikud seisavad iga päev silmitsi erinevate väljakutsetega. Ajakirjanikud peavad näiteks kirjutama raskema sisuga (õnnetused, traumad, katastroofid) artikleid. See omakorda tähendab seda, et ajakirjanikud peavad ennast asetama allikatega samale emotsionaalsele tasemele, et mõista allikate sisemisi üleelamisi. Ajakirjandus on emotsionaalselt väga raske töö, mis nõuab pühendumist, ebaregulaarseid ja pikki töögraafikuid, ägedat konkurentsi teiste meediaettevõtetega ning toimetuse kultuuri, mis soodustab vaikides kannatamist (Bushanan ja Keats, 2011: 128). Vaikides kannatamine tähendab seda, et ajakirjanikul ei ole oma murega kellegi poole pöörduda, kolleegidel on oma töö ning ajakirjanik peab ise toime tulema. Pretensioonide esitamine juhtkonnale võib tähendada isegi töö kaotust ja selle vältimiseks ajakirjanikud kannatavad ning elavad tööst tingitud stressi või pahameelt enda sisse.

Varasemad uuringud tõestavad, et ajakirjanikel, kes töötavad raskete teemadega (traumad, katastroofid, sõjateemad, õnnetused, mõrvajuhtumid, enesetapud) ja on tunnistajaks inimeste traumadele, on suurem risk haigestuda trauma järgsesse stressi (Bushanan ja Keats, 2011: 128).

Sama tendents väljendus ka Soomes Jokela linnas 2007. aastal koolitulistamist kajastanud reporterite hulgas. Sellele aga lisandus petitsioonidest tingitud stress. Nimelt tegid inimesed petitsiooni ajakirjanduse praktikate muutmiseks, kriitika oli suunatud Soome massimeediale ja ajakirjanikele. Uuringutest selgub, et Jokela juhtum on tundlik küsimus Soome

ajakirjanduse jaoks. Ajakirjanikke, keda kritiseeriti, tundsid häbi, mõistmatust, frustratsiooni või viha (Backholm ja Björkqvist, 2012: 176).

Ajakirjanikud, kes kajastavad dramaatilisi ja vägivaldseid sündmusi peavad tegema tõsiseid ja kiireid otsuseid, mis võivad tähistada kahte või enam „õiget“ moraalset valikut. Eetilised dilemmad, kas intervjuuerida ohvreid või austada nende privaatsust. Eetiliste otsuste tegemisel puudub üksmeel, missugune on eetiline ja ebaeetiline käitumine. Mõned arvavad, et ajakirjanikud ei tohiks inimeste eraellu sekkuda, teisalt peab ajakirjanik täitma toimetuse huve (Amend ja Kay, 2012: 235, Browne, Evengeli ja Greenberg, 2012: 207).

Uuringud näitavad, et ajakirjanikud ei tunne ennast piisavalt ettevalmistunult emotsionaalsete situatsioonide kajastamisel. Uuring näitas, et üks kolmandik 400 ajakirjanikust oli madalas emotsionaalses valmisolekus või mitte üldse valmisolekus, et tegeleda vägivalla ohvrite või traumadega (Amend ja Kay, 2012: 236).

Ajalehtedes töötavatel ajakirjanikel on stress tähtaegade, konkurentsi, pikkade ja ebaregulaarsete töötundide tõttu. Dillon ja Tanner (1995: 6) ning Reinardy (2009b: 45) tõid välja, et eelnevad läbipõlemise uuringud on näidanud, et nooremad ja vähem kogenud ajakirjanikud põlevad kiiremini läbi kui nende vanemad ning kogenenumad kolleegid. Suurema läbipõlemise riskirühmana on välja toodud need algtaseme ajakirjanikud, kes töötavad väikestes ajalehtedes

Üldine rahulolu töö suhtes sõltub organisatsiooni toest, töö- ja pereelu konfliktist, ülekoormusest ja tööalastest nõudmistest. Nõudlike tööülesannete puhul peavad töötajad nende täitmiseks mentaalselt või füüsiliselt pingutama. Kui järjepanu pingutada ja olla pidevas pingeseisundis, siis see võib viia negatiivsete psühholoogiliste ilminguteni (unetus, ärevushäired jms), mis võivad põhjustada ka läbipõlemise (Reinardy, 2009b: 48, Thomas ja Lankau, 2009: 418).

Uurijad on välja toonud potentsiaalsete läbipõlemist soodustavate faktoritena ootused, mis töötajal on, kui ta tööle asub, kuid mis ei saa täidetud. Näiteks vähene sotsiaalne toetus nii kollektiivsel tasandil kui ka juhi poolt. Viimased uuringud toetavad JD-R mudelit (*job demands-resources model*), töö nõudlikkus viib inimese emotsionaalse kurnatuseni, mis omakorda võib viia läbipõlemiseni. Kui töökohas pole kasutuses toetavat ressursi, siis ei ole võimalik millegagi ka läbipõlemist takistada Nii COR (*conservation-of-resources*) kui ka JD-R mudelid rõhutavad sotsiaalse toe vajalikkust, mis võivad vähendada läbipõlemise tõenäosust. Sotsiaalse toe mõju on interpersonaalne ehk inimesesisene (Thomas ja Lankau, 2009: 419).

1.3.4. Rahaline seis ajakirjanduses

Ühiskonnas tervikuna ei tule üllatusena, et paljud töötajad tahavad saada rohkem palka ja nende unistuseks on omada isiklikku kontorit (Judge, Piccolo, Podsakoff, Shaw ja Rich, 2010: 101).

Timothy A. Judge, Ronald F. Piccolo, Nathan P. Podsakoff, John C. Shaw ja Bruce L. Rich (2010: 101) märgivad, et mõningad uuringud toovad välja huvitavaid fakte töötasu ja tööga rahulolu omavahelisest suhtest, mis näitavad, et töötajad, kes teenivad rohkem, on ka õnnelikumad nii kodus kui ka tööl.

Üheks kommunikatsioonivaldkonda lahkumise põhjuseks on rahaline seis ajakirjanduses, mis paneb ajakirjanikke otsima uusi tasustatavaid väljapääse. Kommunikatsioonivaldkonna ülesanded on ajakirjanike jaoks atraktiivsemad, sest tööpäevad on rohkem struktureeritud, ülesanded rikkalikumad ja palk on parem kui ajakirjanduses (Fröhlich jt, 2013: 812). Reinardy (2009b: 43, 2010: 70) uuringutest selgub, et naised ja noored mõtlevad rohkem ajakirjandusest lahkumise peale ning üheks mõjuteguriks on raha.

Uurimused näitavad, et rahalised stiimulid parandavad töö produktiivsust, kuid on ka

märkimisväärseid erandeid. Näiteks inimesed, kes saavad madalat palka, pingutavad rohkem ja kui rahalised stiimulid on liiga kõrged, siis tööandja ootab alluvalt rohkem ning see võib töötajat lämmatada ning tulemuseks võib olla halb tootlikkus (Pascual-Ezama, Prelec ja Dunfield, 2013: 367).

Rahalised hüved ei vii alati soovitud tulemuseni. Mõnikord ei suuda suured rahalised stiimulid piisavalt motiveerida ja võivad olla isegi kahjulikud ning panna inimesi tegema näiteks rahalisi pettusi. Teiseks, kui lubada suurt palka, suureneb töötajatel hirm ebaõnnestuda. (Aguinis, Joo ja Gottfredson, 2013: 242).

Kuigi palka pole kunagi tunnistatud kriitilise tegurina, siis tegelikult on palganumber oluline mõjur, miks töötajad võtavad tööpakkumisi vastu. Kui töötajad saavad palka vastavalt tulemuslikkusele, siis on neil motivatsiooni, et teha head ja kvaliteetset tööd, mis omakorda võib aidata karjääriredelil kõrgemale tõusta. See pole üllatav, et organisatsioonid, mis pakuvad kõrgemat palka, nendel on tootlikkus suurem (Aguinis jt, 2013: 242-243).

Võimsa motivaatorina saab välja tuua rahalised hüved, sest need aitavad täita erinevaid põhivajadusi (nt toit, elukoht) ja kõrgemaseme vajadusi (kuuluda gruppi, olla respektieritud teiste poolt). Rahalised hüved pakuvad näiteks töötajatele vahendeid, mis suurendavad heaolu pereringis ja võimaldavad sõprade ning kolleegidega vaba aja tegevusi teha ehk aitavad rahuldada kõrgemaseme rühmakuulumise vajadusi. Töötajad saavad kasutada rahalisi hüvesid, et osta staatusega sümboleid nagu suurem maja või omandada kõrgharidust. Hüved aitavad ka sotsiaalse staatuse tõusule ja saavutustele paremini kaasa (Aguinis jt, 2013: 243).

1960. ja 1990. aastate vahel suurenes ajakirjanike kirjutatud sõnade arv ja ruumi täitmine Suurbritannia üleriigilistes lehtedes kahe- ja võib-olla isegi kolmekordselt. Kuigi ajakirjanike produktiivsus on tõusnud, on vähenenud uuriva ajakirjanduse osakaal (Cottle, 2003: 32). See tähendab seda, et toimetustel pole piisavalt materiaalseid võimalusi, et uuriva ajakirjandusega tegeleda ja see on omakorda seotud inimestega, kes astusid ajakirjandusse, et just uurivas ajakirjanduses läbi lüüa.

Folker Hanusch ja Claudia Mellado (2014: 1158) viisid läbi uurimuse, kus küsiti

ajakirjandustudengitelt, miks nad ajakirjandust õppima asusid. Kaks kolmandikku õpilastest ütlesid, et nad tegid seda sellepärast, et neile meeldis ajakirjandus kui elukutse. Neli kümnest ütlesid, et neil on annet kirjutamise alal ja pisut üle veerandi ütlesid, et nad sooviksid reisida ehk olla korrespondendid. Vaid umbes viiendik ütlesid, et nad tegid seda sellepärast, et muuta ühiskonda. 4,5 protsenti ütlesid, et otsus põhines eeldusel, et ajakirjanduses on kõrged palgad.

2. Uurimistöö eesmärk ja uurimisküsimused

Uurimistöö eesmärk on teada saada, mis on põhjusteks, miks ajakirjanikud lähevad kommunikatsioonivaldkonda üle. Uurida, mis peituvad põhjuste taga. Kuna käesoleva töö eesmärk on uurida, miks inimesed töökohta vahetasid, siis on oluline uurida, missugust – ja kas üldse – ajakirjanikele toimetuses tuge pakuti.

- Miks lähevad ajakirjanikud kommunikatsioonivaldkonda üle?
 - Mis on peamised põhjused?
- Mil määral mõjutasid valdkonna vahetust toetussüsteemid?
 - Kas üldse pakuti ajakirjanikele toimetuses tuge?

3. Valim ja meetod

Käesolevas uurimistöös on kasutatud kvalitatiivset uurimismeetodit. Kuna töö eesmärk on välja tuua põhjused, miks ajakirjanikud eriala vahetavad, siis empiiriliste andmete kogumiseks on tehtud intervjuud endiste ajakirjanikega, kes on üle läinud kommunikatsioonivaldkonda.

3.1. Valim

Käesolevas uurimistöös on kasutatud kümne inimesega tehtud intervjuusid. Autor tegi viis intervjuud nooremate endiste ajakirjanikega, kellel on vanust alla 30 ja viis intervjuud vanemate endiste ajakirjanikega. Intervjueeritavad on valitud selle põhjal, et nad on vahetanud eriala ning hetkel töötavad nad kommunikatsioonivaldkonnas. Intervjueeritavad antud töös on ajakirjandusliku kogemuse saanud Eesti Päevalehest, Tartu Postimehest, Õhtulehest, ERR-ist, Arvuti Maailmast ning BNS-ist. Tulemuste peatükis on intervjueeritavad märgitud vanuse ja soo järgi:

- (N23): 23- aastane naine, kaheaastane ajakirjanduskogemus Eesti Päevalehes;
- (N25): 25-aastane naine, kaheaastane ajakirjanduskogemus Eesti Päevalehes;
- (M26): 26-aastane mees, üheaastane ajakirjanduskogemus Eesti Päevalehes;
- (M54): 54-aastane mees, 26-aastane ajakirjanduskogemus, millest 11. aastat Eesti Päevalehes;
- (N26): 26-aastane naine, üheaastane ajakirjanduskogemus Tartu Postimehes;
- (M27): 27-aastane mees, kaheaastane ajakirjanduskogemus Õhtulehes;
- (N30): 30-aastane naine, seitsmeaastane raadioajakirjanduse kogemus ERRis;
- (M37): 37-aastane mees, kaheksaastane ajakirjanduskogemus, sealhulgas kuus aastat ajakirjas Arvuti Maailm;

- (M34): 34-aastane mees, 11-aastane ajakirjanduskogemus ERRis (raadio ja teleajakirjandus);
- (M38): 38-aastane mees, kolmeaastane ajakirjanduskogemus, millest kaks aastat BNS-is.

Intervjueeritavate leidmiseks sai autor juhendajalt abi, kes soovitas autorile kümmet inimest, kes on lahkunud ajakirjandusest kommunikatsioonivaldkonda. Autor kirjutas kõigile kümnele inimesele meilid, kus küsis nõusolekut uuringus osalemiseks ja seletas uuringu eesmärgi. Meilile vastas kuus inimest. Seitsmenda inimese leidis autor ühe intervjueeritava kaudu, kes andis autorile soovitusi, keda veel küsitleda. Viimased kolm intervjueeritavat leidis autor ise internetist otsides.

Anonüümsuse osas leppis autor intervjueeritavatega kokku, et uurimistöös avaldatakse sugu, vanus väljaande nimi ja töökogemus aastates. Kuna töö autor ei suuda tagada täielikku anonüümsust ehk väljaannete ja ajakirjanduse kogemuse põhjal on võimalik kindlaks teha kellega on tegu, siis see võib põhjustada ka selle, et intervjueeritavad soovisid ennast paremas valguses näidata ning ei pruukinud olla ausad.

3.2. Uurimismeetod

Antud uurimuses on kasutatud kvalitatiivset uurimismeetodit. Süvaintervjuudega ehk semistruktureeritud intervjuudega kogus autor andmestiku, mida analüüsida. Andmete analüüsimiseks kasutati kodeerimist ja kategoriseerimist. Kodeerimise käigus lammutati intervjuude transkriptsioonid osadeks, märgiti ära peamised ideed, mis intervjuudest välja tulid ning autor arendas välja üldisemad kategooriad, millest hakati tegema tulemuste peatükki.

Standardiseerimata intervjuu ehk süvaintervjuu all mõistetakse uurijate seas üldjuhul avatud

küsimustega, sundimatus õhkkonnas toimuvat vestlust uurija-respondendi vahel, kus uurija eesmärk on saada infot uuritava fenomeni kohta läbi sellega seotud subjektide tõlgenduse. Eeldatakse, et hästi teostatuna annab süvaintervjuu vahetumat teavet intervjuueeritava tunnete, teadmiste, kogemuste kohta kui näiteks ankeet, kus vastusevariandid on ette antud. Süvaintervjuu meetodit valides on uurija eesmärgiks suurendada küsimuste valiidsust ehk olla veendunud, et küsimus mõõdab seda nähtust, millest ta on huvitatud (Vihalemm, 2008 : 1).

Intervjuud viidi läbi 10 kunagise ajakirjanikuga. Intervjuueerimise eesmärk oli teada saada peamised põhjused, miks ajakirjanikud lähevad üle kommunikatsioonivaldkonda. Intervjuud toimusid respondentidega sundimatus õhkkonnas. Viis intervjuud toimusid interneti vahendusel skaibi teel, neli ühiskonnateaduste instituudis ja üks Tartu linnas asuvas kohvikus.

Semistruktureeritud intervjuu küsitluskavad on planeeritud teemade ja võtmeküsimuste kaupa, kuid küsimuste sõnastus ning järgnevus on vaba (Vihalemm 2008: 1). Käesoleva töö intervjuu kava oli koostatud teemade kaupa. Kõigepealt sissejuhatav küsimus, siis küsimused ajakirjanduse kohta, järgnevalt küsimused tugisüsteemide olemasolu ja vajalikkuse kohta ajakirjanduses ning lõpus kommunikatsioonivaldkonda puudutavad küsimused. Antud töö intervjuu kava on töö „Lisad“ peatüki all (vt Lisa 1).

Süvaintervjuude plussiks on see, et seda on võimalik läbi viia suhteliselt lühikese ajaga ning see ei nõua eelnevalt täpselt formuleeritud hüpoteese ning on suhteliselt odavam kui standardiseeritud küsitlus (Vihalemm, 2008: 1).

Intervjuudest kirjutas autor transkriptsioonid (sõna-sõnalised ülesmärkmeked), mis on antud töö „Lisad“ peatüki all (vt Lisa 2). Seitse intervjuud viidi läbi 2014. aasta novembris ning detsembris ja kolm intervjuud 2015. aasta märtsis.

3.3. Meetodi kriitika

Süvaintervjuudega kogutud andmestiku analüüs on töömahukas ning andmeesitus võib olla suhteliselt „kohmakas“ ja võtta palju ruumi. Samas on semistruktureeritud intervjuu piisavalt paindlik ning võimaldab ka süstemaatilist analüüsi, kuna teemad või võtmeküsimused on samad. Teisalt ei pruugi semistruktureeritud intervjuusid olla võimalik üks-üheselt võrrelda, kuna teemaarendused võivad eri intervjuueeritavate puhul olla erinevad ning seega kõik vastajad pole olnud n-ö võrdsetes tingimustes (Vihalemm, 2008: 1).

Intervjuueeritavad ei teadnud, mida toimetuse tugisüsteemid täpselt tähendavad ning selle tõttu on nad analüüsi lõpus oma arvamust muutnud. Näiteks need kunagised ajakirjanikud, kes alguses ütlesid, et tugisüsteeme pole vaja, jõudsid analüüsi lõpus järeldusele, et tugisüsteeme (toetavad kolleegid) on siiski vaja. Siinkohal oleks pidanud töö autor, kes ei osanud intervjuu käigus ohte märgata, kõigepealt intervjuueeritavatele seletama, mida autor tugisüsteemi all mõtleb, siis oleksid respondentide vastused tulnud üheselt mõistetavamad.

Miinusena saab välja tuua ka selle, et autor nägi alles intervjuude transkriptsioone tehes, et intervjuueeritavad rääkisid tugisüsteemidest ja läbipõlemisest teiste inimeste näitel ehk nad vastasid nii nagu nemad seda tahtsid. Näiteks rääkisid nad, miks alustavatele ajakirjanikele on või ei ole vaja toetust pakkuda. Läbipõlemisest rääkisid intervjuueeritavad samuti teiste inimeste näitel, mainisid, miks just alustavad ajakirjanikud läbi põlevad. Autor oleks võinud suunata intervjuueeritavad enda põhjal rääkima, mitte teiste kogemuste näitel. Sellepärast ei tulnud intervjuudest välja oluline nüanss, kas toimetuse tugisüsteemid või ajakirjanike läbipõlemine on erialavahetuse põhjusteks.

Semistruktureeritud intervjuu olemuse tõttu ei olnud kõik intervjuud üksteisega võrreldavad. Respondendid kaldusid tihti fookusest kõrvale ning nende tagasi juhtimine võttis aega. Mõnede intervjuude puhul juhtus, et autor pidi intervjuu lõpus põhilise küsimuse (miks ajakirjanikud lähevad üle kommunikatsioonivaldkonda?) juurde tagasi tulema.

4. Uurimistulemused

Käesolevas peatükis esitab autor uurimistulemused. Tulemused on esitatud intervjuude baasil ja antud peatükk on jagatud alapeatükkideks, kus iga teema all on väljavõtted intervjuudest ning autoripoolsed tähelepanekud.

4.1. Ajakirjandus ja Kommunikatsioonivaldkond

Selles peatükis annab autor edasi intervjuueeritavate mõttekäigud seoses ajakirjanduse ja kommunikatsioonivaldkonnaga ning ajakirjaniku ja suhtekorralduse kui ameti olemusega. Viimases peatükis toob autor välja kunagiste ajakirjanike arvamused seoses sellega, kas nad on kunagi valmis ajakirjandusse tagasi pöörduma ning kuidas nad siis ajakirjanikena hakkama saaksid.

4.1.1. Ajakirjanduse taust teistes valdkondades töötamiseks

Seitsmele (neli vanemat ja kolm nooremata) endisele ajakirjanikule tähendab ajakirjandus valdkonda, mis on väga laiapõhjaline ning ajakirjanduse eriala valdamine avab palju võimalusi teistel aladel töötamiseks. Eriti karjääri alguses kui inimestel pole veel lõplikult selge, mida nad teha tahaksid ning samuti pole väljakujunenud allikate võrgustik. Uued tutvused ja kogemused avardavad silmaringi ehk kogenud ajakirjanikud on järjest enam kommunikatsioonivaldkonnas nõutud. Kui kolm vanemat endist ajakirjanikku tundsid, et neist ei saa nende arvates piisavalt head ajakirjanikku, siis nad teadsid, et neid töötuks jäämine ei ohusta. Ajakirjandusliku töökogemusega saab töötada suhtekorralduses ja tegelikult reklaaminduseni välja.

„Ajakirjandus on karjääri alguses väga hea valik. See avardab silmaringi, kujutlusvõimet, avardab teadmisi, analüüsivõimet.“ (M38)

„...ma nägin, et ma saan edasi areneda ja teisi asju õppida. Ma nagu ei jää töötuks.“ (N23)

Ajakirjandus avardab silmaringi ja on heaks hüppelauaks teistesse valdkondadesse üleminekuks. Ajakirjanduse valdkonnas töötamine tagab inimestele kindlustunde ning nad teavad, et ajakirjanduse alase töökogemusega leivad nad töö kas kommunikatsioonivaldkonnas või muudes meediaettevõtetes. See võib ka olla põhjuseks, miks nad lahkusid. Hea kogemus ajakirjanduses sillutas neile teed.

4.1.2. Ootused ja reaalsus

Neli nooremat endist ajakirjanikku tõid välja, et meeldejäävam tunne tekkis neil, siis kui nad olid ühiskonnas oma uudisega mingisuguse resonantsi tekitanud, toonud välja olulise valupunkti. Nad tundsid ennast kui arvamusiidritena, kellest oli ühiskonna arenguks kasu. Maailmaparandamine, kas siis enda või kolleegide töö läbi, tekitas neis positiivse tunde, kuid maailma paremaks muutmise võimalus ei kaalunud nende jaoks üles ajakirjaniku ameti negatiivseid külgi. Üks noorem endine ajakirjanik tõi välja, et vahel tundub ajakirjanike jaoks, et nende töö on nagu ameerika mäed. Teema tundub mõnikord põnev kirjutamise mõttes, aga allikate jutt, ei tundugi enam kirjapanduna nii huvitav. Emotsioonid käivad ajakirjanikel üles-alla. See tähendab seda, et endise ajakirjaniku lootused ja ootused ei kattunud reaalsusega. Vaimusilmas kujutas ta ajakirjanduslikku tööd põnevust pakkuvana, kus emotsioonid on kogu aeg üleval. Tegelikkuses tuli endisel ajakirjanikul rääkida allikatega, kes võib-olla ei olnud parimad suhtlejad ja selle tõttu muutus uudis ise igavamaks. Seega tekkis endisel ajakirjanikul rahulolematust ja ta soovis lahkuda valdkonda, mis pakub talle neid ülevaid emotsioone.

„...tõstatanud mingisuguse valupunkti, siis on see väga vinge tunne...saad olla ka mingil määral arvamusiider.“ (M26)

„...mida need allikad sulle räägivad, ei tundugi enam nii põnev ja siis emotsioonid käivad üles-alla...“ (N26)

Endiste ajakirjanike jaoks oli tähtis ajakirjandusliku tööga ühiskonna paremaks muutmine. Neile meeldis, et nende või kolleegide töö oli aidanud ühiskonna positiivsele arengule kaasa. Kui ajakirjanik leiab hea teema, millest lugu teha, siis hakkavad ta peas liikuma mõtted, kuidas allikad võiksid rääkida ja see tekitab ajakirjanikus õhinat. Kuid vahel juhtub ka nii, et allikad ei räägi nii nagu ajakirjanik seda sooviks ning hea teema muutub hoopis igavaks. See toob kaasa ajakirjanike emotsioonide üles-alla käimise.

4.1.3. Portaalitöö omapära

Alustavate ajakirjanike lootused ja ootused ei lähe vahel kokku reaalsusega ning nad ei kujuta ette, mida portaalitöö tegelikult endast kujutab. Alustavad ajakirjanikud sisenevad ajakirjandusse lootes maailma paremaks paigaks muuta, kuid tegelikkuses ootab neid ees lugude tegemine, mis ei paku pinget vaid tekitavad stressi. Kolm nooremat endist ajakirjanikku tõid välja, et portaalitöö on töö, kus on väga kindlad raamid ja see ei ole enam maailmaparandamise töö, kus on loomingulist poolt, vaid tänapäeval tähendab see *copy* ja *paste*'i. Portaalitööst tingitud stress tulenes sellest, et endised ajakirjanikud pidid otsima kümme teemat ja siis neid tegema ning samas pidid mõtlema ka klikkide arvule. Seal loeb kõige rohkem klikkide arv, sest see on sõna otseses mõttes raha. Selline töö ei paku ajakirjanikele põnevust ning nad tunnevad, et toimetuse ei kasuta nende potentsiaali piisavalt ära.

„...see ei olnud selline maailmaparandamise töö, vaid see oli portaalitöö, mis Eestis tähendab tänapäeval copy ja paiste, kus on vähe loomingulisust...” (N23)

„Seal loeb rohkem klikkide arv ja kliki arv on sõnaotseses mõttes raha, see on ju reklaami kontakt...” (N25)

Endiste ajakirjanike meelest põhjustab stressi ka see, et tuleb langetada kiireid otsuseid ning kolleegidega konsulteerimisaega napib. Üks noorem endine ajakirjanik ütles, et kui

toimetused olid rohkem eraldiseisvamad ja *online*-meedia polnud veel kanda kinnitanud Eesti meediamaaastikul, siis oli toetunnet ning kambavaimu rohkem.

„...õhkkond oli veidi parem, siis kui Päevaleht oli rohkem eraldiseisvam, siis oli sellist toetunnet ja kambavaimu tundus olevat natuke rohkem.“ (M26)

Kaks nooremat endist ajakirjanikku lisasid, et kuna portaalitöö on ruineeriv ning stressirohke, siis vanemad töötajad seda teha ei taha ning see töö antakse pigem algajatele ajakirjanikele. Alustavatele ajakirjanikele on see töö aga liiga stressirohke ning nad näevad, et nad ei arene kuskile ja neil tekib paigalseisu tunne. Selline olukord tekitab kogenenumate ja algajate ajakirjanike vahel pingeid. Ühe noorema endise ajakirjaniku meelest peaksid portaalitööd tegema just vanemad töötajad, kes on elukogenenumad ja targemad. Portaalitöö on liinitöö, kus on oluline kiirus, ning vanemad olijad saavad tänu oma kogemustele langetada kiireid otsuseid ja teavad, mis on aus ning objektiivne. Alustavad ajakirjanikud tunnevad seda tööd tehes, et nendele on pandud liiga suur töömaht ning mõte sellest tekitab ka omakorda stressi. Paigalseisust, kurnatusest ja stressist pääsemiseks lähevad alustavad ajakirjanikud üle kommunikatsioonivaldkonda.

„Online-meedia teeb ikka head tööd sellega, et saaks positiivse emotsiooni ära võtta...“ (N25)

„Seda tööd anti suuresti noortele, pigem noortele.“ (M27)

Portaalitöö hirmutab ajakirjanikke ja kahjuks panevad toimetused seda tööd tegema alustavaid ajakirjanikke. See on kiirusel põhinev stressirohke töö, kus loeb klikkide arv. Vanemad ja kogenenumad olijad teavad, mida see töö endast kujutab ning selle tõttu nad ei taha seda teha. Alustavad ajakirjanikud mattuvad selle töökoormuse all ning neil tekib paigalseisu tunne, mis omakorda tekitab pingeid ka toimetuses.

4.1.4. Ajakirjandushariduse olemasolu

Ajakirjanduse- või kommunikatsioonihariduse omamine ei mäginud seitse-kaheksa aastat tagasi eriti rolli. Seda tõestab ka see, et antud töö valimist viiel nooremal endisel ajakirjanikul on ajakirjanduseharidus või ajakirjanduse- ja kommunikatsiooniharidus ning viiel vanemal endisel ajakirjanikul on muus valdkonnas kõrgharidus. Kolm vanemat endist ajakirjanikku ütlesid, et kui inimene tuli teisest valdkonnast, siis ta oli toimetusele isegi vajalikum, sest tal oli teine maailmavaade. Teine maailmavaade tähendab seda, et inimene oskab asju teise nurga alt vaadata, võimalik, et ta oskab isegi kastist välja vaadata. Näha nüansse, mis on seotud just tema erialaga, mida võibolla ajakirjanik ise ei teaks märgata. Kui inimene tahab saada ajakirjanikuks ja tal on piisavalt omadusi, et selleks saada, siis pole vahet, kas ta on ajakirjanikuharidusega või eesti keele filoloogi haridusega. Tähtis, et inimene oleks rahul ajakirjanduslikku tööd tehes.

„...raadiouudiste toimetusse ja seal ajakirjandusharidusega kolleege mul üldse oli või oli üks kaks kogu sellest kambast.“ (N30)

„Me valisime inimesi toimetusse, mitte selle põhjal, kas nad on ajalehes olnud. See ei olnud üldse huvitav. Pigem me nägime neid inimesi, kes tulid teistest valdkondadest.“ (M54)

Üks vanem endine raadioajakirjanik tõi välja, et praegu on pigem siiski nii, et eelisseisus on ajakirjanikuharidusega inimesed. Toimetused tahavad üha vähem panustada ajakirjaniku õpetamisele ja seetõttu on toimetustele tähtis, et inimestel oleksid algtõed juba selged, sest siis kaob ära liigne ajakulu inimese ajakirjanikuks vormimiseks. Toimetustele on see kasulik, sest kogenud või ajakirjandusharidusega ajakirjanik teeb väiksema aja jooksul rohkem kvaliteetseid artikleid, mis omakorda tähendab rohkem klikke artiklitele.

„Kusjuures nüüd on kuidagi kriitilisem. Nüüd võetakse ajakirjandusliku haridusega inimesi ajakirjandusse tööle.“ (N30)

Teisalt tõid kolm vanemat endist ajakirjanikku välja ka selle, et Tartu Ülikoolist tuleb eluvõõraid inimesi, kellel on egoism suurem kui teadmised. Teadmiste puudumise all pidasid endised ajakirjanikud silmas seda, et ajakirjanduse- ja kommunikatsioonitudengid ei ole uudistega kursis ning tegelikult nad ei tea maailmas toimuvast midagi. Endine ajakirjanik, kes töötab kommunikatsioonivaldkonnas juhtival positsioonil ütles, et ta on valmis võtma teistelt aladelt inimesi, sest nad saavad aru tänu oma eelmistele töökogemustele, mida töö tegemine tähendab ning oskavad seda paremini väärtustada.

„Ajakirjanik, kes tuleb Tartu Ülikoolist ei ole veel ajakirjanik, vaid on õpilane.“ (M54)

„Tegelikult on see suur probleem. Ülikoolist tuleb eluvõõraid inimesi.“ (M38)

Piisavalt suure tahtmisega on võimalik ajakirjanikuks saada isegi siis kui ajakirjandusharidus puudub. Tähtis on suhtumine töösse, selle väärtustamine ning kui inimene tuleb teisest valdkonnast, siis on tal teistsugune maailmavaade, ta oskab olukordi teise pilgu läbi näha – seda ongi ajakirjanduses vaja.

4.1.5. Algaja ajakirjaniku kurnatus ja tõestamisvajadus

4.1.5.1. Sisseelamine

Ajakirjanduses on inimestel vähe aega, mis tähendab ka seda, et vahel jäetakse alustavad ajakirjanikud unarusse. Neli (üks vanem ja kolm noorem) endist ajakirjanikku tõid välja, et toimetusel ei ole aega alustava ajakirjanikuga tegeleda, sest neil endil on palju tööd. Õhtul peab leht trükki minema ja tähtjaks peavad lood valmis olema. Väikestes toimetustes pole inimressurssi ja selle tõttu ka aega, et kõigi asjadega tegelda, nii enda töö kui ka praktikandiga - see ei ole lihtsalt võimalik. Vanema endise ajakirjaniku meelest peaksid kogenenumad töötajad leidma rohkem aega, et alustavaid ajakirjanikke toetada. Algajatele ajakirjanikele on kasulik ja vajalik, et keegi neile teadmisi edasi jagaks. Selline toetav toimetamine aitab noorel

ajakirjanikul paremini toimetusse sulanduda ja noor ajakirjanik tunneb ennast väärtuslikuna ning võib-olla saab toetamisega vältida ajakirjaniku üleminemist kommunikatsioonivaldkonda.

„...toimetaja saadab su kukele, selline on elu.“ (M54)

„Kõigil on seal hullult kiire, aga veerand tundi ikka leiad, et sellele noorele õlale patsutada ja paar head sõna öelda...“ (N30)

Toimetustes on vaja palju tööd teha, kuid samas on ka inimeste puudus ja selle tõttu pole ajakirjanikel aega alustavate ajakirjanikega tegeleda. Oluline on siiski leida kas või veerand tundi, et alustavale ajakirjanikule paar nõuannet anda, sest see aitab tal ennast väärtuslikuna tunda ning edasi areneda.

4.1.5.2. Portaalitöö

Üks noorem endine ajakirjanik rääkis, et paberlehes on olukord mõistlikkuse piirides, ajakirjanikud teevad järgmise päeva lehte ühte või kahte uudist, aga see on ka kõik. Nädalalehtedes on pinge veel väiksem. Alustavad ajakirjanikud, aga valida ei saa ning tihtipeale peavad nad tegema seda, mida neil kästakse teha. Samas on neil ka mõnevõrra raskem nädalalehte tööle saada, sest vähese kogemusega ajakirjanikke sinna ei võeta ja vanad olivad hoiavad kohtadest kinni. Sellepärast peavad alustavad ajakirjanikud minema tööle päevalehtedesse, kus peab täitma peale paberlehe ka portaali. Alustavatele ajakirjanikele tähendab see suuremat pinget, igapäevast uudisvoo sees ujumist ja ulpimist, lugude tegemist, mis pakuvad liigselt stressi. Kurnatusest pääsemiseks otsivad endised ajakirjanikud teisi variante, kus nende töö ei oleks nii stressirohke kui ajakirjanduses. Üheks võimaluseks ongi minna üle kommunikatsioonivaldkonda.

„...mulle oleks sobinud näiteks nädalalehe formaat rohkem, aga algajana Eestis on sul väga

vähe sellist võimalust, et sa saaksid teha ühe loo nädalas, selleks sa pead ikkagi kauem töötama ja vaeva nägema ja ennast tõestama.“ (N23)

Alustavaid ajakirjanikke nädalalehed tihti tööle ei võta ja seetõttu peavad nad alustama päevalehtedest, mis omakorda tähendab portaali täitmist. Samas ei taha portaali täita ka vanemad ja kogenenumad olijad, mis omakorda tekitab alustavates ajakirjanikes suuremat stressi. Portaalitäitmine on alustavale ajakirjanikule tähtaegade tõttu liiga pingeline ja stressirohke töö.

4.1.5.3. Läbipõlemine

Kuna portaalitööd pannakse tegema just algajaid ajakirjanikke, siis on neil suurem oht stressist tingituna läbi põleda. Kaks juhtivatelt (üks noor ja üks vana) kohtadel töötanud endist ajakirjanikku ütlesid, et noored põlevad läbi lihtsal põhjusel. Kui noor inimene tuleb Tartu Ülikoolist, siis tal pole aimugi, mis teemaga ta tegeleda tahaks. Nad ei tea teadusest, majandusest või poliitikast midagi ja kui teavadki, siis väga pealiskaudselt. Alustavad ajakirjanikud kuhjatakse üle erinevate teemadega või nad ise võtavad enda peale liiga palju töökohustusi. Aasta või kahe pärast selgub, kas inimene jääb ajakirjandusse püsima ning kui ta jääb, siis selleks ajaks on ka tal kujunenud teemad, mis teda huvitavad ja millega ta tegeleda tahab. Kui alustav ajakirjanik tunneb, et siiski temast ei saa head ajakirjanikku ja talle ei sobi see töö, siis lahendusena saab minna üle kommunikatsioonivaldkonda.

„Sa oled kõige noorem inimene toimetuses, siis sa oled see, kes saab kõik jama enda kaela...“
(N23)

„...sa ei tea midagi maailmast ja siis ongi see, et sind pannakse tegema kõike...“ (M54)

Alustavad ajakirjanikud seisavad karjääri alguses silmitsi tõsiasjaga, et nad ise ei tea, millest nad tegelikult kirjutada tahaks. See tingib selle, et alustav ajakirjanik peab kirjutama paljudel

erinevatel teemadel. See on kurnav, kuid kui ajakirjanik suudab seal püsima jääda, siis mõne aja pärast kujunevad välja teemad ja rubriigid, mis talle sobivad.

4.1.6. Toetussüsteemid ajakirjanduses

4.1.6.1. Toetuse mittevajalikkus

Kaks endist ajakirjanikku, kes on töötanud ajakirjanduses juhtivatel kohtadel, arvavad, et toimetaja tuge pole vaja. Kui reporter on piisavalt intelligentne ja pädev ning ta on saanud Tartu Ülikoolist korraliku alushariduse, siis see võimaldab noorel ajakirjanikul ise mõelda ja tal ei ole vaja käsutajat või väga ranget süsteemi. Nad on arvamusel, et toimetuses pole kellelgi aega, et hakata praktikanti juhendama. Alustavat ajakirjanikku ei ole vaja hellitada. Ajakirjaniku töö on raske töö ning kui ta neid raskusi läbi ei tee, siis ei saa temast head ajakirjanikku. Ajakirjanik peab ise oma ameti selgeks õppima ilma kõrvalise toeta. Kolme kunagise ajakirjaniku meelest õpivad alustavad ajakirjanikud sellest, kui nad järgmisel päeval näevad lehest oma halba tööd. Nad näevad, mida nad valesti tegid ja õpivad sellest ning teevad järgmisel korral paremini. Iseseisvus tagab selle, et inimesest saab hea ajakirjanik. Ta suudab hankida endale vajaliku allikate võrgustiku. Nõrka ajakirjanikku, kes ei oska leida häid teemasid, millest kirjutada või allikaid, ei võetaks tõsiselt ning ta jäetaks koostööprojektidest välja.

„Ajakirjanik peab ise hakkama saama, mida seal toetada.“ (M54)

„...vaata kui sa esimesel korral käki toimetajale saadad, siis sa saadki teada, kuidas see käib, et töö käigus õpidki.“ (N25)

Ajakirjandustöö on oma olemuselt kiire ning kolleegidel ei ole aega, et alustavat ajakirjanikku juhendada, sest neil oma töö, mida peab tegema ning selle tõttu peavad alustavad ajakirjanikud ise õppima. Reporter peab olema piisavalt intelligente ning ise raskustega toime

tulema, sest muidu ei saa temast head ajakirjanikku.

4.1.6.2. Toetuse vajalikkus

Ajakirjanikud, kes pole töötanud juhtivatel positsioonidel, arvavad aga teisiti. Intervjuude lõpuosas arvasid ka juhtivatel positsioonidel töötanud ajakirjanikud, et toetussüsteemi on siiski vaja. Nende meelest on oluline ajakirjanike toetamine ja seda just alguses. See on selge, et alustav ajakirjanik vajab juhendajat, sest ta läheb ajakirjandusse väga väikese kogemusega ning tal pole välja kujunenud veel allikate võrgustik. Kui alustav ajakirjanik tunneb, et teda väärtustatakse, siis see tekitab temas motivatsiooni minna selles valdkonnas süvitsi ja teha võimalikult head tööd ning on väiksem töönaosus, et ta vahetab töökohta või valdkonda.

„See kui ta läheb väga vähese töökogemusega, siis mingil perioodil võiks see abistamine, juhendamine olemas olla.“ (M27)

„...noor ajakirjanik kui ta tunnetab, et ta mingil hetkel, mingi asjaga toetatakse, siis ta muutub enesekindlamaks sellest valdkonnas.“ (M26)

Endiste ajakirjanike sõnul on alustaval ajakirjanikul hea tunne kui ta näeb, et teda ei võetud toimetusse kui potentsiaalset musta töö tegijat, vaid temast kujundatakse hea ajakirjanik. Kolm endist ajakirjanikku tõid välja, et nad ei tundnud toimetustes toetunnet. Üks endine ajakirjanik tõi välja, et temaga tehti üks arenguveestlus ja see toimus ka selle tõttu, et ta oli ise seda nõudnud. Tema käest ei küsitud, mida ta teha tahaks, kuhu ta tahaks edasi liikuda. Selline käitumine häiris valimis olnud endist ajakirjanikku, sest see tekitas temas tunde, et toimeetus ei väärtusta tema potentsiaali.

„...oli näha, et mind ei võetud sellepärast, et ma teeks hästi kiiresti musta tööd ära, vaid tahetigi mind ka nagu kujundada.“ (N26)

„Toimetusepoolne tugi, et nad jälgivad, et sinu võimed saaksid rakenduse, toimetused on sinu selja taga ja laseb sul omas mahlas areneda ja ma tundsin kohati, et ma olen väga üksi.“
(M34)

Alustavale ajakirjanikule on oluline toimetusepoolne toetus, sest see aitab tal paremini toimetusse sisse sulanduda ning ta tunneb, et ta on vajalik. See omakorda tõstab töömotivatsiooni ning alustav ajakirjanik tahab minna veel rohkem süvitsi, et teha veel paremini oma tööd.

4.1.6.3. Kolleegide toetus

Üheks oluliseks faktoriks on kolleegide toetus. Kaks (üks noor ja üks vana) endist ajakirjanikku tõid välja, et alustavale ajakirjanikule on see väga oluline kui kolleegid ütlevad talle, et ta kasutas vale allikat ning annavad ka algajale ajakirjanikule allikate kontaktid. Alustav ajakirjanik tunneb, et ta pole üksi ja abi on alati käepärast. Kolleegid annavad nõu, julgustavad ja toetavad raskel hetkel. Rasketeks hetkedeks võib alguses pidada seda kui allikatega intervjuud ei lähe hästi või mõni faktiviga jääb kogemata sisse. Eriti alguses on oluline vanematega kolleegidega konsulteerimine ja toetav tugi. Endiste ajakirjanike meelest innustab algaja ajakirjanikku see, kui tal on ümberringi motiveerivad inimesed, kes on aastakümneid ajakirjandust teinud ja omandanud rohkelt kogemusi ning seetõttu on oma ala spetsialistid. Alustavate ajakirjanike väärtustamine võib-olla vähendab teise valdkonda ülemineamise võimalust.

„Toetus lugude planeerimisel ja eriti algajatele ajakirjanikele. Toetus allikatega suhtlemisel ja siis mõned igapäevased nipid kuidas saada intervjuu, kuidas kellega suhelda.“ (M37)

„See nagu innustab kui sul on ümberringi sellised motiveerivad inimesed, kes on ise aastakümneid samu asju teinud ja on väga head selles, siis tundub, et tahaks ka.“ (N30)

Üks noorem endine ajakirjanik tõi välja, et alustaval ajakirjanikul peab olema julgust abi küsimiseks ja rumalate küsimuste esitamiseks ning sellega saab vältida ka häbitunnet kui näiteks järgmise päeva lehes olev faktiviga sai enne parandatud kui leht trükki läks. Kui toimetuses on tunda ühtset meeskonnatunnet, siis on lihtsam sinna ka sisse sulanduda. Toetust näevad kaks (üks noor ja üks vana) endist ajakirjanikku ka sellest, kui kolleegid teeksid omavahel koostööd. Toimetus peab töötama nagu meeskond ning seda mitte formaalses mõttes, vaid istumagi ühes ruumis koos ja olema ka tegelikult meeskond.

„Eriti alguses on oluline selline vanemate kolleegidega konsulteerimine ja selline nagu tugi.“
(M27)

„Tööstressi on nii palju. Kui pole toetavat kollektiivi siis pole võimalik seda tööd teha.“
(M38)

Ajakirjaniku töö on stressirohke ning alustaval ajakirjanikul on vaja kolleegide toetust. See innustab ajakirjanikku kui ta ümber on motiveerivad inimesed, kes aitavad raskel hetkel. Ühele inimesele on toimetustes pandud liiga suur surve ning selle tõttu võiksid kolleegid koostööd teha. Mitme hea ajakirjaniku koostöö tagab parema sisuloo ning gruppi võetud alustav ajakirjanik saab kogenud kolleegidelt õppida.

4.1.6.4. Juhtide toetus

Kolm vanemat endist ajakirjanikku tõid välja, et toimetuste juhid peaksid pakkuma tuge kõige enam. Nende meelest on juhi ülesanne juhtida ja vaadata, et alluvad teeksid võimalikult head tööd. Organisatsioonijuhid peaksid moodustama tugistruktuuri meeskonna personali spetsialistide näol, kes peavad pidevalt kaardistama, jälgima ja analüüsima, kes neil majas liiguvad ja missugust väärtust nad võiksid toimetusele sisu mõttes tuua.

„Otsesed juhid ehk siis kui sa oled majandustoimetuses siis majandustoimetuse juht.“ (M37)

„Toimetusejuht peab olema nii palju tark küll, et ta kaardistab inimesi, kes tal seal on ja millist väärtust nad võiksid organisatsioonile nagu sisu mõttes tuua.“ (M34)

Üks vanem endine ajakirjanik tõi välja, et toimetuse juht peab ise olema tugev ajakirjanik, kes on ise ajakirjanduslikku tööd teinud. Ta peab tundma ajakirjandustöö peensusi ja tal peab olema väga palju kontakte. Juhil peab olema suur lugemus ja lai silmaring. Kui ta on hea juht, siis tema meeskond koondub tema selja taha. Selline tugi, mis mõtleb ajakirjanikuga ühes rütmis, motiveerib ja pakub kindlustunnet. Kui juhil ei ole reporteri jaoks aega, siis peavad olema toimetustes keskastmejuhid, kes reporterite muredega tegelevad. Selline suhtumine oleks motiveerinud alluvat, sest tema jaoks oleks loodud soodne ja toetav töökeskkond, mis on pingelise ning stressirohke töö juures ääretult oluline.

„...niisugune tugi, et organisatsioon on minu poolt ja mõtleb minuga ühes rütmis, motiveerib tegelikult pikemas perspektiivis inimest rohkem kui ühekordne vägev palgatõus.“ (M34)

Toimetustejuhid peaksid olema need, kes pakuvad oma töötajatele tuge ja kindlustunnet, et nad seda teha saaksid peaksid juhid olema ise kogenud ajakirjanikud ning teadma ajakirjandustöö eripärasid. Neil peaks olema oskus kaardistada inimesi, kes neil toimetuses on ning neid väärtustada ja sellega tekitada töötajates motivatsioon, et organisatsiooni rohkem panustada.

4.1.7. Kommunikatsioonivaldkond

Kommunikatsioonivaldkond pakub endistele ajakirjanikele loovamat tööd kui nad ajakirjanduses tegid. Lisaks võimaldab see neile rohkem iseseisvust. Seitse (neli vanemat ja kolm nooremat) endist ajakirjanikku rääkisid, et suhtekorraldus on valdkond, mis avab uusi uksi ja endiste ajakirjanike jaoks on see samm edasi. Vastutusrikas, teistsugune ja huvitav töö, mis pakub suuremat väljakutset eriti erasektori suhtekorralduses, kus liiguvad suuremad rahad. Nad näevad, et ajakirjandusega võrreldes, polnud neil sellist mõjuvõimu, nagu neil on

kommunikatsioonivaldkonnas. Siin võib seos olla, miks nad esialgu ajakirjandusse läksid: nad tahtsid midagi n-ö muuta. On aga tunda, et ajakirjanduses jäi neil puudu eneseteostusest, vastutusest, maailma muutmise võimalusest. Küll aga toob üks intervjuueeritav välja, et ta läks kommunikatsioonivaldkonda, mis oli tema jaoks samm edasi, kus teda ootas, teistsugune ja huvitavam töö, mis viitab sellele, et intervjuueeritav ei leidnud oma ajakirjanikutöös piisavalt põnevust. Küll aga märksa olulisem on see, et ta peab teistsugust tööd huvitavamaks, mis näitab, et ajakirjandus ei pakkunud talle kõike, mida ta uult töökohalt otsima läks. See viitab asjaolule, et talle töökoht, toimetus või meedium ei sobinud. Kuid kuna ta siiski vahetas mitte toimetust või meediumi, vaid suisa valdkonda, siis võib oletada, et ajakirjanik olemine polnud see, mida ta soovis teha.

„Ma nägin, et kommunikatsioonivaldkond on samm edasi. Suurem vastutus, teistsugune ja huvitavam töö.“ (M38)

„...muuta seisukohti ja siis muuta tarbimisharjumusi ja muuta kas või seadusi, on oluliselt suuremad kui ajakirjanduses.“ (M37)

Ajakirjandustöö on kiire ja ennekõike puudutab see tootmist ning palk sõltub suuresti majandusseisust. Endine ajakirjanik, kes töötab juhtival positsioonil kommunikatsioonivaldkonnas, tõi välja, et suhtekorraldustöös on inimestel rohkem aega mõelda teemadele ja neile läheneda, mis omakorda tagab parema sisuloo. See annab aega ka tööd ja positsiooni arendada. Suure eelisena tõi endine vanem raadioajakirjanik välja, et kommunikatsioonitööd saab teha kodus ja ei pea kontoris istuma, kuid peab arvestama sellega, et telefonitsi tuleb olla koguaeg kättesaadav. See on kontoritöö ja tähendab ka mingil määral rutiini. Siiski näib, et ta hindab vabadust ja võimalust oma päevaplaane ise kujundada, mida ajakirjanikutöös võib ka leida, aga sageli võib toimetus neid plaane muuta. Toimetuses peab üsna tihti olema ka juhul, kui endal otseselt tööd käes pole, kui tuleb näiteks uudistevool silma peal hoida, oodata uudislõike – see võib sageli tunduda „tühja“ ajana, millega võiks muud peale hakata.

Intervjueeritav M27 viitab oma varasemale kogemusele ajakirjanduses, kus tema tööülesandeks oli täita n-ö veebilinti. Oma praeguses töös ta vastandub sellele. Selle taga peitub intervjueeritava loomingulisus ja inimese iseloom – ta vajab ja tahab asjade läbi mõtlemiseks aega ning lihtsalt tootmine ning tegemine teda ajakirjanduses ei rahuldanud. Siin on seos tema kui kunagise veebiajakirjaniku kogemusega. Intervjueeritav peab küll veebiajakirjandust ja ajakirjandust üldiselt loominguliseks, kuid aja- ning mahusurve on see, mis talle ei imponeerinud. Ta tunnetab, et on inimene, kellel on vaja rohkem aega asjade läbimõtlemiseks. Ajakirjanduses oli vastupidi. See on üks nüanss, mis teda ajakirjanikutöö juures häiris.

„Mul on rohkem aega läheneda asjadele, rohkem mõelda, mitte ainult toota ja teha.“ (M27)

„Sa pead olema kättesaadav internetis ja telefonis, aga sa ei pea olema kontoris.“ (N30)

Kommunikatsioonivaldkond tähendab endiste ajakirjanike jaoks vaheldusrikast ja huvitavat tööd. Võrreldes ajakirjandusega, on suhtekorraldajatel võimalus rohkem oma tööd ja positsiooni arendada. Suhtekorralduse plussina saab välja tuua, et kommunikatsioonitööd saab teha ka kodus olles, kuid peab arvestama sellega, et telefonitsi tuleb olla kogu aeg kättesaadav.

4.1.7.1. Eelnevad ootused

Enne kommunikatsioonivaldkonda üleminemist olid ajakirjanikel lootused ja ootused üsna kõrged seoses uue valdkonnaga. Kuid üsna ruttu pidid nad tõdema, et kommunikatsioonivaldkonnal on ka omad miinused. Nagu ka ajakirjanduses, peab suhtekorralduses arvestama konkurentidega, kellel on paremad ideed. Ühe vanema endise ajakirjaniku meelest on ajakirjandustöö selles mõttes rahulikum, sest õhtul on siiski mingisugune tähtaeg, millal peab loo ära lõpetama ja järgmisel päeval saab uue artikliga alustada. Ajakirjanduses tundis ta rohkem töö lõpetatust, mis tõi rahulolu ning maandas pisut

stressi. Kommunikatsioonivaldkonnas on see protsess alati pikem ja tulemust on raskem garanteerida.

„...kommunikatsiooni poole peal töövõite või selliseid nagu igapäevaselt ei ole.“ (N30)

„Ajakirjaniku töö on nagu veidi rahulikum, sest sul on õhtul siiski mingisugune deadline.“ (M38)

Üks vanem endine ajakirjanik märkis, et ühe pressiteate väljasaatmine ei võrdu selle töö ärategemisega. Ajakirjanduses saab artikli toimetajale üle anda ja olla rahulik ning mõelda, et artikkel on valmis. Kaks endist ajakirjanikku tõid välja, et kommunikatsioonitööst mõeldakse kui üheksast viieni kontoritööst, kuid tegelikult see nii ei ole. Selle toimimiseks peab väga hästi aega planeerima, kuid tegelik elu näitab, et tööd tuleb teha, siis kui vaja kas või üheksani õhtul. Endiseid ajakirjanikke häirib kommunikatsioonivaldkonna puhul lõpetatuse puudumine. Nende töö on enamjaolt projektide põhine ning selle tõttu võivad tööpäevad venida vastavalt asjaolule, kuna projekt valmis peab saama.

„...ettekujutus, et kontoritöö on üheksast viieni - see ei vasta ka tegelikkusele.“ (N30)

„Tegelikkuses on see, et asju tuleb teha siis kui vaja...eile õhtul läks mul üheksani.“ (M38)

Igal erialal on omad miinused ja nii on ka suhtekorraldusega. Töö tegemise protsess on kommunikatsioonivaldkonnas pikem ning kogu aeg peab võitlema konkurentidega, kellel võivad olla paremad ideed. Samuti ei ole kommunikatsioonivaldkonnas töögraafik kindel. Kuna suhtekorralduslik töö on suuremal määral projektipõhine, võib see kaasa tuua pikemad tööpäevad. Kui on töö vaja ära teha, siis tuleb seda teha kas või hiliste õhtutundideni. Töö peab tehtud saama. Ajakirjanduses on siiski mingisugused tähtajad, kuna peab artikkel valmis saama ning mõnele ajakirjanikule pakub see rahuldust kui ta artikli toimetajale ära saadab.

4.2. Ajakirjanike stereotüüpne arvamus suhtekorraldajatest

Endiste ajakirjanike hulgas levis enne valdkonna vahetust arusaam, et suhtekorraldajate töö ei ole eriti oluline või raske. Ühe endise ajakirjaniku meelest tekitatakse see tunne neis juba ülikoolis. Ajakirjandust peaaerialana ning suhtekorraldust kõrvalerialana õppinud inimesed tunnetavad, et bakalaureuseõppes on kommunikatsiooni osa pealiskaudne. Kolm (kaks nooremat ja üks vanem) endist ajakirjanikku ütlesid, et ajakirjanikuna töötades, arvasid nad, et suhtekorraldus on pigem vahendamistöö kui sisuloometöö. Kohati tundus neile, et vastandumine on liiga suur. Veel mainisid endised ajakirjanikud, et enne kommunikatsioonivaldkonda tööle minemist oli neil arusaam, et kommunikatsiooniinimene töötab ainult nendega, ning et suhtekorraldajad saavad kõrget palka, istuvad kontorites, käivad reisimas ja peenetes kohtades söömas. Samas võis seda arvamust mõjutada arusaam, et ajakirjanduses on väiksed palgad, suur töökoormus ning sellist tööga seotud reisimist esineb harva – see süvendab arusaama kommunikatsioonivaldkonnast kui heast ja stabiilsest töökohast. Üks vanem endine raadioajakirjanik sõnas, et ajakirjanikud võiksid võtta suhtekorraldajaid kui koostööpartnereid ning vastupidi. Üksteist täiendades ning koostöös saaksid ajakirjanikud ja suhtekorraldajad teha palju kasulikku, mis on väärtuslik ühiskonna arenguks. Endised ajakirjanikud, kes töötavad nüüd kommunikatsioonivaldkonnas, hindavad suhtekorralduslikku tööd rohkem, sest nad on nüüd ise selle sees ja näevad, mida see töö tegelikult endast kujutab.

„...kui ma bakalaureuses õppisin ajakirjandust ja kommunikatsiooni, siis kommunikatsioon oli minu jaoks väga pealiskaudne.“ (N26)

„...sa mõtled, et kommunikatsiooni inimene, ah ta tegelebki ainult sinuga, ta on sinu klienditeenindaja. Ta nagu istub ja ootab telefoni juures, et millal sa talle helistad ja millal ta saaks sulle vastata...“ (N30)

Sageli mõtlevad inimesed, et ajakirjanikud ja suhtekorraldajad on kaks vastandlikku poolt, kes ei saa üksteisega läbi. Eelarvamused suhtekorraldajatest tekivad ajakirjanikel ülikoolist,

kus kõrvalerialana on kommunikatsioon üsna pealiskaudne. Ajakirjanikele tundub, et suhtekorraldaja elab glamuurset elu sealjuures tööd tegemata. Endised ajakirjanikud, kes nüüd töötavad kommunikatsioonivaldkonnas, arvavad suhtekorraldusest paremini kui varem.

4.3. Ajakirjandusest kommunikatsioonivaldkonda üleminek

Ajakirjandusest kommunikatsioonivaldkonda ülemineku põhjused toob autor välja stressi, personaalsete ja materiaalsete indikaatoritena.

4.3.1. Stressi indikaatorid

4.3.1.1. Rutiinne töö

Viis (neli noort ja üks vana) endist ajakirjanikku tõid erialavahetuse põhjusena välja rutiini, mis on alguses küll põnevust pakkuv, kuid kui teha ajakirjanduslikku tööd üle aasta, siis hakkab see rutiin häirima. Rutiinse töö all peavad endised ajakirjanikud silmas tähtaegadekeskset ning samade teemade päevast-päeva tegemist. Loo peab saama valmis teatud kellaajaks ja nii iga päev. Teemad muutuvad igavamaks ja tekib tunne, et areng on peatunud. See on ka põhjus, miks ajakirjanikud lähevad üle kommunikatsioonivaldkonda. Üks endine ajakirjanik tõi välja, et igal erialal on olemas positiivne rutiin, mis on vajalik ja see on iseenda viga kui see läheb üle halvaks rutiiniks. Positiivseks rutiiniks ajakirjanduses pidas endine ajakirjanik seda, et iga päev olid uued teemad. Vaheldusrikas töö, mis pakkus positiivset emotsiooni.

„...sul päevad on selles mõttes sarnased, et uudised on kindlatel kellaaegadel ja õhtuks oled oma loo valmis saama ja mingil hetkel see väsitab.“ (N30)

„Mis puudutab rutiini. Mina seda küll niimoodi ei näe. See on iseenda viga kui läheb

nõmedaks rutiiniks. Positiivne rutiin on igas erialas olemas....Rutiin on vajalik.“ (M37)

Ajakirjanikuna töötamine tähendab tavaliselt samade teemade igapäevast kajastamist ning lood on tähtaegade kesksed. Alguses on see rutiin põnev, sest saab oma silmaringi laiendada, suheldes erinevate inimestega erinevatel teemadel, kuid pikka aega seda tööd tehes, hakkavad nad rutiinset tööd mitte kannatama. Kui ajakirjanikule meeldib tema töö, siis ta ei tohi sellest negatiivsest rutiinist välja teha, vaid peab edasi rühkima.

4.3.1.2. Ületundidest tingitud stress

Ajakirjanduses töötamine võib tervisele negatiivselt mõjuda. Nii juhtus ka ühega valimis olnud endise ajakirjanikuga, kel tekkisid südamerütmihäired. Graafiku alusel töötamine, konkureerimine teiste meediaettevõtetega, ületundide tegemine – see kõik võib viia läbipõlemiseni ja eriti alustavatel ajakirjanikel. Kaks endist ajakirjanikku võtsid enda peale liiga palju kohustusi, mis käisid neile üle jõu ning ühel hetkel olid nad olukorras, kus nad ei tundnud enam ajakirjanduses midagi huvitavat. Suur töömaht võib kaasa tuua ka tervisehädasid ning üks noorem endine ajakirjanik otsustas tervist säästes eriala vahetuse kasuks. Üks noorem endine ajakirjanik puutus töö alguses kokku sellega, et vanem kolleeg ütles talle, et nad ei pea suure töökoormuse tõttu ajakirjanduses aastatki vastu. Ainukeseks võimaluseks pidasid endised ajakirjanikud põgenemist nendest pikkadest töötundidest, mille eest saab vähe palka ja mis rikuvad tervist.

„Ma ei tahtnud oma tervist ära rikkuda. Ma tahtsin 25-aastasena olla 25-aastase inimese moodi ja elada natuke elu.“ (N25)

„Kui ma läksin sinna tööle, siis enne mind oli ka väga hea ajakirjanik, kes ütles mulle, et ma ei pea aastatki vastu.“ (N23)

Ajakirjanikutöö on närviline. Ajakirjanikud ei saa muretult koju minna, sest tahes-tahtmata

keerlevad nende mõtted tööalaste kohustuste täitmise juures. Ajakirjanduses peab olema konkurentidest parem, peab saama esimesena kätte olulise informatsiooni ja esimesena seda kajastama. Stressirohke töö hakkab negatiivselt mõjuma ajakirjanike tervisele ning selle tõttu otsustatakse töökoha vahetuse kasuks. Kogenumad ajakirjanikud, kes on pikki aastaid ajakirjandusmaastikul tegutsenud ja kes teavad, mida ajakirjandustöö tähendab, suhtuvad alustavatesse ajakirjanikkesse skepsisega.

4.3.2. Personaalsed indikaatorid

4.3.2.1. Eetika

Ajakirjanikud loodavad ajakirjandusse tööle asudes, et nad saavad olla objektiivsed ja õiglased. Tegelikult võib toimetuses esineda küünilisust ja eetikast üleastumist. Kolm (kaks nooremat ja üks vanem) endist ajakirjanikku rääkisid, et need ajakirjanikud, kes töötavad palju aastaid kriitiliste teemadega, muutuvad külmaks ja kalgiks. Neil kaob ära empaatiavõime ning nad ei vastuta oma lugude eest. Ajakirjanikud ei mõtle enam sellele, et nende kirjutis võib kellelegi teha valu. Nad lähevad liiale, mõtlemata, et nad oleks võinud mõne loo kirjutamata jätta ning olla ausad ja öelda, et see on ebaetiline. Töökohta vahetanud ajakirjanike mõtteviis ei sobitunud sellega, mida ajakirjanikud ümberringi oma toimetuses tegid. See häiris neid isiklikult ja professionaalselt, kartes, et nad ise muutuvad ka sellisteks või et neid seostatakse nende inimestega, kes halba teevad. Ajakirjanikud, kes tahavad käituda eetiliselt, siis neil on seda raskem teha kui ümberringi ei käituta vastavalt ning selle tõttu on lihtsamaks variandiks lahkumine ajakirjandusest.

„Empaatiavõime kaob ära, inimesed hakkavad ära tegema, ära panema, mõtlemata sellele, et iga nende kirjutis on kellelegi valu.“ (M54)

„Kõik ajakirjanikud ei jaga ideaale, kohati ka eetilisi tõekspidamiseväärtusi...“ (M26)

Üks vanem endine ajakirjanik arvas, et need, kes mõtlevad teiste peale ja käituvad õiglaselt, ei püsi ajakirjanduses kaua. Need, kes isegi püsivad, nad lihtsalt kannatavad ning üritavad eetilistest üleastumistest mitte välja teha. Lõpuks, kui saab jaks otsa ja enam edasi ei suudeta seda pealt vaadata, siis hakatakse otsima muid töökoha võimalusi. Noorel inimesel on kerge ajakirjanduseset üle minna teise valdkonda, aga need, kes tahavad kauem olla, peavad endale paksu naha kasvatama. Siin ei ole süüdi ajakirjanikud, vaid auditoorium, kes nõuab negatiivsust ja konflikti. Endiste ajakirjanike meelest on lehtedes rohkem negatiivsed uudised kui positiivseid, sest see müüb.

„Noorel on kergem, ta jookseb üle, aga kui sa pikalt oled, siis sa saad aru, et aina rohkem pead sa kasvatama paksu nahka.“ (M54)

Uurivas ajakirjanduses tuleb tihti ette raskete teemade kajastamist. Selline töö eeldab väga kindlat närvi ning paksu nahka ja kõige olulisem on jääda objektiivseks. Mõned ajakirjanikud ei käitu eetiliselt ning kirjutavad lugusid, mis tekitavad inimestele põhjendamatuid kannatusi. Tihti mõtlemata sellele, et oleks võinud artikli lihtsalt kirjutamata jätta.

4.3.2.2. Sobimatus ajakirjandustöösse

Valdkonna vahetuse põhjusena saab välja tuua ka sobimatuse ajakirjandustööks. Valimis olnud kolm vanemat endist ajakirjanikku (kaks paberlehe ja üks teleajakirjanik) tunnistasid, et neil puudus ajakirjanduses töötades tundmus, et nad oleksid olnud väga head ajakirjanikud. Nad ei olnud motiveeritud ajakirjanduses püsima, sest neil puudus eduelamus ja tunne, et nad kuuluvad ajakirjandusse. Tajuti ka enda piire, kus mõnel juhul tunnistati, et neil polnud piisavalt omadusi, et saada väga heaks ajakirjanikuks. Kui aga selleks ei saa, siis keskpärane suurema eduelamusega ajakirjanik ei soovitud ka olla, oma eluga tahetakse midagi meeldejäävamat peale hakata. Tahetakse olla omal alal parim.

„Ma vaatasin, et minust ei saa väga head ajakirjanikku. Minust võib saada hea või okey

ajakirjanik, aga mitte nii väga hea ajakirjanik. “ (M37)

„Minu ajakirjandusse sattumine oli juhuslik ülikooli kõrvalt. “ (M38)

Murekohana tõid kunagised ajakirjanikud välja, et nad ei jõudnud lihtsalt kõigega kursis olla ja sellest tingituna ei pruukinud nad kõigest kõike teada. Neile oli vastumeelt jagada televaatajatele või lehelugejatele informatsiooni, kui nad ei teadnud, kas nad on ikka teatud valdkondades piisavalt pädevad. Tekkis sisemine ebakindlus ja alainformeerituse tunne, ehk ka aimdus eksida ning jääda piinlikku olukorda või teenida hiljem vaatajatelt-lugejatelt kriitilist tagasisidet nende ebakohase teemade käsitlemise kohta.

„...kas mul on niipalju elukogemust ja teadmisi ja tarkusi mul tegelikult õigustust minna eetrisse ja inimestele rääkida välispoliitilistest sündmustest ja rääkida teemadel, mida ma ise pruugi midagi suurt teada, sest sa ei jõua kõigega kursis olla. “ (M34)

„Ajakirjaniku asi on ka palju valdkondi läbi arutada, aga see jääb tihti väga pealiskaudseks. “ (M38)

Veel mainisid kolm vanemat endist ajakirjanikku, et neil puudus ühiskondlik missioon oma tööga elu paremaks muuta, ambitsioon midagi paljastada ja ajakirjanduslik lähenemine teemadele, kus peab n-ö allika vahele võtma. Kolleegides nägid nad ajakirjanikusoont, sest nad „põlesid“ teemasid tehes. Enda tööd tehes aga kunagised ajakirjanikud sellist sära ei tunnetanud.

„...ambitsioon midagi paljastada midagi avalikkuse ette tuua ja sellel oma nimi alla kirjutada mul ei ole kunagi olnud sellist ambitsiooni. “ (M34)

Ajakirjanikele on tähtis, et nad edastaksid informatsiooni, mis ei oleks pealiskaudne. Nendele

on oluline, et nad ise oleksid piisavalt pädevad, et olla informaatrid. Veel on ajakirjanikele vajalik „sisemine põlemine“ ja ambitsioon oma tööd teha väga hästi, kuid kui ajakirjanikud tunnevad, et neist ei saa väga head ajakirjanikku, siis nad otsivad muid töökohti, kus nad saaksid olla oma ala parimad.

4.3.2.3. Elukoht

Erialavahetuse argumendiks võib olla ka elukoht. Tartu Ülikoolis magistrantuuris õppinud endine ajakirjanik tahtis kooli kõrvalt ka erialast tööd teha, kuid Tartus olid töökohta valikud piiratud. Samuti soovis teine endine ajakirjanik peale kooli lõpetamist Tartus töötada. Murekohana tõid kaks noort endist ajakirjanikku välja, et enamik nii ajakirjanduse kui ka suhtekorralduse tööpakkumisi tuleb Tallinnast. Kui neile tehti pakkumine Tartus kommunikatsioonivaldkonnas töötamiseks, siis võtsid nad mõlemad tööpakkumise vastu.

„Ma tahtsin olla ülikooli lähedal, ma ei tahtnud endale reisimisi Tallinna ja Tartu vahel...“
(N26)

„...tahtsin peale ülikooli Tartusse edasi jääda...“ (M27)

Suurem osa suhtekorraldajaid ja ajakirjanikke peavad kolima Tallinnasse, sest seal on paremad võimalused töö saamiseks. On inimesi, kes eelistavad väikseid linna suurematele linnadele ning kui avaneb võimalus töötada sobiva asupaigaga kohas, siis kasutatakse see võimalus ära.

4.3.2.4. Juhtimisstiil

Enamik endisi ajakirjanikke lahkus ajakirjandusest rahumeelselt ning ilma tülideta. Erialavahetuse põhjuseks oli lihtsalt parem pakkumine kommunikatsioonivaldkonnast.

„Ma läksin väga heal foonil sealt ära ja siia maani saan inimesi toimetusest sõbraks nimetada ja mul ei ole nagu mitte mingit vimma ega ka halba mälestust.“ (M26)

„Ma tulin sealt ära omal vabal tahtel täiesti rahulikult, uks ei paukunud.“ (M34)

Ühele noorele endisele ajakirjanikule oli erialavahetuse põhjuseks see, et talle ei sobinud uue osakonnajuhataja juhtimisstiil. Uus juht oli liiga suunav ning ajakirjanik tundis, et ta oli oma tegemistes liiga piiratud. See häiris valimis olnud endist ajakirjanikku ning ta läks ajakirjandusest kommunikatsioonivaldkonda üle.

„...meil tuli uus osakonnajuht ja mulle ei meeldinud tema juhtimisstiil.“ (N23)

Üks endine teleajakirjanik ütles, et ta lootis ajakirjanduses juhtkonnaga kompromissile saada, et ei peaks ajakirjandusest lahkuma, kuid juhtkond ei olnud nõus endise ajakirjaniku tingimusi täitma. Nimelt soovis endine ajakirjanik kaadri taha jääda ning näiteks koolitada teisi saadet juhtima. Kui ajakirjanik nägi, et tema soove ei taheta arvesse võtta, hakkas ta otsima uusi karjäärivõimalusi.

„Ma pakkusin välja enne ERRist ära tulekut mitmesuguseid mõtteid tööandjale.“ (M34)

Enamik endiseid ajakirjanikke lahkus ajakirjandusest ilma tülideta ning omal vabal tahtel. Inimesed on erinevad ning kõigile ei sobi olla alluva rollis, eriti kui tööülesanded on piiratumad või lihtsalt ajakirjanikule ei sobi teatud juhtimisstiilid. Mõni ajakirjanik püüab leida juhtkonnaga kompromisse, kuid kui see ebaõnnestub, siis ajakirjanikul ei ole muud väljapääsu kui otsida endale uusi ja põnevaid väljakutseid, kus nad ei tunneks ennast nii piiratuna.

4.3.2.5. Tuntusega kaasnev tähelepanu

Ühele endisele teleajakirjanikule ei meeldinud see, et tema persoonile pöörati rohkem tähelepanu kui tema tööle. Ta ei tundnud ennast vabalt ning ei saanud tööle piisavalt keskenduda ja pidi kogu aeg ennast jälgima. Kõike, mis ta ütles võidi valesti mõista ja järeldada ükskõik mida. Tema jaoks oli see väga stressirohke. Selline olukord tekitas temas meelehärmi, et ta ei saanud tunda ennast vabalt isegi töövälisel ajal ning see oli ka üks erialavahetuse põhjustest.

„Teletööga kaasnev tunnus või tähelepanu, mis mulle väga närvidele käis teatud hetkedel. Ma tahan teha oma asja ja ma ei taha, et minu persoonile tähelepanu pööratakse.“ (M34)

Töö televisioonis tähendab seda, et ajakirjanik peab koguaeg esteetiliselt käituma ning välja nägema. Kuid kui ajakirjanik tunneb, et ta ei saa rahulikult oma tööd teha ning peab keskenduma sellele, mida, kellele ta ütleb, kuidas välja näeb ning koguaeg ennast jälgima – see on kurnav.

4.3.3. Materiaalsed indikaatorid

4.3.3.1. Ajakirjandus ja raha

1990. aastate alguses olid ajakirjanduses väga suured palgad ja see oli väga kasumlik töö. Alates 2000. aastast jäid palgad toppama. Kahele endisele ajakirjanikule oli raha üks olulisemaid faktoreid, miks nad ajakirjandusest kommunikatsioonivaldkonda minemise kasuks otsustasid. Nad ei suutnud ajakirjandusest saadud palgaga hästi ära elada. Neile ei meeldinud see, et nad ei saanud osta elementaarseid esemeid nagu näiteks kingi. Üks endine teleajakirjanik tõi välja, et tal oli häbi otse-eetrisse minna vanade kingadega, kuigi tema oleks pidanud olema just esteetilise välimusega ning eeskujuks.

„...kraabid sente kokku ja vireled, siis mille pärast sa lähed veel ekstra energiat kulutama.“
(N25)

„...kui sa näed, et sul pole võimalik elementaarseid asju, normaalseid kingi jalga osta.“
(M34)

Teistel valimis olnud ajakirjanikel ei olnud raha peamine põhjus, kuid ka neil oli see mingil määral erialavahetuse motivaatoriks. Nad mainisid ka seda, et suhtekorraldustöö on paremini tasustatud kui ajakirjandustöö ning kolm (kaks nooremat ja üks vana) endist ajakirjanikku ütlesid, et töökohta vahetades neil palk mingil määral tõusis.

„Praegune töö on jah paremini tasustatud kui ajakirjandustöö.“ (M26)

„Kommunikatsioonitöö on motiveerivam eriti erasektori PR-is, kus me praegu oleme nagu rahalises mõttes.“ (M38)

Ajakirjanikud on alatasustatud ning nad ei saa lubada endale sama, mida saavad suhtekorraldajad. Noored ajakirjanikud tahavad lubada endale elementaarseid asju, kuid nad ei saa seda teha ja nad tunnevad, et on tööga ülekoormatud ning saavad ka väikest palka. See on ka üks töökohta vahetuse põhjuseid.

4.3.3.2. Rahaline seis lugude kirjutamisel

Ühe noore endise ajakirjaniku sõnul on uurivas ajakirjanduses rahaline seis üsna halb ja ühele inimesele pannakse liiga suur surve. Samas vähene rahaline seis tähendab ka seda, et ajakirjanikud ei saa tihti käia välismaal korrespondeerimas. Kui toimetused soovivad rahaliselt kokku hoida, kuid samas tahavad kvaliteetseid lugusid, siis on variandiks see, kui neli-viis inimest paneksid seljad kokku ja kirjutaksid ühte lugu, siis mitu head ajakirjanikku

suudavad koostöös teha loo, mis on väga hea.

„...kõvad tegijad panid seljad kokku...see oli nagu äge, see on võimas tunne ja sihukest asja võiks rohkem planeerida ja päriselt teha.“ (N25)

Raha on tavaliselt üsna oluline faktor, miks töökohta vahetatakse. Endiste ajakirjanike jaoks oli raha oluliseks motivaatoriks, kuid mitte peamiseks erialavahetuse põhjuseks. Samas on raha oluline, sest kui inimene saab küllaldaselt palka ning tal on töö ja vaba aja suhe paigas, siis see loob tahtmise endast rohkem anda kellegi teise hüvanguks. Kommunikatsioonivaldkonda tulles ootab endiseid ajakirjanikke ees ka mingil määral kõrgem palk.

4.3.3.3. Parem pakkumine

Viiele (kolmele noorele ja kahele vanale) endisele paberlehe ajakirjanikule käesoleva töö valimis tehti pakkumine kommunikatsioonivaldkonda tööle asumiseks ning nad vahetasidki töökohta. Tööpakkumine sisaldas kompaktsemaid töötunde, kõrgemat palka ning huvitavamad tööd. Neile tundus tööpakkumise vastuvõtmine karjäärilise edasiminekena. Karjääriliseks edasiminekuks peavad endised ajakirjanikud seda, et kommunikatsioonivaldkonnas on neil suurem vastutus ning neil on suuremad võimalused ühiskonda paremaks muuta.

„Tol hetkel see pakkumine tekkis ja ma kasutasin selle ära...“ (M27)

„Ennekõike selline karjääriline edasimineku sai määravaks. Ma nägin, et kommunikatsioonivaldkond on samm edasi...suurem vastutus, teistsugune ja huvitavam töö.“ (M38)

Ajakirjanikele on oluline, et nende tööga muutuks ühiskond paremaks ja samas on neile

oluline ka hea palk ning vaheldusrikas töö. Kui kommunikatsioonivaldkonnast tuleb parem pakkumine, mis sisaldab kõike eelnevalt mainitud, siis ajakirjanikud võtavad pakkumise vastu.

4.4. Tagasipöördumine ajakirjandusse

Üks vanem endine ajakirjanik tõi välja, et kui ajakirjanduses oleksid suuremad palgad, siis ta oleks valmis tagasi tulema ajakirjandusse, kuid praegu tal huvi tagasipöördumiseks pole. Viis endist ajakirjanikku olid arvamusel, et kommunikatsioonivaldkonnas töötamise kogemus aitaks neil olla parem ajakirjanik, sest nüüd oskavad nad protsesse paremini näha. Pressiteated sarnanevad uudistele ja selle tõttu saavad endised ajakirjanikud ennast kirjutamisega kursis hoida. Kommunikatsioonivaldkonnas saadud kontaktid suurendaksid ka allikate arvu. Samuti on nad olnud mõlemal pool ning näevad ja saavad aru, mida üks või teine töö tähendab ning oskavad seetõttu üksteisega paremini arvestada.

„...kommunikatsioonitööga saab vähemalt kirjutamisealal kätt sooja hoida, rooste ei lähe.“
(M27)

„Pilt on nagu laiem ja siit saab ka häid kontakte, et ma tean juba väga palju häid allikaid, kellega mul õnnestuks teha mõni hea intervjuu kunagi tulevikus.“ (N30)

Kommunikatsioonitöö sarnaneb suures osas ajakirjandustööga ning endised ajakirjanikud on arvamusel, et kommunikatsioonivaldkonnas töötamine aitaks neil olla paremad ajakirjanikud. Mõlemal poolel olnud inimesed teavad nende ametite plusse ja miinuseid ning selle tõttu oskaksid nad üksteisega paremini arvestada ja üksteise tööd täiendada.

5. Järeldused ja diskussioon

Uurimistöö eesmärgiks oli välja selgitada põhjused, miks ajakirjanikud lähevad kommunikatsioonivaldkonda üle. Veel pööras autor tähelepanu tugisüsteemidele ajakirjanduses, kas neid on ikka ajakirjanikele vaja. Teisalt vaatles autor ka võimalikku tagasipöördumist ajakirjandusse ning suhtekorraldajate ja ajakirjanike omavahelisi suhteid.

5.1. Ajakirjanikud ja suhtekorraldajad

Ajakirjanikud ja suhtekorraldajad mõjuvad üksteisele paradoksaalselt. Mõned ajakirjanikud väärtustavad suhtekorraldajaid, kuid enamik uuringuid näitavad ajakirjanike väga negatiivset suhtumist suhtekorraldajatesse (Macnamara, 2014: 739). Enne kommunikatsioonivaldkonnas töötamist arvasid endised ajakirjanikud kommunikatsioonitööst negatiivselt ja pigem pidasid seda vahendamistööks kui sisuloometööks, mis pole eriti oluline ning raske. Nende suhtumine on muutunud positiivsemaks, sest nad on nüüd ise kommunikatsioonivaldkonnas ja näevad, mis suhtekorralduslik töö tegelikult endast kujutab.

Suhtumine võis muutuda sellepärast, et enne kommunikatsioonivaldkonnas töötamist teadsid endised ajakirjanikud suhtekorraldusliku töö olemusest üsna vähe. Ajakirjanikud arvasid, et suhtekorraldajate töö pole raske või oluline. Võimalik, et selline arusaam oli tingitud sellest, mida ajakirjanikud nägid ehk pressiteadetest. Vahel võis pressiesindajal mõni faktiviga sisse jääda ning ajakirjanik jäi allikate ja lugejate silmis süüdlaseks ja see jättis ajakirjanikule suhtekorraldajaga koostööst negatiivse mälestuse. Samas, kuna ajakirjanikud ei teadnud, mida kommunikatsioonitöö endast kujutab ja nad võibolla ei teadnud, et pressiesindajatel on muud ülesanded kui ainult pressiteadete väljasaatmine, siis võiski neile kommunikatsioonitööst vale mulje jääda. Ehk ajakirjanikud arvasid, et suhtekorraldaja peab koguaeg olema neile kättesaadav, kuid kui pressiesindaja telefonile ei vastanud, siis võisid ajakirjanikud arvata, et suhtekorraldaja on lõunal, puhkusel või isegi reisil. See süvendas negatiivset suhtumist veelgi.

Teisalt võib suhtumise muutumine tingitud olla ka sellest, et neile ajakirjanduses lihtsalt ei sobinud. Mõtted keerlesid pidevalt väikeste palkade, suure töökoormuse ja reisimiste puudumise juures ning see süvendas arusaama kommunikatsioonivaldkonnast kui heast ja stabiilsest töökohast. Ajakirjanduses puudus neil motivatsioon ajakirjanduslikku tööd teha. Samuti võib arvamust muuta ka fakt, et tegelikult olid neil kommunikatsioonivaldkonna suhtes suuremad ootused ja lootused. Võimalik, et nad ei arvestanud sellega, et kommunikatsioonitöö pole siiski pelgalt kontoritöö ja tööd tuleb teha vastavalt projektidele, mis omakorda võib kaasa tuua ületundide tegemise.

5.2. Indikaatorid, mis mõjutavad erialavahetust

Käesoleva töö tulemustest lähtub, et ajakirjanikud lahkuvad ajakirjandusest stressi, personaalsete ja materiaalsete indikaatorite tõttu. Uurimuses tuli ka välja, et intervjuueeritavad ei pidanud peamiseks põhjuseks materiaalselt indikaatorit ehk rahalist seisut ajakirjanduses, nagu uurijad teoorias täheldasid.

5.2.1. Materiaalsed indikaatorid

Kommunikatsioonivaldkonda ülemineku põhjuseks on rahaline seis ajakirjanduses, mis paneb ajakirjanikke otsima uusi tasustatavaid väljapääse (Fröhlich, Koch ja Obermaier 2013: 812). Endised ajakirjanikud rääkisid, et ajakirjandus on alatasustatud ning kahele inimesele sai määravaks kehv rahaline seis ajakirjanduses. Teistel endistel ajakirjanikel oli töötasu motivaatoriks, kuid mitte peamiseks erialavahetuse põhjuseks. Endised ajakirjanikud tunnistasid siiski, et kommunikatsioonivaldkonnas on nende palk parem, kuid mitte märkimisväärselt. Fröhlich jt (2013: 812) toovad välja, et tulevikus läheb ajakirjanduses olukord üha kriitilisemaks, sest ajakirjanikud lähevad üha enam kommunikatsioonivaldkonda üle.

Autori hüpoteesina välja pakutud raha polnud intervjuueeritavate meelest peamine põhjus,

miks nad lahkusid. Uurimusest selgus aga, et raha on motiveeriv faktor, mis ajendab erialavahetuseks, kuid ei ole peamine põhjus. Tulemuste erisus võis tingitud olla ka intervjuueeritavate soovist käituda sotsiaalselt vastuvõetavalt ning mitte tuua materiaalseid põhjuseid peamistena. Eelnevat saab järeltada sellest, et intervjuueeritavad jõudsid lõpuks arusaamiseni, et raha on siiski oluline faktor ning kui ajakirjanduses rahaline seis paraneks, siis nad oleksid nõus ajakirjandusse tagasi tulema.

5.2.2. Stressi indikaatorid

Ühena lahkumise põhjustest tõid üks vanem ja kolm nooremat kunagist ajakirjanikku välja rutiini. Rutiin tähendas nende jaoks töömahust ja teemadest tingitud sarnaseid tegevusi, mis tekitasid neis paigalseisu tunnet. Grodal, Nelson ja Siino (2015: 138) defineerivad rutiini kui korduvate käitumismudelitena, mis on seotud reeglite ja kommetega. Rutiin seisneb sarnaste liigutuste seeriana. Need liigutused on allikatega suhtlemine ja allikatega samale lainele saamine. Ajakirjanikud tundsid, et nad ei õpi midagi ja ei arene kuhugi ning neil oli ajakirjanduses igav. Parema pakkumise saamisel kommunikatsioonivaldkonnast lahkusid ajakirjanikud just sinna. Viis endist ajakirjanikku said tööpakkumise kommunikatsioonivaldkonda tööle asumiseks. Parem pakkumine tähendas kompaktsemaid töötunde, loovamat tööd ja paremat palka.

Läbipõlemine ajakirjanduses toimub stressorite tõttu. Dillon ja Tanner (1995: 6) ning Reinardy (2009b: 45) tõid välja, et eelnevad läbipõlemise uuringud on näidanud, et nooremad ja vähem kogenud ajakirjanikud põlevad kiiremini läbi kui nende vanemad ja kogenenumad kolleegid. Läbipõlemise põhjusena tõi näiteks varem juhtival kohal töötanud ajakirjanik välja selle, et noored ei tea, millest nad kirjutada tahavad ning sellepärast kuhjatakse nad erinevate teemadega üle. Alustav ajakirjanik aga ei suuda seda suurt töökoormust taluda ja sellest tekib töömotivatsiooni vähenemine.

Võimalik, et kunagistele ajakirjanikele oli tervis ja vaimne heaolu esimesel kohal ning nad ei tahtnud raisata aega töö peale, mis tekitas neis stressi ning negatiivset rutiini. Tulemustest

selgus, et neli nooremat ja üks vanem endine ajakirjanik tõid lahkumise põhjustena välja rutiini. See võib tähendada seda, et kui vanematel ajakirjanikel tekib rutiin, siis kas nad ei tee sellest välja või nende jaoks tähendabki töö ka selliste tööülesannete täitmist, mis vahel ei tekitagi positiivset rutiini. Ühe vanema endise ajakirjaniku meelest on see iseenda teha, et ei tekiks negatiivset rutiini. Võimalik, et vanemad endised ajakirjanikud suhtusid oma töösse teistmoodi ja nende generatsiooni erisus ei lubanud olla vinguv ning depressioonile altim või lihtsalt vanuseline erinevus tähendab ka erisusi põnevust pakkuvates faktorites. Ehk on nooremad ajakirjanikud seadnud ajakirjaniku professiooni suhtes liiga kõrged ootused ning kui nad avastavad, et töö ajakirjanduses ei tähenda põnevat uurivat ajakirjandust, vaid hoopiski rutiinset, stressirohket ja mittemaailmaparanduslikku tööd, mille eest saab vähe palka, siis nad pettuvad. Nad tunnevad, et toimetused ei kasuta nende potentsiaali piisavalt ära ning enesearengu täiendamiseks lähevadki ajakirjanikud kommunikatsioonivaldkonda üle.

5.2.3. Personaalsed indikaatorid

Ajakirjanduses puudub eetiliste otsuste tegemisel üksmeel, missugune on eetiline ja ebaeetiline käitumine. Mõned arvavad, et ajakirjanikud ei tohiks inimeste eraellu sekkuda, teisalt peab ajakirjanik täitma toimetuse huve (Amend ja Kay, 2012: 235; Browne jt, 2012: 207). Kolm endist ajakirjanikku tõid lahkumise põhjuseks välja ajakirjanike eetilised üleastumised. Kriitiliste lugude kirjutamisel ei pööra mõned ajakirjanikud inimeste tunnetele tähelepanu ning ei mõtle, et põhjustavad kellelegi põhjendamatuid kannatusi. Ajakirjanikud ei hooma, et nad võiksid teatud kriitilise loo kirjutamata jätta, olla ausad ja mõista, et mõned lood võib kirjutamata ka jätta. Inimesed, kes ei suuda enam seda kõrvalt jälgida või endale paksu nahka kasvatada kriitiliste lugude tegemiseks, lahkuvad ajakirjandusest. See hakkas häirima ka osa valimis olnud endiseid ajakirjanikke ning nad langetasid valiku teise eriala kasuks.

Endiseid ajakirjanikke häiris kolleegide ebaeetiline käitumine, küünilisus ja empaatiavõime kadumine. Nad ei leppinud nende mõtteviisidega, sest nad kartsid, et nad ise muutuvad samasugusteks või et neid seostatakse nende inimestega, kes teistele kannatusi põhjustavad.

Kolm endist ajakirjanikku tõid ajakirjandusest lahkumise põhjustena välja sobimatuse ajakirjanikutööks. See tähendab, et endised ajakirjanikud tundsid, et neist ei saa head ajakirjanikku ja neil puudub sisemine „põlemine“ lugude tegemisel, mida nad teistes kolleegides nägid. Nad tahtsid olla oma ala parimad, kuid ajakirjanduses polnud see võimalik. On ka ajakirjanikke, keda ei saa hoida lahkumast, sest igale inimesele ei sobi see elukutse. Individuaalseid prioriteete ja eesmärke ei saa juhtkond või juht muuta (Pease, 1991: 8-9).

Enamikel inimestel on oma ametiga seoses unistused ja eesmärgid. Mõnele inimesele on eriti oluline tõestada, et ta on oma ala parim. Kui ta näeb, et tal pole piisavalt eduelamusi ja teda ei rahulda keskpärase ajakirjaniku roll, siis see tähendab tema jaoks seda, et ta peab otsima uue väljundi. Ameti, kus ta saaks olla oma ala parim ja tõestada, et tal on potentsiaali teha midagi väga hästi.

Ühe erialavahetuse põhjuseks saab välja tuua ka selle, et kahele valimis olnud endisele ajakirjanikule oli määravaks argumendiks elukoht. Enamik ajakirjanduse ja kommunikatsioonivaldkondade töökohti asuvad Tallinnas, kuid on inimesi, kes eelistavad väiksemaid linnu nagu näiteks Tartu.

Kuna enamik ajakirjanduse töökohti asuvad Tallinnas, tunnevad mõned ajakirjanikud ennast piiratud, sest on inimesi, kes eelistavad näiteks elukohana väiksemaid linnu. Tartus on võimalik ajakirjanikuna töötada, kuid need toimetused ei paku neile piisavalt enesetõestamise võimalusi ja eduelamusi. Samas võib väita ka seda, et kui nad oleksid kindlad olnud, et ajakirjandus on see ainus ja õige amet, siis poleks elukoht tegelikult nii määravaks faktoriks saanud. Neil puudus soov lihtsalt ennast ajakirjanikuna arendada ja kommunikatsioonivaldkond tundus meelepärasema valikuna.

Kunagiste ajakirjanike väljatoodud personaalsetest indikaatoritest (teiste ajakirjanike eetilised üleastumised ja elukoht) pääsemiseks oleks tegelikult piisanud toimetuse või meediumi vahetusest. Asjaolu, et endised ajakirjanikud peavad teistsugust tööd huvitavamaks, viitab sellele, et ajakirjandus ei pakkunud kunagistele ajakirjanikele seda kõike, mida nad uutelt

töökohtadelt otsima läksid. Kuna nad vahetasid suisa valdkonda, mitte toimetust või meediumi, siis võib arvata, et ajakirjanik olemine polnud see, mida nad tegelikult soovisid teha.

5.3. Tagasipöördumine

Endised ajakirjanikud ja praegused suhtekorraldajad ei välistanud tagasipöördumist ajakirjandusse. Üks endine ajakirjanik tõi välja, et kui ajakirjanduses oleksid paremad palgad, siis ta tuleks ajakirjandusse tagasi. Teised endised ajakirjanikud tõid välja, et kommunikatsioonivaldkonnas töötamise kogemus on nende maailmapilti avardanud ning viis endist ajakirjanikku olid arvamusel, et ajakirjaniku töös saaks ära kasutada kommunikatsioonivaldkonnas saadud teadmisi.

Kunagine ajakirjanik arvas, et ta tuleks ajakirjandusse tagasi. Teisalt ei saa see tagasitulek kerge olema. Suhtekorraldusliku töö olemus tähendab klientide huvide täitmist, kuid ajakirjandusse tagasi pöördudes – kas nad oleksid ikka objektiivsed, sõltumatud ja ausad. Kas meediaettevõtted tahaksid oma ridadesse ning poliitilisi sündmusi kajastama inimesi, kes on töötanud enne valitsuse või erakonna pressiesindajate ja nõunikena? Endised ajakirjanikud rääkisid, et nad saavad kommunikatsioonivaldkonnast olulisi kontakte, kuid kui objektiivne see oleks, kui nad kasutaksid ajakirjanduses allikatena oma endiseid kliente, keda nad kommunikatsioonitöös positiivselt kajastasid. Ehk nad arvavad ise ka, et see tagasitulek rollikonfliktit tõttu kerge pole ja sellepärast ütlevad, et nad tulevad ainult siis, kui ajakirjanduses rahaline seis paraneks, kuid kas nad ikka pöörduksid tagasi või on see lihtsalt vabandus.

5.4. Toetamine

Töökeskkonda iseloomustab vajadus koostöö ja koordineerimise järele. Selline abistav

käitumine mõjutab töötajat positiivsemalt kui lihtne palgatõus (Grodal jt, 2015: 137). Toimetuse tugisüsteeme peavad endised ajakirjanikud oluliseks. Algselt need, kes ütlesid, et toetussüsteemi pole vaja, jõudsid edasises analüüsis järeldusele, et tugisüsteemid – mentor ja toetav toimetuse – on siiski vajalikud. Kolm endist ajakirjanikku tõid ka välja, et ajakirjanduses töötades tundsid nad puudust tagasisidest ning ajakirjanikuna oleksid nad soovinud, et juhtkond või kolleegid oleksid neile öelnud, kuidas saaks uudist paremini teha.

Nooremad ajakirjanikud pidasid toetamist olulisemaks kui vanemad ajakirjanikud. See võis olla tingitud inimeste erinevusest, mõnel on toetust vaja, teisel aga mitte. See võis põhjustada ka nähtust, et valimis olnud nooremad ajakirjanikud olid just sellised, kes tundsid ise ajakirjanduses töötades toetusest puudust ja sellepärast nad ka ütlesid, et alustavaid ajakirjanikke on vaja alguses toetada ja motiveerida. Teisalt on inimesi, kes ei tunnista endale ega teistele, et tal on abi tarvis. Tulemustest selgus, et toimetustes on toetus vähene ning siinkohal saab öelda, et vanemad ajakirjanikud on toetuse puudumisel õppinud ise hakkama saama ning siit võib olla ka tingitud arvamus, et noored peaksid ise hakkama saama, sest nemad n-ö omal ajal said.

Edasised uurimisvõimalused

Käesoleva uurimistöö käigus tehtud intervjuudest tuli välja mitmeid ideid edasiseks uurimiseks, mida antud töös olemasolevate ressursside tõttu teha ei saanud ning seega toob autor välja ideed edasiseks uurimiseks.

Esimeseks ideeks on uurida Tartu Ülikooli ajakirjandustudengite magistrante ja viia nende hulgas läbi ankeetküsitlus, mille eesmärk on teada saada, kui paljud neist on valmis kommunikatsioonivaldkonda tööle minema. See teadmine annaks meile arusaama, mida ajakirjanduses tulevikus ees võib oodata. Näiteks, kui üleminejate arv kommunikatsioonivaldkonda on suur, siis ajakirjanduse tuleviku perspektiivile mõjuks see negatiivselt ja tähendaks seda, et kommunikatsioonivaldkond domineeriks üha enam.

Teine idee on uurida Tartu Ülikooli magistrante, kes on ajakirjandussuuna vahetanud kommunikatsiooni eriala vastu. Keskne küsimus on, mida nad kommunikatsioonivaldkonnast arvavad, mille tõttu nad pea-eriala vahetasid ja millisel töökohal nad end tulevikus töötamas näevad.

Kokkuvõte

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärgiks oli uurida, miks ajakirjandusest lahkutakse kommunikatsioonivaldkonda ning tuua välja peamised põhjused. Samuti vaatles autor ajakirjanduse ja kommunikatsioonivaldkonna eripärasid ning ajakirjanike ja suhtekorraldajate omavahelisi suhteid. Teisalt uuris autor ka tugisüsteemide olemasolu ja vajalikkust.

Antud uurimuse tulemustest selgus, et ajakirjandusest lahkutakse stressi, materiaalse ja personaalse indikaatorite tõttu. Stressi indikaatorid nagu näiteks töömahust ja tähtaegadest tulenev stress ning rutiin mõjutavad ajakirjanike vaimset tervist ning heaolu, mis võivad viia läbipõlemiseni. See tähendab seda, et ajakirjanik võib vajada psühholoogilist või isegi meditsiinilist abi. Personaalseid indikaatorid tulenevad erinevate indiviidide persoonidest, huvidest ja eneseteostuse vajadustest ning ei mõjuta vaimset tervist nii palju kui seda teevad stressi indikaatorid.

Kunagised ajakirjanikud ei toonud põhilise ajakirjandusest lahkumise põhjusena välja materiaalsed indikaatorid ehk raha, kuid ütlesid siiski, et ajakirjanduses on rahaline seis halb ning ajakirjanikud on alatasustatud. Endised ajakirjanikud lisasid ka, et kommunikatsioonivaldkonnas on neil mingil määral suurem palk.

Samuti tõid endised ajakirjanikud lahkumise põhjustena välja personaalsed indikaatorid – kolleegide eetilised üleastumised ja sobimatuse ajakirjandusse. Eetiliste ülesastumiste all mõtlesid kunagised ajakirjanikud seda, et kriitiliste lugude kirjutamisel ei mõtle osad ajakirjanikud enam inimeste tunnetele ning tekitavad neile sellega põhjendamatuid kannatusi. Osa valimis olnud endiseid ajakirjanikke ei suutnud enam seda kõrvalt vaadata ja otsustasid erialavahetuse kasuks.

Erialavahetuse põhjustena tõid kunagised ajakirjanikud välja ka sobimatuse ajakirjandus tööks. Nad nägid, et neil puudub ajakirjanikele omane sisemine „põlemine“ lugude tegemisel. Häiriva faktorina tõid nad välja tundmuse, et neist ei saa väga head ajakirjanikke vaid ainult

keskpärane – see ei läinud nende enesetõestamise vajadusega kokku ning nad otsustasid minna ajakirjandusest kommunikatsioonivaldkonda.

Kunagine ajakirjanik märkis, et ta on nõus ajakirjandusse tagasi tulema, kui rahaline seis ajakirjanduses paraneks. Teised endised ajakirjanikud rääkisid, et kommunikatsioonivaldkonnas töötamine aitaks neil paremini ajakirjandusliku tööga hakkama saada. Nad arvasid, et nüüd näevad protsesse paremini kui ajakirjanduses töötades.

Ajakirjanike ja suhtekorraldajate omavahelised suhted on läbi aegade olnud üsna negatiivsed. Kunagised ajakirjanikud tõid välja, et enne kommunikatsioonivaldkonnas töötamist oli neil suhtekorraldajatest üsna halb arvamus. Neile tundus, et kommunikatsioonivaldkonna spetsialistid saavad kõrget palka, käivad tööreisidel ning pigem tegelevad vahendamistööga kui siseloomega – see süvendas omakorda negatiivset suhtumist suhtekorraldusse.

Antud uurimus keskendub ka mingil määral toetussüsteemidele toimetustes. Kunagised ajakirjanikud tõid välja, et toetust on vaja ja just algajale ajakirjanikule, sest see motiveerib neid tegema head tööd ja nad tunnevad ennast toimetusele vajalikuna. Samuti märkisid endised ajakirjanikud, et toetust peaksid pakkuma eelkõige juhtkond ja kolleegid.

Summary

The main reasons why journalists are leaving the newsroom to work in PR

The purpose of this research was to investigate the main reasons why journalists prefer to transition into communication field. In addition, author examined the particularities of journalism and communication, and the mutual relations between journalists and public relation professionals. Furthermore author investigated the presence and the necessity of support systems for the young beginning journalists to prevent their transition into public relation in journalism.

The outcomes of this investigation are obtained after interviewing ten former journalists who are currently performing in the field of communication. The study revealed that the main reasons why publication relation career path is chosen over the journalism are stress caused by the severe work volume, low wages and also personal causes. Work stress is accumulated due to the vast work volume, and due to journalist dead-line centered work specifics. If ignored, the stress obtained at work could leave an impact to journalist physical and mental health. Personal reasons are affected by differences in interests by individuals working in journalism, and their individual self-realization needs, but these indicators do not affect much mental and physical health.

The interviewees did not specifically indicate that low wage was the main reason for leaving the field, but they said that journalists in most cases are underpaid. They have also mentioned that the wages are slightly higher in the field of communication.

Personal indicators why some of the journalists left the field were related to the performance of some of their former colleagues. According to those who left the field it seems that some of the journalists (former colleagues) were absolutely unsuitable for journalism due to the ethical transgressions in their work. In more detail, ethical transgressions meant that some of their former colleagues do not think about people and could actually cause unjustified suffering with what they wrote. Some of the former journalists interviewed could no longer

witness this, and decided to change their field.

Some of the former journalists leaving to public relation felt that they were actually unsuitable for journalist profession themselves. They have mentioned that they miss needed journalistic curiosity to write great in-depth analysis articles. Some of the interviewees also felt the way that they would never become a great journalist, and could only achieve to become a second-rate journalist. This did not match with their self-realization needs, and therefore they decided to change the field.

One of the former journalists mentioned the possibility of returning to journalism, but only if the wage situation in journalism would improve. Some of the former journalists felt that the work experience in public relation has actually helped them to become a better writer. They feel that they can see the processes way wider, as they did in the past when working in journalism.

Journalists and public relation professionals have always had complicated mutual relationships. Some former journalists mentioned that before working in public relation their opinion about public relation professionals was mainly unfavourable. The stereotypical opinion about public relation people is that public relation professionals have high wages, have plenty of business trips and enjoy flexible working hours. This type of thinking did not help to achieve great relationship between journalists and public relation professionals.

The investigation focuses on required support systems needed for young journalists when they start their career path. Former journalists thought that the early support is a very important factor for the beginning journalists because it motivates them to do great work. Former journalists mentioned that this kind of support should come from the management and from experienced colleagues.

Kasutatud kirjandus

Aguinis, H., Joo, H. Ja Gottfredson, R. K. (2013). What monetary rewards can and cannot do: How to show employees the money. *Business Horizons*, 56: 214-249.

Amend, E. Ja Kay, L. (2012). Journalism on the Spot: Ethical Dilemmas When Covering Trauma and the Implications for Journalism Education. *Journal of Mass Media Ethics*, 27 (4) 235–247.

Backholm, K. Ja Björkqvist, K. (2012). Journalists' emotional reactions after working with the Jokela school shooting incident. *Media, War & Conflict*, 5(2) 175-190.
DOI:10.1177/1750635212440914.

Beam, R. A. (2006). Organizational goals and priorities and the job satisfaction of U.S journalists. [*Journalism & Mass Communication Quarterly*](#). 83 (1) 169-185.

Bivins, T. (2004). *Mixed Media, Moral Distinctions in Advertising, Public Relations and Journalism*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.

Bowen, S. A. (2009). All glamour, no substance? How public relations majors and potential majors in an exemplar program view the industry and function. *Public Relations Review* 35 (4) 402-410.

Browne, T. Evengeli, M. Ja Greenberg, N. (2012). Trauma-Related Guilt and Posttraumatic Stress Among Journalists. *Journal of Traumatic Stress*, 25 (2), 207–210 .

Cottle, S. (2003). *News, Public Relations and Power*. London: SAGE Publications Ltd.

Filak, V., Pritchard R. (2007). The Effects of Self-determined Motivation and Autonomy Support on Advisers and Members of a journalism Student Organization. *Journalism & Mass Communication Educator*, 62 (2) 62-76.

Fröhlich, R., Koch, T. Ja Obermaier, M. (2013). What's the harm in moonlighting? A qualitative survey on the role conflicts of freelance journalists with secondary employment in the field of PR. *Media, Culture & Society*, 35 (7) 809-829. doi 10.1177/0163443713495076.

Grodal, S., Nelson, J. A. Ja Siino, R. M. (2015). Help-seeking and help-giving as an organizational routine: continual engagement in innovative work. *Academy of Management Journal*, 58 (1) 136-168. DOI: [10.5465/amj.2012.0552](https://doi.org/10.5465/amj.2012.0552).

Hanusch, F. Ja Mellado, C. (2014). Journalism Students' Professional Views in Eight Countries: The Role of Motivations, Education, and Gender. *International Journal of Communication*, Vol. 8, 1156-1173.

Humanes, M. L. Ja Roses, S. (2014). College Students' Views about Journalism Education in Spain. *Media Education Research Journal*, 42 (21) 181-188. DOI: [10.3916/C42-2014-18](https://doi.org/10.3916/C42-2014-18).

Judge, T. A., Piccolo, R. F., Podsakoff, N. P., Shaw, J. C. Ja Rich, B. L. (2010). The relationship between pay and job satisfaction: A meta-analysis of the literature. *Journal of Vocational Behavior*, 77(2), 157–167.

Karlsson, M. Ja Strömbäck, J. (2010). Freezing the flow of online news. Exploring approaches the study of the liquidity of online news. *Journalism Studies*, 11 (1), 1-19.

Koch, T. ja Obermaier, M. (2014) Blurred lines: German freelance journalists with secondary employment in public relations. *Public Relations Review*, 40 (3) 473-482. doi

10.1016/j.pubrev.2014.02.006.

Kronstad, M. (2014). Using the gut feeling – making sense of practical knowledge in journalism education. *Journal of Media Practice*, 15 (3) 176-189. DOI: 10.1080/14682753.2014.1000041.

Laasme, E. (2005). *Ajakirjanike ja suhtekorraldajate rollid, vastastikused arusaamad ning hoiakud ajakirjanduse ja suhtekorralduse suhtes*. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool, ühiskonnateaduste insituut.

Lill, M. (2005). *Ajakirjanike arusaam suhtekorraldusest*. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool, ühiskonnateaduste instituut.

Macnamara, J. (2014). Journalism-PR relations revisited: The good news, the bad news, and insights into tomorrow's news. *Public Relations Review* 40, 739-750.

Metykova, M. Ja Cisarova Waschkova L. (2009). Changing journalistic practices in Eastern Europe: The Cases of the Czech Republic, Hungary and Slovakia. *Journalism*, 10(5): 719–736 DOI: 10.1177/1464884909106541

Niinepuu, J. (2012). Eesti ajakirjanike autonoomiat mõjutavad tegurid. Magistritöö. Tartu Ülikool, ühiskonnateaduste insituut.

Niskala, N. Ja Hurme, P. (2014). The Other Stance. Conflicting Professional Self-Images and Perceptions of the Other Profession among Finnist PR Professionals and Journalists. *Nordicom Review*, 35 (2) 105-121.

Noronha, S. (1990). *Careers in communications*. Illinois: VGM Career Horizons, a divison of

NTC Publishing Group.

Nygren, G. ja Stigbrand, K. (2014). The Formation of a Professional Identity, *Journalism Studies*, 15 (6) 841-858. DOI: 10.1080/1461670X.2013.834163.

Pascual-Ezama, D., Prelec, D. ja Dunfield, D. (2013). Motivation, money, prestige and cheats. *Journal of Economic Behavior & Organization*, 93: 367-373.

Pease, T. (1991). Blaming the Boss. Newsroom professional see managers as Public Enemy. *Newspaper Research Journal*, 12 (2) 2-21.

Reich, Z. ja Godler, Y. (2014). A Time of Uncertainty. *Journalism Studies*, 15 (5) 607-618. DOI: 10.1080/1461670X.2014.882484

Reinardy, S. (2009a). Beyond Satisfaction: Journalists Doubt Career Intentions as Organizational Support Diminishes and Job Satisfaction Declines. *Atlantic Journal of Communication*, 17 (3) 126-139. DOI: 10.1080/15456870902873192.

Reinardy, S. (2009b). Female Journalists More Likely To Leave Newspapers. *Newspaper Research Journal*, 30 (3) 42-57.

Robinson, S. (2011). Convergence Crises: News Work and News Space in the Digitally Transforming Newsroom. *Journal of Communication*, 61: 1122-1141. DOI:10.1111/j.1460-2466.2011.01603.

Tatum, C. (2000). The Media as Teacher: Helping Advisers, Mentoring Young Journalists. *New Directions for Community Colleges*, 2000 (110) 67-72.

Thomas, C. H. ja Lankau, M. J. (2009). Preventing burnout: the effects of LMX and

mentoring on socialization, role stress, and burnout. *Human Resource Management*, 48 (3) 417-432.

Vihalemm, T. (2008). *Süvaintervjuu. Meedia ja kommunikatsiooni uurimismeetodid.*

Kasutatud 15.01.2015

http://sylvester.ut.ee/ajakirjandus/nro_marju/NRO_artiklid/Intervjuu_Tutvustus.pdf

Yoo, J-W. (2014). How do journalists express their perceptions of public relations on Twitter? *Social Behavior and Personality*, 42 (7) 1175-1182.

Lisa 1: Intervjuu kava

Sissejuhatus

1. Milline on teie hariduskäik? Kus koolis olete käinud? Mida õppinud?

Küsimused ajakirjanduse kohta

1. Millal läksite ajakirjandusse tööle? Mis ametikohale? Kas/kuidas ametikoht ajas muutus?
2. Mille põhjal tegite valiku ajakirjanduse kasuks?
3. Mis teile meeldis selle valdkonna juures?
4. Kui kaua te töötasite ajakirjanduse valdkonnas?
5. Miks te vahetasite eriala? Tooge välja erinevad põhjused.
6. Mille tõttu valisite just selle eriala?

Toimetuse toetus ja toimetuse tugisüsteem.

1. Milline oli toimetuse õhkkond teie meelest? Kas see toetas ajakirjanikuna töötamist?
2. Mida tähendab teie jaoks toimetuse-poolne toetus?
3. Kuidas seda ette kujutate?
4. Kas seda on ajakirjanikule vaja? Millist?
5. Kes peaksid tuge pakkuma? Milline see tugi välja võiks näha?
6. Mida toe pakkumine ajakirjanikule tähendab? Kuidas mõjub?
7. Millal ja kellele tuleb ennekõike tuge pakkuda? (noortele ajakirjanikele)
8. Ajakirjanduse valdkonnas töötades, kas tajusite toimetuses toetust? Millal? Palun tooge näide.
 - a. JAH – Kes tuge pakkusid (kolleegid, peatoimetaja)? Mis situatsioonis? Milline see välja nägi?
 - b. EI – Kas tundsite, et vajasite tuge? Millal? Mil määral mõjutas eriala vahetust

toimetuse toetuse puudumine?

9. Missugune oleks teie meelest ideaalne toetussüsteem ajakirjanikule?

10. Mida annab toega teie meelest ära teha toimetuses?

Küsimused kommunikatsioonivaldkonna kohta

1. Kuivõrd vastab kommunikatsioonivaldkond teie tööootustele?

2. Kas te olete kahetsenud eriala vahetust?

- JAH – Miks?

- EI – Mis juhul te kahetseksite?

3. Kumb eriala pakub rohkem positiivset emotsiooni, kas ajakirjandus või kommunikatsioon?

4. Kas praegu on ka tekkinud loobumise mõtteid? (Kommunikatsioon ning ajakirjandus, kumbki ei sobi).

5. Mis teid on pettuma pannud? Mille põhjal on tekkinud arusaam, et see töö valdkond teile ei sobi?

Lisa 2: Intervjuude transkriptsioonid

23-aastane naine, kaheaastane ajakirjanduskogemus Eesti Päevalehes

Tere!

Tere!

Kõigepealt ütlen ära, et minu intervjuu koosneb kolmes osast. Alguses räägime ajakirjandusest, siis tugisüsteemidest ja kolmandana küsin kommunikatsiooni valdkonna kohta. Nagu ikka on üldised küsimused alguses. Milline on hariduskäik, kust sa pärit oled?

(N23): Ma olen põline tallinlane, siis ma lõpetasin Mustamäel Tallinna 37. Keskkooli ja siis ma lõpetasin gümnaasiumi Gustav Adolfi Gümnaasiumis ja siis ma läksin õppisin ajakirjandust ja suhtekorraldust kolm aastat.

Kas keskkoolis oli mingisugune kallak ka, kas sa said mingisugust meediaõpetust?

(N23): Absoluutselt mitte. Meil oli inglise keele ja majanduse eriklass ja ma, jah ma ei ole olnud kuskil koolilehes ja ma üldse meediahuvi keskkooli ajal küll ei olnud.

Ajakirjandusse läksite esimest korda tööle kui praktika oli?

(N23): Põhimõtteliselt küll jah. Keskkooli lõpus pidin minema EKAsse graafilist disaini õppima ja siis ma mõtlesin ümber. Ei nüüd ma lähen kandideerin ainult ajakirjandusse ja siis õppisin ära esimese aasta ja läksin kohe praktikale esimene suvi ja siis terve baka käisin praktikal, siis Päevalehes ja Rahvusringhäälingus Aktuaalses Kaameras.

Ja millal läksite nagu ametlikult ajakirjandusse tööle?

(N23): Ma läksingi kui lõpetasin baka ära..läksin tööle Eesti Päevalehte. Ma alustasin juba suvel ja siis ma olin Delfis puhkuste asendaja ja siis sügisest alates olin põhikohaga Päevalehes, aga tegin kõrvalt ka Delfi asju, sest neil oli uus idee, et meil on n-ö ühendtoimetus ja need, kes teevad lehti asju, teevad *online*'i ka, mis siis alguses nii ei töötanud, olin nagu esimene katsejānes, kuid praegu teevad kõik ajakirjanikud nii. Teed natuke lehte ja siis portaali ka.

Millal tegite valiku, et ajakirjandusse minna? Nagu ma aru sain, ei olnud see esimene plaan?

(N23): Esimene plaan oli graafiline disain, aga siis ma olin piisavalt laisk, et portfooliot teha ja siis ma vaatasin läbi kõikide ülikoolide õppekavad, mis meil Eestis olid ja aastal 2009 mulle tundus, et kõige mõistlikum on Tartu Ülikoolis ajakirjandus ja suhtekorraldus. Tol hetkel ei olnud BMF-i ja Tallinna Ülikool oli siis ma ei olnud kindel, kas seal on ajakirjandus või oli ainult venekeelne ja sellepärast ma vaatasingi, et täpselt nagu mulle öeldi, et ütle vestlusel, et oskad kirjutada, et tahad ajakirjanikuks saada sellepärast, et sa oskad kirjutada. Sain kirjandi 100 punkti ja ma olen alati osanud hästi kirjutada ja siis ma mõtlesingi, et *okey* ajakirjandus.

Et siis ainult kirjutamise pärast?

(N23): Jah

Paljud ütlevad vestlusel, et nad on head suhtlejad

(N23): Paljud ütlevad, et ma loen hästi palju välismeediat ja ma tahan maailma päästa ja kõike muid asju, aga tegelikult tegin ma selle valiku sellepärast, et mulle tundus see sihuke eriala, mis on piisavalt lai, kommunikatsioonivaldkonnas saab töötada ja tegelikult reklaamindusest ja ma ei tea milleni välja. Jah, see tundus selline valik. Ma tegin selle sellepärast, et ma oskan hästi kirjutada, aga ma nägin, et ma saan edasi areneda ja teisi asju õppida. Ma nagu ei jää töötuks.

Kaua sa kokku töötasid ajakirjanduses?

(N23): Ma töötasin Delfis ja ühendtoimetusena olin Päevalehes kirjas..ma ei mäletagi sellest ja siis Rahvusringhäälingu portaalis ma jõudsin olla üheksa kuud ja siis ma vahetasin jah töökohta ja enne seda tegin baka ajal juba suvepraktikaid ja siis põhimõtteliselt töötasingi, kuigi ametlik kogemus kaks aastat korda siis kolm mingit praktika asja.

Miks siis otsustasite eriala vahetada? Mis see põhjus oli?

(N23): Sellepärast, et ma töötasin viimasena Rahvusringhäälingus uudisteportaaalis ja mingi hetk ma nägin, et meil tuli uus osakonnajuht ja mulle ei meeldinud tema juhtimisstiil. Ta oli hästi selline suunav ja tundsin, et ma olen hästi piiratud oma tegemistes ja ma tundsin, et mul on kõik selge või noh, et mul ei ole mitte kuskile areneda. Ja siis ma sain uue tööpakkumise ja siis ma mõtlesin selle peale kolm kuud ja siis ma lõpuks otsustasin, et ma olen kinni omadega,

et mul on igav ja ma lähen midagi muud tegema.

Mis need peamised põhjused olid, mis selle pakkumise juures ülekaalusid?

(N23): Täitsa võõras valdkond, poliitika eks ja see on selline asi, mida sa ei saa otseselt nagu koolis õppida avalikku haldust või politoloogiat ja riigiteadusi, kuid see ei ole päris see. Ja ma tundsin, et Eesti on selline väike tore väike riik ja ma ei usuks, et Obama kutsuks mind USAsse oma tiimi ja et ma sain sihukese pakkumise tulla pressinõunikuks

Nagu ma olen aru saanud siis Reformierakonna pressinõunikuks?

(N23): Jah, fraktsiooni. Olen ikkagi Riigikogu palgal, aga ma siis olen pressinõunik ühe erakonna jaoks. See tundus siuke kordumatu võimalus, sest nii lähedalt näha, kuidas n-ö riigijuhtimine töötab ja see tundus piisavalt võõras, et mul on seal hästi palju arenemisruumi, et isegi olenemata sellest, et ma bakas võtsin kõrvale suhtekorralduse, siis ma tunnen igapäevaselt, et mul jääb ikkagi puudu ma ei tea strateegilisest kommunikatsioonist, et ma pean hästi palju nagu neid ise välja töötama, et kindlasti seal ei hakka mul kahe aasta jooksul igav.

Kas erialavahetus võis oleneda ka konkreetselt toimetusest, et sulle ei meeldinud see juhtimisstiil? Kas seal puudus toimetuse tugisüsteem?

(N23): Ma ei saa seda öelda sellepärast, et seal oli väga hea töökeskkond ja ma sain hakkama oma asjadega väga hästi ja sain kiita ja mulle anti tohutult palju mingisuguseid erinevaid võimalusi

a la ma sain näiteks Eurovisiooni käia kajastamas, ma polnud ainult meelelahutusajakirjanik, vaid

olin uudistetoimetuses, kirjutasin uudiseid teistel teemadel, kuid ma sain siukse võimaluse, siuke, et see näitas, et mind usaldati. Ma absoluutselt ei välista, et ma võiks seda kunagi uuesti teha, aga lihtsalt see, et konkreetsel kohal olin kinni omadega. Mul oli kõik selge ja sellepärast oli igav.

Sellepärast siis tuligi eriala vahetus?

(N23): Jah, mul tuli pakkumine, mulle anti võimalus, et mul on rohkem iseseisvust ja ma noh mingil määral ka kõrgem palk, et ma mõtlesin sellele küll pikalt, sest et tagasitulemine võimatu või väga keeruline, aga lõpuks ma leidsin, et see on ikka õige lahendus.

Tegelikult on palk, siis üsna suur määraja?

(N23): Eelkõige see, et asi peab olema endale huvitav, aga ma arvan, et selle võttis väga ilusti minu jaoks kokku mu isa, kes ütles mulle, et kõik mu sõbrad ostavad endale maja ja mul ei ole raha, et korterit võtta laenuga. Aga ma ei saa öelda, et praegu mu palganumber oleks nii palju parem. Võrreldes sellega, mis ma alustasin ajakirjanduses, ütleme, et ma tegin kaks aastat tööd, siis selle ajaga nüüd kui ma jooksen oma kolme aastast staaži, siis ma olen kahekordistanud oma palga ja sellepärast on kindlasti parem, aga ilmselt ma oleksin võinud sama palga välja võidelda ka ajakirjandussektoris, aga ma lihtsalt tundsin, et aeg on edasi liikuda.

Minu seminaritöö keskendub ka toimetuse tugisüsteemile, et ma pean sinult ka seda küsima.**Mida tähendab sinu jaoks toimetusepoolne tugi?**

(N23): Kui ma mõtlen portaali peale, siis ee on päevatoimetaja ja sa saad temaga peegeldada asju edasi tagasi ja noh ma ei saa öelda nüüd kui suur tugi see on. Seal ongi see, et sa teed hästi palju selliseid kiireid otsuseid ja sul ongi hästi vähe aega teistega konsulteerida ja küsidki a la, kas see pealkiri on õige või mitte, aga kui ma mõtlen lehe peale, siis kindlasti on suurem roll sellel, et sul on nagu toimetaja, kellega sa saad teha koostööd, aga ikkagi minu kogemusest ja ütleme, et tema on see inimene kellele sa annad päeva lõpus oma materjali üle ning ütleb päeva lõpus, et mine koju ja teeb selle ümber nii nagu ta tahab.

Ei saa siis öelda, et oli väga hea?

(N23): Ma ei saa öelda, et ma oleksin sellest puudust tundnud, et ee kui mul oli mingisugune eetiline probleem või konflikt, mida lahendada, siis ma lihtsalt ma läksin oma kolleegi juurde, et kuule siuke värk ja siis me arutasime asjad koos läbi ja saime asjad korda ja võibolla ma ise nagu ei osanud küsida seda, sest ma sain nagu hakkama ma ei tea oma vahenditega ja sellega, et ma lihtsalt küsisin teistelt nõu.

Kas sinu toimetuses oli hea tugisüsteem või oleks saanud midagi ikka parandada?

(N23): Kui ma toon jälle selle lehe näite, siis ilmselt oleks pidanud võibolla oleks olnud toredam kui me oleksime toimetajaga koos maha istunud ja teinud need lood niimoodi läbi, et miks see ja see valesti on, et oleksin teinud teinekord teistmoodi.

Kas sa tundsid alguses sellest puudust ka?

(N23): Ma arvan, et see on mind arendanud päris kõvasti. Portaalis ma ei kujuta ette, et kellelgi oleks aega minuga niimoodi tegelda, et sa võidki portaalis võid minna inimese juurde, kes on natuke rohkem kogenenum kui ta on algaja siis lihtsalt minna päevatoimetaja juurde, kes teeb asjad lihtsalt ümber. Autoril ei ole õigust otse avaldada, tal on mingi filter vahel.

Kas ma õigesti aru, et sinul väga jamasid ei tekkinud, said ilusti hakkama?

(N23): Pigem küll jah. Mul ei ole kunagi probleemi olnud sellega, et küsida lolle küsimusi, et saada ise targemaks.

Näiteks kui toimetuses on keegi noorem, näiteks tudeng, kes alles praktikal, kes siis temale peaksid seda tuge pakkuma?

(N23): Ma mõtlen kui ma ise alustasin pärast lehte portaalis, siis mul oli nädal aega töötada koos inimesega, kes ära läks, keda ma asendama hakkasin ja siis oligi niimoodi, et nädal aega tegin tööd nagu tema töö varjus, et tema tegi mulle memo, kuidas teha kõiki asju ja siis me tegime niimoodi nagu otsast lõpuni kõiki asju koos läbi ja selle nädala ajaga ma tundsin ennast piisavalt kindlana, et ise hakkama saada.

Kui sul ei oleks seda inimest olnud?

(N23): Siis ma oleksin peata kana olnud, et see sisseelamine oleks kauem aega võtnud aga see oli lõpuks niimoodi, et täitsa selgeks ma sain asjad, siis kui ma jäin esimene kord üksi oma rolli täitma, et noh, siis mul tekkis hästi palju vastamata küsimusi ja ma helistasin kõigile, aga ma sain nagu lahendatud.

Mis sa arvad, kas natuke toetust vaja alguses?

(N23): Kindlasti, aga ma arvan, et see on pigem kinni selles, kas sa ise lähed küsima. Ma ei oleks tundnud, et ma oleks ilma jäänud sellest abist, aga võibolla ma sain abi tänu sellele, et ma ise läksin seda otsima. Et noh samamoodi, igas kohas olen ma läinud nii praktika kui töö ajal küsima vanema olija käest, kuidas ta seda asja teeb.

Sa ei karda läbi põleda, küsid lolle küsimusi ja ei jää nurka istuma-see on päris hea.

(N23): Jah. Ma arvangi nii, et kui ma ei saa asjast aru, siis ma pigem küsingi.

Mida saaks veel ära teha, et toimetustes oleks parem tugi?

(N23): Ma ei tea, kas inimestel oleks aega nagu mentorit määrata, sest et kas on see inimene olnud, keda ma asendama lähen on mingil määral õpetanud või ma olen ise küsinud. Ma ei

oska öelda sellepärast, et mul ei ole tekkinud hetke, kus ma tunneks, et ma olen täiesti üks.

Oletame, et oleme sellises toimetuses, kus pole üldse toetust. Kas annab midagi ära teha või midagi muuta, et ajakirjanikul oleks lihtsam?

(N23): Lehetoimetaja lihtsalt ei toimetaja su lugu ära ja ei pane lehte, vaid ta ütleb sulle, et näiteks, et sinu lool võiks olla vahepealkiri või, et pealkiri on lühem, tee ise lühemaks, vali ise pilt, tee ise endale mingisugune alapealkiri, et ikka toetav toimetusesüsteem, mitte see, et keegi lihtsalt kärbib ja lõikab ja *online*'is kindlasti kui ma käisin hiljuti propagandakonverentsil, siis mida rääkisid venekeelsed ajakirjanikud. *Online* toimetajad on need, kes on eesliinil ja kes peavad kõige rutemini otsustama ja need inimesed võiksidki olla kõige targemad, et nad teaksid, mis on jama ja mis on aus ja objektiivne info. Näiteks need, kes teevad välisuudiseid, tõlgivad, et nad vaataksid, et nad ei toodaks mingisugust jama ja selle venekeelse ajakirjaniku point oli see, et selleks tulebki hästi palju koolitada selliseid inimesi ja neile lisa tuge anda või siis panna neid *online*'i tööle just vanemad ja kogenenumad ajakirjanikud. Kui mina läksin portaali tööle, siis mul oli küll nii, et kohati pidin tegema Venemaa ja Ukraina teemalisi uudiseid ja siis ma mõtlesin, et, mina ei tea, mis need propagandakanalid on ja ei ole ja ma sain selle selgeks tänu sellele, et mu vanemad kolleegid ütlesid mulle, et kuule, et sa kasutasid vale allikat, et ilmselt oleks kasu sellest, et iga kord kui sa võtad endale noore töötaja, siis alguses endine töötaja on üks inimene, kes tegeleb temaga, teeb talle memo ja kes teeb temaga nagu mõned päevad otsast lõpuni asju ära, sest mul on olnud selline kogemus ja ma leian, et aitas.

Kuivõrd praegune valdkond vastab sinu ootustele? Kas sa oled rahul?

(N23): Jah, ma saan öelda, et ma olen rahul, kuigi ma natuke põgenesin nende pikkade töötundide eest. Selle eest, et mul ei ole kellast kellani ajakirjanikuna. Pidin ikkagi ületunde tegema, mille eest ma palka ei saanud ja töötama nädalavahetusel jne. Praegu ma olen mingil määral samas olukorras. Mu telefon peab koguaeg sees olema, et ma pean ükskõik mis ajal erinevatele küsimustele vastama. Aga selle korvab, et praegune töö on natuke huvitavam, tööülesanded on teistmoodi.

Kaua sa oled olnud kommunikatsiooni valdkonnas?

(N23): Neljandat kuud.

Praegu on vist vara küsida, et kas te kahetsete eriala vahetust.

(N23): Ei.

Mis juhul sa kahetseksid?

(N23): Ma ei arva, et ma seda kahetseksin sellepärast, et see on pigem selline asi, mis avab uusi uksi. Saan kasutada sügavamad poliitilist teadmist ära ükskõik mis valdkonnas.

Kas kommunikatsiooni valdkond pakub sulle rohkem positiivset emotsiooni kui ajakirjandus?

(N23): Ma ei oska öelda sellepärast, et mulle meeldis väga ka ajakirjanduses tegutseda ja mingil määral igatsen seda tööd.

Miks sulle meeldis ajakirjandus?

(N23): Mulle meeldis see, et iga asjaga ma natuke parandan maailma. Kirjutangi sellest, mis on halvasti eesmärgiga, et see muutuks paremaks.

Kuid, kui said parema pakkumise, siis ei taha enam maailma muuta?

(N23): Mind suruti positsioonile, kus olid väga kindlad raamid ja see ei olnud selline maailmaparandamise töö, vaid see oli portaalitöö, mis Eestis tähendab tänapäeval copy ja paiste, kus on vähe loomingulisust, mis mulle ei meeldinud oligi see, et vähe loomingulisem inimene samamoodi Päevalehes nagu paberlehes pead sa igapäevaselt tootma ühe uudise, siis portaalis töötamiseks, liinitöös ei olnud mul nii palju püsivust, et mulle oleks sobinud näiteks nädalalehe formaat rohkem, aga algajana Eestis on sul väga vähe sellist võimalust, et sa saaksid teha ühe loo nädalas, selleks sa pead ikkagi kauem töötama ja vaeva nägema ja ennast tõestama. Minu tänasel töö on mul rohkem mul seda loomingulisust ja vähem seda liinitööd. See liinitöö oligi see, mis tegi selle asja minu jaoks igavaks.

Kas sa sellele oskad vastata, et miks kardavad intervjuueeritavad Päevalehest rääkida? Esimese asjana küsiti minu käest, kuidas anonüümsust tagad jne.

(N23): Kui ma läksin sinna tööle, siis enne mind oli ka väga hea ajakirjanik, kes ütles mulle, et ma ei pea aastatki vastu, tema ei pidanud. Enne seda oli ta praktikal käinud ja siis ametlikku tööd teinud natuke alla aasta ja nüüd on ta kommunikatsiooni poole peal ja kunagi ei läheks tagasi.

Mis on see põhjus?

(N23): Töötempo. Sa oled kõige noorem inimene toimetuses, siis sa oled see, kes saab kõik

jama enda kaela kui on tund aega enne lehe trükki minekut vaba pinda, siis sina oled see inimene, kes täidab selle ära ja sa teedki seda nii kaua kuni sa tõestad ennast ja sa saad öelda, et ei, et mul on ka muid tegemisi, aga sinna jõudmine võtab lihtsalt kaua aega. Need kes sellest läbi tulevad on väga tublid.

Rohkem mul küsimusi pole. Sain väga häid vastuseid. Aitäh!

(N23): Palun

25-aastane naine, kaheaastane ajakirjanduskogemus Eesti Päevalehes

(N25): Tere Kadri!

Tere!

Mul on selline küsimustik ees, et üritan neid küsimusi järgida ja vaatame, kuidas läheb.

Minu töö eesmärk on uurida seda, et miks on mindud üle ajakirjanduse valdkonnast kommunikatsiooni valdkonda, et miks seda on tehtud. See ongi mu põhiline küsimus.

Kõigepealt alustan sissejuhatavate küsimustega.

Mis on sinu hariduskäik?

(N25): Keskkooli käisin Rocca al Mare Koolis Tallinnas ja lõpetasin keskkooli Soomes. Kolisin 11. klassis elama Jyväskyläs, kus ma tegin läbi IB diplomi programmi, nii et ma ei ole üldse Eestis kooli lõpetanud, siis läksin Londonisse õppima Westminsteri ülikooli, kus ma tegin PA Honor'is ajakirjandust kolm aastat ja sealt edasi läksin Amsterdamis Ülikooli, siis UVA University Amsterdam, seal tegin magistrikraadi ja uus meedia ja digitaalkultuuri all.

Tartu Ülikoolis sa ei käinudki?

(N25): Tartus ma ei ole käinud. Tartu Ülikoolis olen käinud külalislektorina, aga see vist ei loe.

Millal sa läksid ajakirjandusse tööle?

(N25): Ajakirjandusse läksin ma tööle kohe pärast magistrikraadi lõppu ehk siis praegu on

aasta 2014, 2012 lõpetasin ja mul ei olnud vist veel magistritöö esitatud kui mul oli praktiliselt töö olemas.

Kas sul ajakirjanduses oli kindel ametikoht ka? Näiteks toimetuses reporter?

(N25): Ja, ma olin osakonnajuhataja Päevalehes ja ma vastutasin..kõigepealt alustasin Digilehe toimetajana. Digilehtede sealjuures kui Eesti Päevalehe LP Digilehed ja siis läksin kogu digitaalia peale. Olin n-ö digiboss, aga ametinimetusest olin tegevtoimetaja. Eesti Päevalehe digilehtede tegevtoimetaja.

Kas su ametikoht muutus ka ajas?

(N25): Mingi viimase aasta olin kogu veebi peale. Esimese aastakese või isegi kolmveerand aastat olin ainult digilehe peale ja siis kõik veeb. Muutus küll, aga lihtsalt sain kanaleid juurde endale.

Mille põhjal sa tegid valiku ajakirjanduse kasuks? Miks sa seda õppima läksid jne?

(N25): See oli üsna siuke ainus asi, mida ma kujutasin ennest ette tegemast. Tegelikult oli valik rahvusvaheliste suhete ja ajakirjanduse vahel, magistris vähemalt. Bakas ma olin täiesti kindel, et ma lähen ajakirjandusse, sest ajakirjandus on piisavalt laiapõhjaline, et minna ükskõik mida edasi tegema, aga samas olen ma koguaeg poliitikast ja elust enesest väga huvitunud ja siuke kergelt naiivne maailmaparanduslik aspekt oli seal ka küljes ja lihtsalt bakas oligi siis täiesti selge. Magistris läks valik natuke laiemaks, et kas nagu liikuda digitaalmeedia peale või rahvusvaheliste suhete, aga tundus, et see digitaalmeedia, uus meedia on natuke värskem värk, et see rahvusvahelised suhete teemad jääb rohkem ise külge. Aga jah, ei oleks osanud midagi muud tahta.

Mis sulle meeldis ajakirjanduse valdkonna juures kui sa töötasid sellel alal?

(N25): See kuidas saab hästi ajakirjandust tehes maailma paremaks muuta, kuidas saab ühiskonda, kuidas seda elu paremaks teha ja see kui sa näed kuidas hea ajakirjanik, mitte ilmtingimata enda aga kolleegide töö läbi päriselt midagi muutus paremaks. Keegi võeti liistule, mingisugune tõde leiti, et see on nagu tohutult võimas.

Kui ma õigesti aru sain, siis sa töötasid kaks aastat ajakirjanduse valdkonnas, aga miks sa vahetasid eriala?

(N25): Siinkohal pean kommenteerima, et ma ei tunne, et see oleks erialavahetus. Miks ma

läksin. Ma ei tahtnud oma tervist ära rikkuda. Ma tahtsin 25-aastasena olla 25-aastase inimese moodi ja elada natuke elu. Töökoormus oli meeletu ja üha rohkem liikus mu töö lihtsalt sellepärast, et Päevalehes oli meeletu alamehitatus liikus sellise alati mitte just kõige kvaliteetsema ja ühelt poolt see sama maailmaparanduslik või nagu elu paremaks tegev ajakirjandus, sellest läks üha kaugemale, et kiirus ja mingid sihukesed asjad muutusid olulisemaks kui sisu ja see nagu läks natuke põhimõtetega vastuollu ja mai kuus vist tegin 48 ületundi ja need olid ülepäevade tehtud ületunnid. Neid, mis ma nagu iga päevaselt näiteks kella seitsmeni tööl olin, neid ma isegi ei lugenud sinna juurde. Eks inimestele kuhjatakse peale asju kui nad nagu ise lasevad seda teha. Võibolla olingi lasknud liiga kaua sellel juhtuda. Aga need kaks aastat olid selles mõttes tohutult ägedad ja ma pole kunagi nii palju õppinud ja kui ma ei oleks neid kahte aastat teinud, siis ma kindlasti ei oleks saanud ka siia tulla, kus ma praegu olen. Aga suures osas oli tegemist lihtsalt ühe lisaväljakutsega, et sellise tulevikku vaatava sammuna, et Päevaleht on selline koht, kuhu ma oleks võinud rahulikult jääda vegeteerima kümneks aastaks veel sellele kahele otsa ja kõik oleks väga hästi olnud. Seal igav kindlasti ei olnud. Töö oli vaheldusrikas, uus päev, uued uudised ja mul ei olnud seal tegelikult halb või igav või midagi sihukest, vastupidi tohutult kihvt koht ja seda enam arvan ma, et on hea, et ma ei lasknud nagu võibolla mingisugusel tulpimisel tekkida, vaid tulin ära kuna puhtalt sihukesest sportlikust huvist. Osalesin konkursil nagu avalikus sektoris ikka ja võitsin selle ja mõtlesin, et vaatan üle, et mis siis on ja mingeid sildasid ei põletatud ja tegelikult ma mõtlesin ka seda kui ma näiteks olen valitsuse kommunikatsioonibüroos mõned aastad ja ma saan põhiliselt seda ka juurde õppida ilma kooli minemata, et selle nelja kuuga, mis ma siin olen olnud, võin ma juba julgelt öelda, et kui ma peaks tagasi ajakirjandusse tagasi pöörduma võin väga rahuliku südamega poliitikast ja riigivalitsemisest kirjutada, et lihtsalt nagu mingisugust spetsialiseerumist või nagu lisa dimensiooni n-ö oskustele ja teadmistele juurde hankida ja see mis ma enne ütlesin, et ma ei näe, et ma oleksin eriala vahetanud, et tegelikult töö olemus väga palju ei erinegi võibolla ainuke erinevus on see, et sul on allikad kohe endal olemas, et sa ei pea nagu, et ülilihtne on seda uudist kirjutada ja täpselt sama moodi nagu jah mingite üks ühele pressiteadete ja sihukeste värkidega on jah lihtne. Näiteks käid mingisugusel üritusel kaasas ja tegelikult kajastad seda täpselt samamoodi nagu pressiteadet kirjutades ja avaldad seda, mida teeb *online* meedia teeb ega nad ei vaevu isegi komasid üle vaatama. Ma tegelikult kirjutan siiaamaani uudiseid kui ma tahan pressiteadet eksole aga siin valitsuse kommunikatsioonibüroos. Ma tegelikult vastutan meie

valitsuse digitaalkommunikatsiooni eest ehk siis veebikommunikatsiooni eest ja sotsiaalmeediat teen ka ja see oli nagu see tehnoloogiline pool ja väljakutse. Ma Päevalehes olin ka digiboss ja siis siin ka on see ka siis n-ö taustaväljakutse see, et meil kõik ministriumid läheksid üle uuele veebile ja lõpuks ka allasutused, valitsusasutused, et see on ka sihuke huvitav väljakutse, et see ära teha, et nii suurt laeva tüürida nagu seda on meie riigiaparaat mingisugustest vanadest radadest välja, mis ei ole enam eriti lihtne arvestades seda, et riigisektorile heidetakse alati ette seda, et aeglust ja progressiivsuse taunimist.

Minu uurimuses on ühelt poolt ka rõhk toimetuse toetusel, et kas sul eksisteeris sellist asja Päevalehes.

(N25): Ei. Ise peab hakkama saama. Ei muidugi sellistest igapäevaküsimustest aidatakse on ka asi, aga muidu on ikka suht vetteviskamine, kellelgi pole aega mingisugust uut inimest hakata nagu käekõrval hoidma, et jah ise väga kiiresti pead ujuma õppima, aga noh see ei tähenda seda, et kolleegid toetavad poleks olnud aga lihtsalt selline üldine kambavaim on ikka olemas ja see oli mingites muudes asjades, sihuke, mis oli kuskil ridade vahel.

Kui oleks olnud mingisugune toetussüsteem, kas see oleks aidanud paremini töötada?

(N25): Ei, ma ei usu. Ajakirjaniku töö nagu nii mõnes mõttes hea, mõnes mõttes ka halb. Mõnes mõttes ta ongi üsna individuaalne, et kui sa teed kellegi teisega koostööd, kirjutad mingisugust artiklit koostöös. See on nagu natuke teine teema, aga meil Eestis see ei ole ka väga moeks seda, et näiteks koos uuritakse või keegi aitab *researchi* teha ja keegi kirjutab, et meil toimuvad toimetused minu meelest natuke teistmoodi, aga selliline üldine nagu tugi just vaimne tugi oli nagu olemas, et kollektiiv oli nagu iseenesest väga tugev.

Mida tähendaks sinu jaoks toimetusepoolne toetus?

(N25): Arvan, et just seda, et tegelikult kirjutatakse koostöös, tehtaks rohkem koos tööd, koos ühiseid lugusid, et mingisugust. Kui me vaatame seda, missugune rahaline olukord ajakirjandussektoris üldse. Uurivas ajakirjanduses ei ole raha. Kui ajakirjanikud paneksid seljad kokku, kirjutaksid võibolla neli-viis inimest ühte lugu. See võiks olla üks koht, kus see toetus nagu võiks olla, et noh kui ühele inimesele pole nagu...ühe inimese ressursi kasutatakse liiga palju ära, aga jah, et nagu mitmekesi asju koos teha. Kuna Päevaleht on koos Delfi toimetusega, siis me tegime Delfis telepäevasid, telesaateid, siis seal tegelikult tuli see toimetuse sünergia hästi välja. Arvan, et see on sihuke sõnadeta toetus, mis on nii kui nii olemas, aga üldiselt sihukesi ühiseid projekte, kuna üksi on midagi väga suurt ette võtta raske

ja mõtle kui sa väga suure maalihet tekitava looga hakkama saad. See tegelikult on kõva sõna. Meil tegelikult on olnud neid lugusid nagu näiteks Siim Kallasega garantiikirjade värk oli Holger Roonemaa ja Kärt Anvelti..kõvad tegijad panid seljad kokku ja tegelikult isegi mina selle loo juures aitasin mingeid dokumente tõlkida, et see oli nagu äge, see on võimas tunne ja sihukest asja võiks rohkem planeerida ja päriselt teha.

Et siis kolleegid peaksid, siis tuge pakkuma?

(N25): Ja juhtkond ka. Juhtkond peab kindlasti soosima selliseid koos tegevust. Muidu nagu ei tule midagi välja.

Mis sa sellest arvad nagu noored ajakirjanikud, kes alles ülikoolist tulevad, kas neile oleks toetust vaja?

(N25): Aga selles mõttes neil endal on parem kui nad vette visatakse, et see tugi, ma ei kujuta ettegi, mis see tugi nagu olla võiks, ega keegi teine ju sinu eest lugu ära ei kirjuta ja nagu selline üldine toetus on olemas, et noh kui inimene, mida kiiremini ta saab iseseisvalt väga kõvaks ajakirjanikuks, seda parem tal endal on ja mida kiiremini ta kasvatab endale kontaktide kogu ja allikate kogu. See on vajalik ise läbi teha, sest kui sa oled nõrk ajakirjanik, siis sind ei võetaks selliste koostööprojektide juurde. See kui keegi sinu töö juures tuge pakub, ei vabanda välja ehk sa ei saa selle võrra halvem olla. Sihuke baasteadmiste põhi tuleb ju ülikoolist, et mina pigem toetan seda vetteviskamist.

Näiteks kui mina käisin praktikal, siis minule ei öeldud näiteks seda, kuidas vormistama peab..selliseid lihtsaid asju ei räägitud.

(N25): See on natuke jama, aga vaata kui sa esimesel korral käki toimetajale saadad, siis sa saadki teada, kuidas see käib, et töö käigus õpidki. Paar korda vormistad halvasti ja siis saad hästi aru, et niimoodi ei tehta, et väga kaua ei saa teada neid asju. Ma endiselt jään enda seisukoha juurde, et peadki ise välja uurima, elu on karm ja ebaõiglane.

Missugune oleks sinu meelest ideaalne toetussüsteem?

(N25): Inimesed võiksid saada normaalset palka. See oleks kõige esimene asi, siis Eestis on ajakirjanikud tohutult alamaksustatud, et kui inimene saab normaalselt palka, aga tal on töö ja vaba aja suhe normaalselt paigas, siis see loob ka tahtmise endast natuke enamat anda kellegi teise hüvanguks. Sellepärast kui sa ise kraabid sente kokku ja vireled, siis mille pärast sa lähed veel ekstra energiat kulutama, et see oleks nagu kõige parem, olulisem, et sellist

toetussüsteemi saaks olla aga, et keegi saaks tegeleda inimesega, kes toetust vajab, peaks olema ka piisavalt palju inimesi töö peal ja lähebki selle töö peale. Puhke ja töö balansi peale. Korraliku tasustamise alla, et enne nende tingimuste mittetäitmist ei saa mingisuguseid toetussüsteemidest rääkida, et mingisugune nõustaja, sihukesed pehmed väärtused, pehme tugi. See on tore küll ja seda peaks tööandja nagu tagama kui ta tahab, et inimesed oleksid natukenegi õnnelikud. Mingid sportimisehüved, koosõritused, sihukesed asjad, et nagu tiimivaim üleval hoida, aga see on selline ridadevaheline asi, keegi ei sinu eest tööd ära.

Nüüd ma küsin mõned küsimused kommunikatsiooni valdkonna kohta. Kuivõrd vastab see praegu sinu ootustele?

(N25): Rohkem kui ma arvata oskasin. Tulin siia ajakirjaniku skepsisega. Eelkõige peaministri ja valitsuse suhtes, et jaa vaatame-vaatame, et mis seal ikka toimub. Ja ma pean tunnistama, et kui ma tulin valitsuse kommunikatsioonibüroosse, siis mu arvamus sotsidest oli siin ja Reformierakonnast kuskil siin, et ma pole mitte kordagi elus Reformierakonna poolt hääletanud ja ma pean tunnistama, et see on nagu muutunud ja ma olen üllatunud sellest, et tegelikult pole mingit sahker-mahkerit, varjamist ja hämamist nagu tihtipeale ajakirjandus mulje jätab, et meil valitsus on ka tegelikult läbipaistev ja poleks seda aasta tagasi absoluutselt uskunud. Ma ei tegele erakonna kommunikatsiooniga, aga jah väga positiivne on.

Ei kahetse eriala vahetust?

(N25): Absoluutselt mitte. Ma ei vahetanud eriala, et see on kõige muud kui erialavahetus. Pigem ma arvan, et see, et ma olin enne ajakirjanik, teeb minust parema kommunikatsioonitöötaja. Kui ma kunagi lähen tagasi ajakirjandusse, või peaksin minema, kuigi eks seda tulevikku ei tea, aga kui ma peaksin tagasi minema ajakirjandusse. Ma arvan see, et ma olen nagu kommunikatsiooni poole peal töötanud, teeb minust parema ajakirjaniku.

Mis juhul sa nagu kahetseksid?

(N25): Mul ei ole mitte mingit kahetsust ausalt öeldes.

Kumb valdkond pakub rohkem positiivset emotsiooni?

(N25): Valitsuskommunikatsioon. Ma alguses ütlesin seda, et hästi võimas tunne kui mingisugune lugu midagi päriselt paremaks muudab, siin on rohkem seda ja seda on nii üks ühele näha kuidas mingi asi lükatakse käima, sellel on reaalsed tulemused, et siin saab rohkem head teha ja see on suurepärane, et see sihuke maailmaparanduslik koht on väga-väga

siin olemas ja rohkem kui Päevalehes.

Kaua sa oled töötanud kommunikatsiooni valdkonnas?

(N25): Neli pool kuud olen praegu siin olnud, aga muidugi see ajakirjandusest kommunikatsiooni poole peale üleminek. Ma arvan, et valitsuskommunikatsioon on väga erijuhtum võrreldes mõne muu kommunikatsiooniga. Riigisektor ja era firma ja kellegi omaniku huvide teenimine on ikka täiesti teine kategooria kui riigi jaoks töötamine. Sõbrad naervad ka, et ma olen Eesti riigiga suhtes.

Kus see erinevus siis tekib?

(N25): Ma ei tee seda raha pärast. Me ei teeni kellelegi kasumit ja meie asi ei ole näiteks klassikaline spinnimine. Meie töö ei ole musta valgeks rääkimine. Me ei saa seda teha, meid võetakse liistule. Meil ei ole sihukest võimalust. Me saame mingeid asju muidugi võimendada või rohkem esile tuua, aga selles mõttes me täielikult teenindame ikkagi eesti rahvast sellega, et me teeme valitsuse töö, nende otsused rahvale teatavaks ja viime need üldse nendeni, et me ei spinni kellegi teise PR-i ja ei spinni kellegi turundust või äriedu, aga me lihtsalt teenime eesti rahvast. Muidugi see kõlab jube hüpoteetiliselt, aga tegelt nii on. See on väga-väga suur vahe, et kas sa oled osa turunduskampaaniast või sa oledki riigi selja taga.

Rõõm on näha naeratavat nägu, et sa oled õnnelik.

(N25): Lähiajal käisin Delfi sünnipäeva ajal toimetusest läbi, siis vanad kolleegid ütlesid ka, et kuule, et sa näed nii puhanud välja ja mingi elujõud on tagasi tulnud, et seal erasektoris olles tegelikult teenid kellelegi teisele raha koguaeg ja see kellele sa raha teenid, dikteerib ja mitte kunagi näe otseselt enda töö vilju, muidugi mingisugune lainetus tuleb. *Onlinemeedia* teeb ikka head tööd sellega, et saaks positiivse emotsiooni ära võtta, mis on nagu töö tulemus. Seal loeb rohkem klikkide arv ja kliki arv on sõnaotseses mõttes raha, see on ju reklaami kontakt, aga siin on positiivne emotsioon näiteks eile väga hästi õnnestunud aasta kodaniku gaala, kus me tunnustasime kõige silmapaistvamaid inimesi Eesti riigis, kes on tõeliselt inspireerivad ja sellel üritusel oli mitu ministeeriumit pannud pead kokku, käed kokku. See oli ühistöö ja see oli üks koht, et me toome riigi lähemale inimestele ja see kõik on nii ilus. See oli nii äge ja tõeline ja hästi südantsoojendav üritus. Sellistel hetkedel, sihukest asja erafirmas saab juhtuda, vaid siis kui keegi meeletu summa raha pannud heategevusüritustesse või midagi sellist, aga see on hoopis teise maiguga kui kodanik või inimene on siiralt liigutatud sellest, et riik märkab. See on nii kihvt, hästi lahe. Meie tunnustuseks ongi see ühtsustunne,

kui Eesti riigil läheb hästi kui e-residentsusest hakatakse rääkima kui järgmisest suurest asjast.

Arvan, et siinkohal on minu intervjuu sinuga läbi. Suur-suur aitäh sulle!

26-aastane mees, üheaastane ajakirjanduskogemus Eesti Päevalehes

(M26): Tere!

Tere! Alguses küsin üldiseid küsimusi ja siis lähen asja juurde.

Milline on sinu hariduskäik? Kus koolis oled käinud, mida õppinud?

(M26): Õppisin 12.aastat ühes ja samas keskkoolis Tallinna Ühisgümnaasiumis ja alates gümnaasiumist, siis õppisin n-ö humanitaarklassis, kus oli ka ajakirjandus üks ainetest. Kooli lõpetades läksin Tartusse ajakirjandust õppima ja õppisin ajakirjandust ja kõrvalerialana ei õppinud midagi. Jah, ma võtsin ajakirjanduses n-ö lisaaaineid nagu rohkem süvitsi ja päris kolme aastaga ei lõpetanud. Lõpetasin neljandal aastal ehk siis mingi bakatöö jäi stoppama ja siis neljandal aastal võtan natuke juurat juurde ega ma seal väga kohal ei käinud. Poole pealt läksin juba tööle Tallinnasse ja neljandal aastal lõpetasin ajakirjanduse ja töötasin ka rohkem ning õppinud pole rohkem.

Kuhu sa ajakirjanduses tööle läksid? Päevalehte?

(M26): Jaa, aga ma tegelikult hakkasin..ma olen nagu kogu üsna teadliku elu töötanud mingil määral ajakirjanduses ehk ma hakkasin kuskil 10. klassis. Ma arvan, et ma olin 16-17 äkki, hakkasin tegema kõigepealt ühes Soome väljaandele, mille nimi oli Sixty Degrees. Oli sihuke Helsingis väljaantav ajaleht, mis on inglisekeelne ja mõeldud siis pigem sisserännanud inimestele Soomes. See on ka siis ajaleht, mis peamiselt keskendus neile ja neil oli üks kuni kaks külge, Tallinna küljed ehk siis mida teha ja kus käia Tallinnas, siis ma hakkasin nagu seda tegema ja koostama. Sihukesed lühikesed ülevaated Tallinnast, kuhu võiks minna inglise keeles ja siis üks *spotlight* ühest üritusest, mingist asjast põhjalikumalt. Tegin seda mingi aastakese. Koolilehte ja selliseid asju tegin ka ja siis gümnaasiumi lõpus ja ülikooli esimesel kursusel ma juhtisin sellist väljaannet nagu Eesti Õpilaste Lehte, mis on praeguseks välja surnud, aga oli olemas selline nagu alguses oli ta ajaleht, siis kui mina seda peatoimetama

hakkasin, siis muutsin ta ajakirjaks formaadilt. Kord kuus ta välja tuli ja mõte oli siis selliseid n-ö. anti välja Õpilaste Esinduste Liidus, mis on selline nagu õpilasesinduste katuseorganisatsioon. Mõte oli siis ühelt poolt rääkida organisatsioonist aga rohkem keskenduda n-ö päevapoliitilistele teemadel, mis nagu õpilasi puudutab ja samas nagu meelelahutust ja kõike seda ka. Aastakese..natuke rohkem tegin seda esimesel kursusel, siis läksin sealt ära. Kogu ülikooli aja või siis ülikooli alguses tegin vabakutselist tööd ehk siis kirjutasin n-ö tellimusartikleid mingil määral. Üks ajaleht nagu Tartu Ehitab, ehitusteemaline Postimehe lisasse midagi kirjutasin ja tegelikult juba esimesel kursusel peale esimest kursust ajakirjanduses läksin praktikale Eesti Päevalehte suverepoteriks ja tegelikult ülikooli kolmas ja neljas aasta ma õpetasin Lääne Ühisgümnaasiumis õpetasin ajakirjandust ja meediat õpilastele paralleelselt ülikooliga siis ja Päevalehes käisin praktiliselt pärast esimest kursust, pärast teist kursust, pärast kolmandat kursust suviti ja siis n-ö neljanda kursuse keskel läksin siis täiskohaga ka tööle Eesti Päevalehte reporteriks. Selles mõttes nagu loogiline areng. Praktiliselt käisin ka seal tööl.

Mille põhjal sa üldse tegid ajakirjanduse kasuks, et just seda õppima minna?

(M26): Tegelikult ma valisin..keskkooli lõpus oli mul kaks valikut. Mõtlesin juurde peale ja ajakirjanduse peale. Kaks valikut või kaks asja on mulle alati meeldinud, kuigi nad natuke on mõnes mõttes vastandlikud, aga nende vahel ma valisin ja tegelikult väga proosaline põhjus. Tegelikult juurde tasuta kohale ei saanud Tartusse, ajakirjandusse sain ja ma arvan, et kui ma oleks saanud tasuta kohale juurde, siis ma oleksin läinud juurde, aga ajakirjandus oli mul südamelähedasem juba keskkoolis, et ma tahtsin seda teha. Juurde lihtsalt tundus nagu mõistlikum ja ratsionaalsem, aga mul oli tegelikult südames täitsa hea meel, et ma sinna sisse ei saanud, siis mul oli nagu endale lihtsam põhjendada, et siis on ajakirjandus. Ajakirjandus on mulle alati nagu meeldinud, Keskkooli ajal ma väga ei mõtestanud seda, et miks ta nagu meeldib. Ma olen tagantjärele hakanud rohkem mõtlema, et nagu miks see nagu sobib, aga tõmmanud on ta alati.

Kaua sa töötasid ajakirjanduses kokku?

(M26): Ma ei teagi, kuidas sellele vastata. Mõnelt poolt...ma enne rääkisin keskkooli ajast, aga Päevalehes ma arvan, et mingisugune aasta töötasin. Praktikad okei pluss nagu aastakese täis kohaga. Tegelikult ei olnud üldsegi kaua ja enda jaoks tundub küll, et sisuliselt kogu elu oli kõik ühtmoodi seotud ajakirjandusega. Koolitööd pluss, vabakutselise tööd, pluss see

õpetamine, pluss need teised asjad. Tundus nagu väga pikk aeg, kuid tegelikult tagantjärele mõtlen, siis Päevalehes ei olnud üldse pikka aega.

Miks siis see eriala vahetus tuli, et kommunikatsiooni valdkonda üle minna?

(M26): Ma arvan, et ma olen sellele vastanud erinevatel aegadel erinevalt. Mingeid asju pole ma julgenud tunnistada tagantjärele kui ma julgesin siis tunnistada. Mingid asjad on sellised, mis on päriselt juba koguaeg mõelnud. Üks asi on see, et mul oli ajalehes n-ö sundimist. Ühelt poolt ma tegin neid asju, mis olid seotud haridusega, sest see oli mulle natukene lähedasem valdkond. Samas ma tegin kõike asju, mis olid kuidagi seotud vene kogukonnaga või vene keelega, sest mu teine emakeel on vene keel, siis see nagu automaatselt tuli mulle, siis mida aeg edasi, seda rohkem hakkasin ma tegema selliseid krimi asju ja selliseid võimalikke skandaali asju või pigem suuri julgeoleku teemasid. Üks suuramaid asju, mis ma Päevalehes selle aastaga tegin oli Liibanoni pantvangiolukorra kajastus. Nelja kuu vältel tsirka. Algusest n-ö kuni lõpuni välja juhtus nii, et ma olin ka tol päeval valves nädalavahetusel kui see kõik nagu algas ja arenes nii kaugemale kuni nad vabastati. Käisin ise ka koos Andres Mutikaga koos Liibanonis tagantjärele kajastamas ja see kujunes selliseks suureks teemaks ja üks viimaseid teemasid pärast mida ma nagu ära läksin oli elamislubade skandaal, siis seda tegin ka nagu mitme artikli jagu oli ka selline nagu seeria, aga lõpuni ei tekkinudki nagu minu valdkonda või sellist oma asja. Tuli ikka kõike teha. Poliitikat tuli ka teha ja sama haridust ja selliseid sotsiaalprobleeme ja olme asju ja kõike. Üks asi oli see, et mul ei olnud kindlat valdkonda ja ma tahtsin nagu mingis asjas süveneda rohkem. See on sihuke ratsionaalne põhjus. Tagantjärele mõeldes, ma arvan, et seal oli ka omajagu läbipõlemist sellepärast, et see töö intensiivsus oli väga suur tõele au andes oli see nii suur kui suureks sa selle enda jaoks tegid, keegi kätt ette ei pannud ja kui sa oled loomult selline inimene ütleme kes koguaeg tahab rohkem, siis ütleme sellises keskkonnas mitte ainult Päevalehes, kõikides teistes meediaväljaannetes on samamoodi. Noorel inimesel on väga lihtne läbi põleda ja lihtsalt võtta enda peale asju, mis käivad üle jõu ja ühel hetkel oled olukorras, kus sa oled väga väsinud ja ühel hetkel Päevalehes mul ka see tekkis ja sel hetkel see tundus õige valik olevat ära minna. Tol hetkel ma ei olnud otsustanud seda, et ma lähen ära ajakirjandusest, vaid lähen ära toimetusest. Kaalusin ka paari pakkumist ja otsustasin siis politsei kasuks.

Kas läbipõlemise põhjuseks oligi see, et ühe korraga anti liiga palju teha?

(M26): Ei. Vaata nagu küsimus ongi selles minu meelest, et ei antud. Ma läksin väga heal

foonil sealt ära ja siiamaani saan inimesi toimetusest sõbraks nimetada ja mul ei ole nagu mitte mingit vimma ega ka halba mälestust. See oli väga vinge ja huvitav kõik ja mina ei paneks seda selle arvele, et lasti liiga palju teha. Jah, loomulikult leht oli hommikul tühi ja õhtuti oli vaja, et see oleks täis ja neid päevi kus kell kolm ma kukkusin laua taga ära ja oli vaja ikka rohkem ja rohkem. Neid oli aga seda võimalikku läbipõlemist ei paneks ma selle arvele, et anti teha liiga palju tegelikult ei antud. Küsimus on selles, et mingil hetkel sa võtad enda peale lihtsalt hästi palju ja sa ise tahad teha hirmus palju, et ühel hetkel sa ei oska aru saada sellest, et nüüd aitab ja nüüd peaks natuke rahulikumalt võtma.

Mul on mõned küsimused ka toimetuse õhkkonna kohta, et missugune oli toimetuse õhkkond Päevalehes.

(M26): Mina tabasin Päevalehte just sellel muutuste ajastul. Päevaleht oli ju täiesti eraldi seisev niivõrd kuivõrd vähemalt näiliselt eraldi seisev väljaanne. Kui ma praktikat alustasin ja kui ma töö lõpetasin, siis oli käimas sellise sünergia toimetuse loomine, kus oli olukord, kus hakati integreerima aina rohkem Delfit, Päevalehte, Maalehte, Ekspressi. Ma ütleks, et mida rohkem Delfit ja Päevalehte, siis õhkkond hakkas muutuma. Nüüd tegelikult võibolla seal alati on selline..võimalik, et see on selline nostalgiline mälestus. See, mis on kaugemal tundub alati ilusam, aga mulle tundub, et õhkkond oli veidi parem, siis kui Päevaleht oli rohkem eraldiseisvam, siis oli sellist toetunnet ja kambavaimu tundus olevat natuke rohkem. Samas ma ei saa öelda, et see õhkkond oleks halvem ka siis kui ma sealt ära tulin. Inimesed olid samad, aga lihtsalt inimesi oli rohkem, et mis mulle Päevalehe juures meeldis see, et see kõik oli. See töö seal oli võrdlemisi selline ilma raamideta, sundimatu ja kuidagi hästi kollektiivne, et ei olnud niimoodi, et mul on täna lugu ja ükskõik, mis õhtul toimub, siis mind ei huvita, et kui käis mingisugune pauk ja tõesti juhtus midagi suurt, siis mitte keegi ei mõelnud selle peale, mis kell ta peab koju minema või kas ta lugu on valmis või mitte. Kõik hakkasid seda tegema ja selline üksteisega sõbrasuhete hoidmine oli Päevalehes väga hea. Juba märku annab ka see, et kas inimesed tihti ka see, kas inimesed tahavad üksteisega aega veeta pärast tööpäeva veel Päevalehes see nii oli. Inimesed tahtsid tihti pärast tööpäeva veel koos aega veeta, mis annab märku, et kollektiiv hoiab ühte. Vähemalt see on see, mis ma mäletan sellest ajast, et õhkkond iseenesest väga hea.

Et toetas ajakirjanikuna töötamist?

(M26): See on teine küsimus. Kui sa küsid, mis õhkkond oli, siis selline omavahelise

lābisaamise õhkkond oli väga hea, aga kui sa küsid, kas toetas noort ajakirjanikku, siis ma eristaksin siin kahte asja. Ma mõtlen kas toimetajad toetasid mind, siis kui ma küsisin absoluutselt. Abi oli iga kell tulemas, inimesed andsid nõu, inimesed julgustasid, toetasid raskel hetkel, aga teine küsimus on nüüd selles, kas oli loodud või kas täna on loodud seda ma ei tea. Selline süsteem, mis noore ajakirjaniku puhul aitaks esialgu tal järje peale saada, kus ta on ja mis ta teeb ja siis hakatagi n-ö professionaalselt arenema ja nii valdkonda..millisesse valdkonda rohkem süvitsi minna, siis ma arvan, et sellist süsteemi päris ei olnud ehk toetati. Alguses kui noor ajakirjanik tuleb toimetusse, siis tal ei ole palju oma teemasid. Iga hommik sinu käest küsitakse, millest sa täna kirjutad ja kui sa oled äsja ülikoolist tulnud ja su käest küsitakse seda. *Okey*, esimesed kolm päeva sul on mõni mõte ja siis ühel hetkel saad aru, et kui sa oled päev läbi tööl ja ainus kokkupuude reaalse maailmaga on see kui sa hommikul trammiga tööle sõidad, et sellest ei piisa selleks, et iga päev uus tema nagu tekitada, et selles osas toimetust aitas, uudist juhitud, kes andsid teemasid, mida võiks teha. Noorel ajakirjanikul on see hästi oluline ja siin oleneb hästi palju..oleneb hästi palju ka sellest uudist juhitud. Tollal oli Päevalehes oli alguse ajal natuke teistsugune või minu arust oli natuke teistsugune süsteem. See kus oli korraga..kui ma õigesti mäletan, siis neli uudist juhti, mis tähendab seda, et nad varieerusid. Igal ühel oli üks nädal, kus ta oli uudist juht, mis tähendas seda, et ta hoidis. Tema juhtimisel valmisid uudisteküljed. Tõi palju teemasid sisse, siis ta juhendas ja kontrollis ja vaatas üle. See oleneb uudist juhitud kui palju nad toetasid sind selle n-ö teema läbiviimisel. Uudist juhitud oleneb, kuidas nad aitasid sul edasi areneda. Sinuga hommikul läbi rääkides, mis on see, mis võiks tulla ja praegu muideks ei ole uudist juhtide süsteemi. Praegu on üks uudist juht, aga kui mina tuln tööle, siis mul oli selline üks inimene, kes oli ka minu tööle võtnud, kes oli natuke mentori rollis, aga seda oleksin ma küll tahtnud Päevalehes rohkem näha, et noore ajakirjanikuga tegeletaks süstemaatiliselt ja nähakse seda, et kuhu suunas sa võiksid areneda ja toetatakse teda selles arengus igapäevaselt. Praegu see, mis ma läbi tegin Päevalehes, tundus natuke selline, et koguaeg oli tulekahju kustutamine, mida praegusel ajal uue nurga pealt tuua teemasse ja alguses ma saan aru, et see ongi paratamatu, aga ma ei näinud ka seda, et kellelgi oleks peas olnud mingi plaan ja ma ei näinud ka seda, et mul see oleks.

Kas sina arvad siis, et noorele ajakirjanikule on vaja toetust?

(M26): Jah. Ma arvan küll.

Missugune on sinu jaoks ideaalne toimetussüsteem? Kuidas sa seda ette kujutad?

(M26): Üks asi kui meil on hingelt ära rubriik, siis on asi, mis ma oleksin tahtnud, et oleks natuke teistmoodi oli see, et võibolla vanad olijad olid sellega harjunud, ei tahtnudki teistmoodi, aga mulle kui noorele ajakirjanikule tundus kummaline see, et iga päev oli selline uus võitlus, uus väljakutse ja eilne olu unustatud ehk siis kui sa hommikul tööle naasid, siis tänasest lehte, mille sa eile valmis kirjutasid, siis naljalt keegi tagantjärele ei analüüsinud seda või ei öelnud sulle, et selles artiklis see, mis sa siin tegid oli väga hea, aga seda oleks võinud vahepeal siia poole pöörata ja n-ö mingisuguse komplimendiga sinus tekitanud positiivse enesetunde selles osas, et jah nagu said hakkama, samas tuues välja mingid nõrgad kohad, millest sa võiksid õppida ja teinud sellest lühikese tagasiside. Tagasidet polnud, et oli kaks varianti, kas kui sa keelest midagi aru ei saanud või keerasid midagi untsu, siis sa said ise sellest aru ja keegi ei pidanud sulle seda ütleva kui midagi väga hästi läks. Ma mäletan mõnda. Mäletan reaalselt ühte artiklit, mille puhul uudistejuht või ma ei mäleta, mis rollis ta siis juba oli võibolla oli aste kõrgemal ka, saatis toimetusele kirja, kus ta ütles, et selliseid artikleid tahaksin ma iga päev näha. Olukord, kus see mulle meelde jäi. Ma arvan, et see ei olnud väga tavaline, et häid artikleid oleks võinud rohkem kiita ja oleks võinud nagu mitte lihtsalt kiita, et see oli hästi, vaid tuua välja miks see oli hästi ja samamoodi halbu artikleid. Lihtsalt sellepärast, et mitte ära unustada, vaid tuua välja mis läks untsu, mida me saame sellest õppida, mitte n-ö kohe hommikul mingi suurema negatiiviga, sest ajakirjanik, kes on teinud halva artikli, saab nagunii sellest ise ka aru. Ma arvan, et üks asi mida võiks teha, et sellest õppida, aga toimetuses oli pigem selline olukord, kus taheti hommikul eilne unustada ja edasi tõtata ja minna uutele jahimaadele. Sellist toetust jah oleks rohkem vaja olnud.

Kas ma sain õigesti aru, et toetust peaksid pakkuma peatoimetajad kui ka vanemtoimetajad?

(M26): Ma ei tea kas nad peaksid, aga see motiveeriks küll väga noort ajakirjanikku. Mäletan neid harvu hetki kus keegi päris ülevalt juhatusest, peatoimetaja või keegi ütles midagi hästi töö kohta üldiselt või mingisuguse temaatika või teema valdamise või mingisuguse artikli sarja või artikli peale. See oli väga tugev motivatsioon edasi teha. Mis mina tunnen. Võibolla ma olin liiga tagasihoidlik ajakirjanik ka, aga mina näiteks ei julgenud teha väga jätku artikleid. Ma olen seda tagantjärele iseenda puhul tähele pannud oli see, et tagantjärele vaadates teema oli olemas, probleem oli olemas. See oli nagu artikkel tuli välja ja järgmine

päev ma ise suutsin ka selle ära unustada. Mõelda, et ma olen vales suunas teel, äkki see ei ole üldse õige asi, las ta parem jääb, et parem ma võtan uue teema ja sellepärast jäävadki artiklid ülimalt lühikesteks. Sellised nahaalsed ajakirjanikud, kellel ei ole või kes ei mõtle nii palju üle selliste asjade peale ja pommitavad ühte teemat ja seniks kuni neil lastakse seda teha ja nii kaua toimetus ütleb, et lõpeta ära, me ei jaksa seda teemat enam kuulata. Need ajakirjanikud, kes taovad trummi senikaua kui saab, need ka oma lugudega saavutavad ühiskonnas ka mingisuguseid muutusi, et ma ei ütle, et ministri tagasiastumine oleks mingisugune ainuke hea asi, mis ajakirjanikul võib juhtuda, aga see on sama loogika, et kui sa tahad midagi saavutada, siis sa pead rohkemat tegema kui artikkel. Sa pead teema võtma südameasjaks ja tegema seda nii kaua kui sa näed, et ühiskond on ennast parandanud selles suunas nagu sa ajakirjanikuna näed, et ta peab paranema ehk noortesse ajakirjanikesse, et just selle julguse süstimine, et sa oled õigel teel. See on oluline teema. Ära jäta seda sinnapaika, proovi veel kui sul ei tule rohkem, proovi üks päev veel, aga tee see ära. Seda jah ma oleks natuke rohkem tahtnud.

Mida see tugi ajakirjanikule tähendaks?

(M26): Mulle tähendaks see tugi seda, et ma oleksin...raske küsimus. Ma valiksin tõenäoliselt võitlusi paremini ja nutikamalt ja oleksin oma valikutes järjekindlam ja meelekindlam. Ma arvan, et see võiks olla suurema toetuse tagajärg. Pluss, siis see, et see noor ajakirjanik kui ta tunnetab, et ta mingil hetkel, mingi asjaga toetatakse, siis ta muutub enesekindlamaks sellest valdkonnas. Tal tekib võibolla suurem motivatsioon selles valdkonnas minna süvitsi, veel rohkem aru saada, veel paremini neid teemasid lahata, veel nutikamalt allikaid, kõneisikuid otsida.

Kas ma sain õigesti aru, et Päevalehes oli siiski mingisugune toetus?

(M26): Muidugi päris nii ei olnud, et tee, mis sul nagu pähe tuleb. Selles mõttes see toetussüsteem, et mis seda pärssis oli tõenäoliselt see, et samad inimesed, kes sulle toetust avaldasid, kes oleksid võinud seda rohkem teha, samad inimesed olid ülekoormatud sellega, et see leht õhtul trükki läheks ja, et rohkem lehekülgi hommikul trükist tuleks ehk siis olukord, kus ma ei ole ainuke noor reporter, meid on veel ja sa saad toetada motiveerida nii kaua kui leht ilmub peab 90 protsenti oma tööajast panustama sellele, et see leht üldse välja tuleks, siis tema suudab selle 10 protsendiga kõik noored, suunata ja motiveerida ja rahustada, et seda võibolla on natuke liig. Ma arvan, et nendel samadel inimestel, kes mind juhendasid

oleks olnud võimalik mind rohkem toetada, motiveerida. Olukorras, kus neil ei oleks nii palju muud tööd, mida teha.

Tuleme nüüd ära tugisüsteemide osa juurest kommunikatsiooni osa juurde. Kuidas sa praegu oled rahul valdkonna vahetusega?

(M26): Selles mõttes, et see ei ole klassikaline kommunikatsioonitöö võibolla selles ongi see vahe. See on äärmiselt põnev töö, äärmiselt vaheldusrikas. Sa satud kohtadesse, kuhu sa ajakirjanikuna või teises asutuses töötava suhtekorraldajana kunagi ei satuks, näed asju, väga halbu asju, väga häid asju väga lähedalt politseis.

Kas sa saaksid mõne konkreetse näite ka tuua?

(M26): Ma ei saa sellest rääkida...Politsei töö on oma loomult vaheldusrikas, hästi ettearvamatu ja nii see kommunikatsioonitöö on ka. Sa kunagi ei tea millal sul telefon heliseb ja järgmised kaks päeva võivad olla sellised, et sa ei ööbi kodus ja teed midagi täiesti teistsugust, mida sa siamaani oled teinud ja mis mulle veel meeldib on see, et ma olen lõpuks leidnud spetsiifilise valdkonna, kus ma tunnen, et ma olen lõpuks vägev. Ajakirjanduses oli selline olukord, kus ma igast asjast vähekene teadsin või hakkasin aru saama, siis politseis spetsiifiliselt olen viimased pool aastat teinud kriminaalpolitsei ja keskkriminaalpolitsei kommunikatsiooni, et ma tunnen, et ma võin ennast lugeda mingis valdkonnas väärtuslikuks inimeseks. See mulle meeldib ja mul pole ka magistriharidust ja ma ei ole ajakirjandusõpingutega ja kommunikatsiooniõpingutega süvitsi läinud. Minu jaoks on oluline see, et oleks mingi valdkond, kus sa tunned ennast mugavalt ja hästi. Üldjoontes meeldib. Sama probleem natukene kui oli ajakirjanduses, et läbipõlemise oht ja väga suur töökoormus.

Kaua sa oled olnud kommunikatsiooni valdkonnas?

(M26): Olengi politseis olnud nüüd saab paari nädala pärast kolm aastat.

Kuivõrd vastab kommunikatsiooni valdkond sinu ootustele?

(M26): Ma ütlen ausalt kui ma läksin, siis mul polnud ootusi, sest ma ei kujutanud ette, mida see töö endast kujutab. Ta on selles mõttes mu ootusi ületanud, et kunagi poleks arvanud, et mõned aastad hiljem olen läbi teinud neid asju, mis ma tänaseks olen läbi teinud. Ta on oluliselt n-ö põnevam töö eelmisest kommunikatsiooni tööst. Jah ta võib olla kabinetitöö, aga jah kui sa tahad, et see, et sa saad käia sündmuskohal ja keegi sulle kätt ette ei pane, aga kommunikatsioonimaailm on natuke teistsugune ja ma olen ka ajakirjandust hakanud vaatama

teise pilguga ja ma olen muutunud ajakirjanduse osas kriitilisemaks. Kui ma töötasin ajakirjanduses, siis mulle tundus, et ajakirjandus toimus minu ümber, töötasin n-ö valges ajakirjanduses Päevalehes. Ma ei tea, kas Eestile sobivad sellised sõnad kui kvaliteetväljaandest. Nüüd kus ma näen n-ö kui ma näen teisel pool seda laiemat spektrit ajakirjanduses, siis pilt tihti nii ilus pole. Kõik ajakirjanikud ei jaga ideaale, kohati ka eetilisi tõekspidamiseväärtusi, mida Päevalehes jagati. See on mind üllatanud.

Sa enne mainisid, et sa ei ole kommunikatsiooni õppinud koolis, kas sul alguses oli raske ka?

(M26): Mind päästis see, et ma tulin tööle võrdlemisi suurde büroosse. Tol hetkel tsirka 20 inimest. Meid oli rohkem politsei kommunikatsioonibüroos, mis tähendas seda, et mul pole suhtekorralduslikku tausta, ei pandud nii palju tähele sellepärast, et mul oli ajakirjanduslik taust, mida seal paljudel polnud. Mis tähenda seda, et ma võisin büroosse tuua uusi teadmisi selle kohta, kuidas ajakirjandus toimib ja kuidas mina ajakirjanikuna mingeid asju näen. Samas jah, mul ei olnud suhtekorralduslikku tausta ja seda ma õppisin n-ö töö käigus. Mõned asjad olid minu jaoks väga üllatavad. Ma ei kujutanud ette, et kommunikatsioonitöö on nii sisuline, et seal ei ole küsimus tihti selles, et sa vahendad, vaid sa lood selle, mis iganes see on. Kommunikatsiooniakt on loodud väga tihti algusest lõpuni. See mind üllatas. Ma arvasin, et see on rohkem vahendamistöö kui sisuloometöö.

Kas sa kahetsed ka valdkonna vahetust?

(M26): Ei. Kindlasti mitte. Ma mäletan kui ma läksin ära, siis üks kolleeg ütles, et läind sa oledki ja mitte kunagi sa enam ajakirjandusse tagasi ei tule ja siis ma ütlesin talle, et muidugi tulen ja nüüd ma selles mõttes ei tea ja ma pole siamaani välistanud seda, et see oleks väga keeruline minna tagasi ajakirjanduse valdkonda eriti politsei süsteemist. Ma ei taha seda välistada ja ajakirjandustöö mulle siamaani meeldib ja ajakirjandustööd ma aeg-ajalt mingil määral teen, kirjutades...näiteks politseil on oma ajakiri, mida me anname välja. Näiteks sinna kirjutan ma veidi loovamaid artikleid, mis säilitavad seda loovat kirjutamist, et seda natukene elus hoida ja ma ei ole üldse välistanud seda, et ma lähen kunagi ajakirjandusse tagasi, aga kahatsenud ei ole ma kindlasti. Küsimus on selles, et kas kommunikatsioonitöö hakkab ennast ammendama, et mingil hetkel sa tunned, et mina...minu jaoks on töökoha juures kõige olulisem unustada ära palgad ja kõik muud asjad. Oluline, et sa õpiksid töökohal võimalikult palju ja eriti kui ma koolis ei käi. Ma ei taha teha sellist tööd, kus mul oleks mugav teha

ühtesi ja samasid asju kas või väga suure raha eest päevast päeva. Olukorras, kus tegelikult midagi uut ei õpi. Minu jaoks on see esmatahtis. Esiteks see, et ma iga päev õpiksin midagi uut ja isegi kui ma ei ole liiga kaua midagi õppinud, siis tuleb enda käest küsida, kas see on õige asi, mida sa teed. Teine asi on kollektiiv, kes on need inimesed, kellega sa koos töötad. See on minu jaoks hästi oluline ja õnneks politseis on väga kokkuhoidev ja hea meeskond.

Kas sa oskaid võrrelda, et kumb eriala pakub rohkem positiivset emotsiooni?

(M26): Ma arvan, et ajakirjandus rohkem kui kommunikatsioon.

Mille pärast, teemade?

(M26): Pigem mitte. Ma arvan, et iga päev näed oma töö tulemust. *Okey* kõik artiklid sulle ei meeldi. Minu artiklid kõik kindlasti ei meeldi. Ma oleks pooled ära jätnud, kui poleks olnud seda survet, et tuleb ära kirjutada. Kindlasti oleksin pooled ära jätnud, võibolla isegi rohkem, aga see olukord kui mingi artikkel endale meeldib ja sulle tundub, et sa tegid head tööd ja sa tead, et see on paberil ja sa näed ka seda, et see mingit resonantsi tekitab midagi ühiskonnas nagu kui mitte muutnud, siis tõstatanud mingisuguse valupunkti, siis on see väga vinge tunne. Kui ma olen mõelnud, miks mulle ajakirjandus meeldib, siis seal on kolm komponenti, mis minu jaoks isiklikult on kõige olulisemad, mis ajakirjandustööd täidavad. Esimene on see, et sa õpid meeletult palju ajakirjaniku tööd tehes. Sisuliselt sul on iga päev võimalus õppida midagi uut. Teiseks on see edasiandmise rõõm ehk õpetamise rõõm, kus sa ühelt poolt ise õpid ja siis annad edasi. See on ka väga oluline sellepärast mulle meeldis ka õpetajatöö. Kolmas asi on see, et tihti inimesed arenevad seda ei peaks häbenema, et see on siiski natukene egotoitmine. Need kaks asja on väga head asjad, aga inimese jaoks on oluline see, et teda mingis kogukonnas, seltskonnas, ühiskonnas tunnustatakse ja ma arvan, et see on ajakirjaniku puhul oluline motivatsiooni osa on see, et sa saad olla ka mingil määral arvamusliider või vähemalt kaasa rääkida mingitel ühiskonda puudutavatel teemadel.

Sinu puhul tundub mulle, et sa oled maailmaparandajatüüpi ning raha ei ole sinu jaoks kõige olulisem. Kas ma olen õigesti aru saanud?

(M26): Politseisse läksin ma niimoodi, et ma ütlesin enne jah kui ma sain teada palganumbri. Selles mõttes aus kaup. Minu käest küsis ka keegi toimetusest minu meelest ühe teise väljaande juht mingil hetkel kui ma Päevalehes töötasin ja hakkasin ära minema, siis ta küsis raha kohta, siis ma ütlesin talle ka, et enne kui 30 pole, siis ma raha pärast küll ühtegi töökohta valida ei taha. Ja sellest põhimõtte olen ma siia maani lähtunud ka. Politseitöö on

jah paremini tasustatud kui ajakirjandustöö.

Praegu ei ole siis loobumise mõtteid tekkinud, et mõlemad valdkonnad ei sobi.

(M26): On küll ja tekib tihti, vähemalt korra poole aasta jooksul, aga miski ei lase nagu ära minna ja tõmbab tagasi. Seda on palju rääkinud politseikommunikatsiooni kohta, et kes on korra ära käinud, need tulevad tagasi. See on sõltuvust tekitav töö. Sul on väga raske sellest ühel hetkel loobuda. Kui sa oled seda aastaid teinud ja sa tunned, et sa ei olegi enam infokeskus ja sa ei ole enam sündmuse ahela keskel ja ei ole märuli sees. Sul on seda raske taluda ja eriti raske, see on minu arvamus, minna tegema turunduskommunikatsiooni, sest erasektori PR-i...enne seda kui sa oled müünud turvalisust ja hakata müüma kokakoolat on oluliselt keerulisem endale eetiliselt.

Minu poolt on küsimustega lõpp. Ma tänan teid sisukate vastuste eest!

(M26): Soovin edu sulle.

54-aastane mees, 26-aastane ajakirjanduskogemus, millest 11.aastat Eesti Päevalehes

Kõige pealt ütlen ära, et intervjuu on kolmes osas. Kõigepealt on ajakirjanduse kohta, toimetuse tugisüsteemi kohta, kas ajakirjanduses oli see ja siis kommunikatsiooni valdkonna kohta. Alguses on siis sellised sissejuhatavad küsimused.

Milline on teie hariduskäik? Kus koolis olete käinud, mida õppinud?

(M54): Algharidus Valgjärve 8.klassilises koolis, siis Nõu Keskkool, siis oli Tallinna Tehnikaülikool, ehitusinsener. Põhimõtteliselt on see kõik.

Ajakirjandust või kommunikatsiooni, siis ei olegi õppinud?

(M54): Ei.

Millal läksite ajakirjandusse tööle?

(M54): Pean mõtlema natukene. Ma arvan, et see oli..ma võin muidugi eksida..ma arvan, et 1986 äkki.

Mis ametikohale?

(M54): See oli nii, et kuna ma nagunii tundsin huvi filmi ja nihukese asja vastu huvi, siis kuulutati ETVs välja konkurss, saatekonkurss. Ma võtsin sealt osa, kirjutasin kaks stsenaariumit ja mõlemad võeti vastu ja siis ma osalesin ka kursustel, mida Mati Talvik juhtis ja siis kutsuti mind tööle peale seda kursust.

Kas ametikoht ajas muutus ka?

(M54): Kõigepealt läksin haridustoimetusse tööle. Ma ei mäletagi seda ametikohta, tegin kahte saadet ja siis ma läksin „AK-sse“, siis ma olen teinud televisioonis hästi palju asju. Sealt ma läksin AK-sse ja seal ma hakkasin tegema sellist saadet nagu „Börs“ ja siis ma liikusin „AK-st“ ära reklaamitelevisiooniga koos minema, siis oli reklaamitelevisioon. Ma tegin äriuudiseid, juhtisin äriuudiseid, siis sealt ma läksin tagasi „AK-d“ juhtima ja siis ma väljusin televisioonist kui Toomas Lepp tuli direktoriks, aga siis ma olen vahepeal teinud seal väikseid asju. Põhimõtteliselt umbes nii see oli.

Mille põhjal tegite valikut ajakirjanduse kasuks?

(M54): Ma olen koguaeg huvitunud kinost. Proovisin ka Moskva Riiklikkusse Instituuti saada, kuid ei saanud, aga et siis peale sõjaväge ja peale TIP-i lõpetamist. See ehitusvärk mulle väga ei meeldinud sellepärast, et tollel ajal oli ta teistmoodi kui praegu. See oli nagu. Ma juhtisin ka mingit Tallinna spetsialiseeritud autobaasi ehitusjaoskonda, aga see polnud meelepärane töö. Ta oli jõhker sundimine ja joodikute kantseldamine, aga kuna see kino pool ja sihuke värk mind rohkem huvitas.

Mis seal oli sellist, mis meeldis?

(M54): Loomingulisus meeldis rohkem. Mingit asja teha ise, see oli see, mis mind sinna poole tõmbas. Ehituses on seda väga vähe, tol ajal oli väga vähe ja see mulle ei istunud. Loomingulisus pakkus suuremat vabadust. Läksin ETV kursustele ja arvasin, et see on mulle huvitav, tegin need saate stsenaariumid ära ja need võeti vastu ja siis oligi kogu moos.

Kaua te töötasite ajakirjanduses? Oskate seda öelda?

(M54): Kokkuvõttes kaks aastat tagasi läksin ajakirjandusest põhimõtteliselt ära. Ma olen teinud Eesti Päevalehte, Forbes'i ja niiet 86. mis ta siis teeb, 26.-25. aastat. Vahepeal käisin ära, olin ka korra ära sealt.

Mis põhjusel te eriala vahetasite, et miks te kommunikatsiooni poole peale läksite?

(M54): Elu on juhustes kinni. Läksin Päevalehest ära, siis läksin Forbse'i, tegime Forbse'i valmis, läksin sealt ära. Mingi probleem oli selle lätlastest väljaandjaga, siis ma olin vaba mees ja siis Kaitseväejuhataja kindralmajor Terras helistas ja ütles, et mul on siin sihukesed arengud, äkki tuled mulle appi. Mõtlesin natuke aega, et miks ka mitte, et võib proovida.

Kas haridus mängis ka mingisugust rolli, et polnud ajakirjandust ega kommunikatsiooni õppinud?

(M54): Ütleme nii, et mida vajati Kaitsevaes oli see, et oli vaja asjatundlikku inimest, kes teaks, kuidas press töötab, mis põhimõttel ja kommunikatsioonis on tihti sama töö, mis ajakirjanduses, teavitamine ja asjade edastamine ega seal ei ole suurt vahet. Mis on kommunikatsioon, mis on ajakirjandus. Mõlemad tegelevad sõnumi edastamisega ühel või teisele sihtgrupile ega seal suurt vahet ei ole ja Kaitseväge, Terras vajab isiklikku nõuannet mõningates ajakirjanduse küsimustes ja lisaks siis see oli vaja mingisugust teavituse kommunikatsiooni asja ja kolmandaks, et keegi pidi tänapäeva ajakirjandusest natuke aru saama, kuidas see juube maailm töötab. Seal ei tekkinud üldse seda küsimust, mis on kommunikatsioon, mis on ajakirjandus. Tegelikult on see kunstlik sein ja vahe suurt ei ole.

Räägime nüüd toimetuse poolsest toetusest. Võtame näiteks Päevalehe.

Missugune oli toimetuse õhkkond teie meelest? Kas see toetas ajakirjanikuna töötamist?

(M54): Kui ma läksin sinna toimetusse, siis ma läksin kohe majandusosakonnajuhatajaks. Pärast ma olin siis uudistejuht ja siis peatoimetaja. Ma olen juhtival positsioonil olnud, ma ei ole sisenenud sinna kui lihtajakirjanikuna. Selles mõttes ma ei tea, kas me toetasime ajakirjanikke või ei toetanud. Mis see toetus tähendab? Ajakirjanik peab ise hakkama saama, mida seal toetada.

Näiteks olen kuulnud, et ühes väljaandes on öeldud noorele ajakirjanikule, et sa ei pea aastatki vastu ehk n-ö põletatakse läbi.

(M54): Ma ei oska öelda, et kust see ütlus tuleb.

Kui teie olite peatoimetaja, kas te aitasite noori ajakirjanikke alguses järje peale?

(M54): Kui ma olin majandustoimetaja, siis asutasime Ärilehe, siis Ärilehe asutasime niimoodi, et oli kohe kord nädalas eriväljaanne, üsna mahukas ja suur. Mis tähendas uusi

ajakirjanikke, mitmeid palju ja uut keskkonda, mille me lõime ja siis tulid näiteks Mikk Salu, minu, meie juurde tulnud minu kaudu, siis seal oli mitmeid preemiaid ja noori. Ja need, kes tulid, nendega me kasvasime kokku. See seltskond oli väga tore ja neist on saanud väga toredad ajakirjanikud. Keegi kedagi ei sudinud ja jne. Me valisime inimesi mitte selle põhjal kas nad on ajalehes olnud. See ei olnud üldse huvitav. Pigem me nägime neid inimesi, kes tulid teistest valdkondadest. Mikk Salu ei olnud ka ajakirjandust õppinud ja seal on teisi, kes pole õppinud. Mikk tuli vist reklaamibüroost, üks teine tuli hoopis Harju Elektrist, nii et, see seltskond, kes sinna kokku tuli, oli juba suurem kui ajakirjandus. Erinevad inimesed, erinevad maailmad, mõtted. Minu jaoks on see õige. Ajakirjanik, kes tuleb Tartu Ülikoolist ei ole veel ajakirjanik, vaid on õpilane. Võime võrrelda. Sul on aasta aega, et ennast tõestada..ma ei ole kunagi nii öelnud, kuid põhimõtteliselt on see nii, ega seal ei ole mõtet hellitada, nii et kui sa sealt tulest läbi ei käi, siis ei saa midagi. Sa pead ise ikka tahtma. Valik jäi kohe selline, mis oli väga hea. Mõned lahkusid ka varem. Meilt on igasuguseid inimesi läbi käinud. Need, kes on jäänud, on tublid ise. Keegi ei ole neid välja visanud.

Pigem nagu kolleegid hoidsid kokku jne.

(M54): Ikka. Toimetustes on erinevaid aegu. Lõhutakse toimetusi, pannakse kedagi kokku. Kõik sellised asjad muudavad ju inimest, meeleolu, kõiksugu selliseid asju. See ei ole lihtne ja siis võib tekkida vastasseisu ja halba meeleolu, aga üldiselt hoidsime kokku. Minu meelest on Ekspress palju karmim oma suhtumiselt.

Mis te arvate, kas ajakirjanikule on vaja seda toetamist?

(M54): Lapsehoidjat ei mängi kellelegi. Inimene valib ajakirjaniku elukutse. Ma ei tea, miks ta seda tegi ja nagu järgi mõtlema, miks ta seda tegi. Ajakirjandus ei ole nagu lihtne, et pigem ma pean teile rääkima ja olen rääkinud, et on väga raskeid ülesandeid, mida sa ei taha teha, aga sa pead seda tegema. Keegi saab surma ja sa pead kellegagi sellest rääkima. See on väga raske. Empaatiavõimet ja otsustusvõimet kirjutada on ka tähtis. Öelda, et ma ei kirjuta seda sellepärast, et see teeb väga palju valu inimestele. Sa pead suutma olukorda ise hinnata ja otsustusvõimeline olema, tohutu palju omadusi, et poliitikutega rääkida ja kui sa alguses tuled Tartu Ülikoolist, siis sa ei tea mitte midagi. See on nagu selge. Sa oled täiesti puhas leht, sa isegi tea, millest sa kirjutama hakkad. Sa ei tunne majandust, sa ei tunne poliitikat, kultuuri. Kultuuri isegi teatakse, loetakse kultuurilehti, aga sa ei tea midagi maailmast ja siis ongi see, et sind pannakse tegema kõike. Täna teed seda, homme seda. Aasta või kahe pärast okey saad

aru, et sa tahad seda teha, siis sa hakkad mõtlema, et ma teeks neid lugusid. Ma tahaks majandusse minna või rohkem poliitikasse. Kaks aastat sisseelamist. Pole võimalik muidu. Keegi arvab, et see on kurnav kuidagi ja seda rõhutakse, siis nii see ei ole, sa pead ikka ise hakkama saama, aga mis tähendab, et toetab. Ma arvan, et anname pastaka, kummi, arvuti, mis sa veel tahad, hommikul anname sulle teema ka kui sul endal ei ole. Hommikul äkki antakse teema kui sa ise hakkama ei saa, mis sa veel tahad. Selline toetus, raha antakse ka peale kauba. Ma ei saa aru.

Minul juhtuski nii, et anti arvuti kätte ja pidin lennult tabama, põhimõtteliselt ühe päevaga selgeks tegema, mis on fotoboks jne. See õpetab rohkem, kuid noorele ajakirjanikule on see esimesel päeval natuke ebameeldiv.

(M54): Ei tea. Inimene, kes saab sellega hakkama esimesel päeval on tõenäoliselt hea ajakirjanik, sest ta saab hakkama keeruka ülesandega. Midagi ikkagi näidatakse, et asjad käivad enam vähem niimoodi, aga reaalsus on selles, et kui lähed Päevalehte või Postimehesse. See mida sa tegelikult teadma pead on, seda on liiga palju ja pole võimalik ära seletada. Lihtsam on teha see tükk, seda seletada töö käigus. Lähen sinna toimetan nii, toimetaja saadab su kukele, selline on elu. See õppimise protsess on kõige tähtsam. Ma ei tea see käehoidmine..muidugi sa pead esmaasju tutvustama. Meil vähemalt tutvustati, et praktikant minema ei jookseks. Praktikantidega oli nii, et nad kõik teadsid, et nad tulevad suvepraktikale, vahepeal me raha ei maksnud ja nad pidid ennast ise tõestama. Me andsime teemasid jne, aga me saime aru, et tuleb ise kasvada, ei ole mõtet üle hoida.

Teie arvates ei ole siis tugisüsteemi vaja?

(M54): Tugisüsteem. Ütlen veelkord, et nagu invaliid tuleks toimetusse, ei ole nii. Mis tähendab see tugisüsteem. Inimene on õppinud seda eriala.

Lähme siis üle kommunikatsiooni valdkonna poole peale, mis ma ikka seda tugisüsteemide osaga piinan.

Kuivõrd vastab see valdkond teie ootustele?

(M54): Kaitsevägi?

Jah.

(M54): Selline küsimus ootustega. Ega ju kui sa võtad vastu sellise koha, mis on täiesti teine maailm. Võime nimetada kommunikatsiooniks, milleks iganes, aga täiesti teine maailm. Mitte

nagu sellepärast, et ma olin ajakirjanduses ja läksin Kaitseväesse, siis olid ühed suhted. Kaitsevägi on hoopis teine organisatsioon, teise ülesehituse, teise kultuuriga. Tema ülesanne on absoluutselt teistsugune ja see nagu on tähtis. Kommunikatsiooni pool ei ole tähtis, sellega ma saan hakkama, aga sisse elada sellesse. Selle kultuuri nägemus, arusaam ja nende töö iseloom on hoopis palju tähtsam, kuidas seda vastu võtta kui sa lähed uude süsteemi. See ei ole lihtne olnud. See on sama küsimus, kui keegi oleks mulle tugisüsteemi pakkunud, et mis tähendab tugisüsteemi, ei ole vaja, kui sa hakkama ei saa, siis ongi kõik. Tegelikult sa ise lähed, sind pannakse sinna ette ja sa ise pead aru saama asjast. Sisse elama, empaatiavõimeline, kommunikatsioonivõimeline, et sa oleksid võimeline inimestega suhtlema. Ega kui ma läksin sinna, ma ei teadnud Kaitseväest praktiliselt mitte midagi. *Okey* ma olin reservohvitser, mida iganes, aga see ei ole see. Kõike spetsiifikat, nende elufilosoofiat, võiks nagu tunda ja sellega kaasa minna, aga kui sa sellega kaasa ei suuda minna, siis sa ühel hetkel ise saad aru, et ei ole mõtet, siis ongi see, et kas tugisüsteemi on vaja või mitte, ei ole vaja. Sa pead ise aru saama filosoofiast, mõtteviisist ja nende tööeesmärkidest ja see on hoopis teistsugune kui tsiviilelu, täiesti. Staapide põhiülesanne on valmistuda sõjaks ja kõik loodame, et seda kunagi ei tule. Kui sa hakkad mõtlema, et sa teed seda tööd, mida kunagi ei kasutata, me kõik loodame, et ei kasutata ja sa teed seda tööd, aga milleks sa teed seda, mis on selle mõte.

Kas see rusuv pole?

(M54): Ma räägingi, et sa pead aru saama inimestest. See ei rusu, sa pead harjuma ja peab mingi mõte olema ja mõte on see, et olla valmis ühel hetkel oma riiki ja rahvast kaitsma. Põhimõtteliselt on see filosoofiliselt väga keeruline olukord. Sa teed seda, mida keegi kunagi kasutada ei taha, kui sa selleset aru saad, siis saad nendega natuke ühele lainele rohkem. Ohvitserid on tublid, andekad ja nad tahavad ka sellist tuge või siis sellist arusaama, miks nad seda tööd teevad. See on huvitav, on endiselt huvitav. Uued olukorras, Ukraina kriis, inimesed peavad ümber harjuma, see on huvitav. Mis kommunikatsiooni puutub, siis ma olen teisel pool barjääri, mida ma väga õigeks ei pea, et nii päris ei ole. Me saame hakkama nende ajakirjanikega ja ma tean mida nad tahavad tegelikult ja siis on ka sissepoole kommunikatsioon.

Eriala vahetust ei kahetse?

(M54): Vana inimene ei kahetse varsti enam midagi, et muidugi mitte. Küsimus on muidugi

selles, kaua ma seda teen. Kas ma ühel hetkel väljun või ei välju. Praegu ei taha kuhugi minna, aga kas ma tahan seda viis aastat teha. Ma ei ole kindel. Kahetsemiseks pole ruumi, sest see ei anna midagi. Kui ma kahetseks, siis ma peaksin homme ära minema, aga ma ei kahetse.

Kas praegune töökoht on parem kui ajakirjanduses töötamine?

(M54): Ma olin ajakirjanduses nii kaua. Ma hakkasin lõpus nii ära väsima, et ma ei pidanud ajakirjanike valikuid enam õigeks ja ma ei pidanud tööprintsipi enam õigeks. See läks nagu käest ära minu meelest.

Palun seletage lähemalt, mida te selle all mõtlete?

(M54): *Okey*, see, et ajakirjandus on ülesehitatud negatiivsusele ja see prevaleerib äratagemisele, tihti paljud ajakirjanikud tahavad kõigile ära panna kõigile, muutuda arrogantseks ja see süsteem toodab kurjust ja seda ära süüa on väga keeruline. Noorel on kergem, ta jookseb üle, aga kui sa pikalt oled, siis sa saad aru, et aina rohkem pead sa kasvatama paksu nahka. Seda rumalust seal ümberringi on hästi palju ja toimetuses endas on hästi palju sellist suhtumist, kes see inimene nüüd on. Empaatiavõime kaob ära, inimesed hakkavad ära tegema, ära panema, mõtlemata sellele, et iga nende kirjutis on kellelegi valus ja see muutub väga kurnavaks ühel hetkel, et nagu tasub mõelda, millest me täna kirjutame ja seal oli positiivset eriti palju ja kui sa vaatad uudiseid, siis seal ei ole eriti palju positiivset. Isegi kui see uudis on mingil määral positiivse kuvandiga. Näiteks kaitsevägi ostis uusi lahingurelvi. See on tegelikult negatiivne, miks me peame sõjavärke ostma ja sain ühel hetkel aru, et selline kambaka tegemine ja võibolla ka üleolev suhtumine, et meil on neljas võim, mitte arusaamast, et neil on ka vastutus. Ma ei tahtnud enam toimetuses vaielda, selgitada mingeid asju, et ei või inimesele põhjuseta kurja teha ja et sa pead vastutama, millest sa kirjutad. Mitte füüsiliselt vastutama, vaid enese sees, see tuleb hiljem. See hakkas nagu ära tüütama, ei tahtnud enam selle jamaga kaasa minna. See protsess on tegelikult üsna karm. Mõned inimesed libisevad sealt üle ja neid ei huvita, aga mõned hakkavad ära väsima. Mina väsisin ära. Inimene peab aru saama, et kui ta teeb seda tööd, siis ta peab seda ausalt tegema. Ausus selle töö juures on kõige tähtsam üldse. Ausus öelda, et ma ei tee täna sellest lugu, sest see on ebaeetiline ja öelda, et ma ei tee ja kõik, siis sa oled aus. Ma ei räägi selle emaga või ma ei lähe ema juurde, sest see on ebaeetiline. Kui sa suudad niimoodi rääkida ja positsiooni säilitada, siis sa oled aus inimene. Kui sul ükstakama inimesest ja kirjutad valmis jõhkra loo,

tajumata sellega, mis asja sa kokku keerad. Need inimesed jäävad ellu, sest neil on lihtsam, sest neil on poogen.

Kahjuks auditoorium nõuab seda konflikti, negatiivsust.

(M54): Just, just auditoorium nõuab Postimees läks vist ette, aga Õhtuleht kollane väljaanne, Võsa Petsi saated müüsid tohutult. Minu küsimus on see, et miks ma peaksin lõputult seda jama edastama, mida inimesed nõuavad võib ju mingi muu mõte ka olla. Sellepärast meeldib mulle majandus ka rohkem analüüs, arvud, protsessid, see on palju parem.

Aitäh teile! Mul ei olegi rohkem küsimusi.

(M54): Palun.

26-aastane naine, üheaastane ajakirjanduskogemus Tartu Postimehes

Tere!

(N26): Tere!

Minu töö koosneb kolmest osast. Üks osa küsimusi puudutab ajakirjandust, teine osa toimetuse tugisüsteemi ja kolmas osa kommunikatsiooni. Alguses on ka sissejuhatavad küsimused.

Milline oli sinu hariduskäik, kus koolid oled käinud jne?

(N26): Alates Keskkoolist?

Jah.

(N26): Koeru Keskkool Järvamaal, siis oli vahe aasta. Aasta nagu ei õppinud ja siis tulin ülikooli. Tegin kolme aastaga bakalaureuse, läksin kohe edasi magistrisse ja magistris kulutasin ka kolm aastat. Käisin kaks korda vahetussemistrina õpinguid tegemas, mis ei olnud seotud ajakirjandusega. Kevadel nagu lõpetasin.

Tartu Ülikooli?

(N26): Jah.

Millal sa läksid ajakirjandusse tööle?

(N26): Päriselt tööle läksin magistri viimasel aastal, kolmas aasta läksin kohalikku ajalehte tööle ja septembris läksin tööle ja töötasin seal peaaegu aasta aega Tartu Postimehes reporter.

(N26): Mille põhjal sa tegid valiku ajakirjanduse kasuks?

Keskoolis ma nautisin seda kirjutamise protsessi ja olin alates neljandast klassist koolilehega seotud ja kuidagi see nagu köitis ja, miks ajakirjandus, et paremat ideed mul tol hetkel pähe ei tulnud. Kaalumisel olid küll. Ajakirjandus tundus põnev. Ma arvan, et need on põhjused noore inimese jaoks.

Miks sa oled praegu pehmema ala peal võrreldes kohaliku väljaandega?

(N26): Ma olen enda jaoks selle sõnastanud niimoodi, et minu jaoks jäi teemade valdkond samaks. Ma kirjutasin magistritöö teadusajakirjandusest sama ajal kui ma olin tööl kohalikus ajalehes ja teemade valdkond millest ma kirjutasin oli tegelikult teadus ja ülikool. Kui ma olin seda aasta otsa teinud, hakkasin ülikooli lõpetama oli mul peas küsimus, mis nüüd saab, siis ma jäingi Tartusse. Tartu mulle meeldib ja Tartu oli üks suur argument, miks ma läksin praegusele kohale. Ma saan siin olla, aga ma ei jõudnud hakata veel isegi CV-sid saatma ja päris töökuulutusi vaatama ja enda jaoks selgeks mõelda, kas Tallinn ja kui Tallinn, siis mis ma seal teen, aga need mõtted mul käisid juba peas. Põhjus, miks ma arvasin, et aasta kohalikus lehes on küll, oli üldse selles, et miks ma üldse tulin kohalikku lehte tööle. Ma tahtsin olla ülikooli lähedal, ma ei tahtnud endale reisimisi Tallinna ja Tartu vahel, sest enne Tartusse tulekut, enne viimast magistriaastat olin olnud praktikal Tallinnas ja ilmselt käis korra ka mõte läbi, et võibolla jääks, siis kohe sinna, aga kool oli argumendiks, miks ma tulin Tartusse. Valdkond mind algul hirmutas, teadus ja kuna ma olin aasta otsa seda juba teinud. Tegin sinna juurde ka muid lugusid. Õppisin tundma ka rohkem ülikooli inimesi, sealt tekkisid allikad ja enne lõpetamist tehti mulle ülikoolist pakkumine, et tule meile tööle. Ma algul hästi pikalt kaalusin seda, sest et sellel on nii plussid kui miinused. Esimene miinus on see, et kogu oma õpingute ajal arvasin, et kommunikatsioon ei ole minu asi, mina olen ajakirjanik ja mina teen vabaajakirjandust jne. Ja miks ma läksin siis kergemat teed pidi. Ma mõtlesin, et kui ma võtan vastu selle pakkumise ülikooli poolt, kas see on siis lati alt läbimine. Mõnes mõttes ma nõustun sellega. See on lati alt läbimine, kuna ma ei tee enam ajakirjandust. Nüüd ma teen ajakirjanduslikku tööd ehk mu tööruutiinid on suurem osas samad. Ma kirjutan lugusid. Lihtsalt isegi teemad on samad, kirjutan ikka teadusteemadel võibolla

fookus on teadusel isegi tugevam. Ma ei saa enam öelda, et ma olen reporter, aga plussiks oli see, et uus koht, ma tundsin, et see on edasiareng minu jaoks. Aasta maakonnalehes oli mind juba ammendunud. Esimene pool aasta sa tohutult palju uusi asju teha, siis tekivad teatud rutiinid kui palju sind lehes *coach*'itakse, et sa saaks paremaks. Hakkad mõtlema, mis on sinu väljavaated ja kindlasti määras ka palgapakkumine sealt poolt. See, et ma kirjutan teadusest, see tuli kuidagi õpingute käigus ja ma olin sellega juba sina peal ja teaduse nüansse teada, tundus minu jaoks väljakutse. Lisaks see kui ma olin maakonnalehes reporter, siis tegelikult ülikoolis minu vastutus suurenes. Nüüd ma olen toimetaja. Tegelikult ma olen seal neli kuud tööl ka olnud. Õpin teaduse kirjutamise nüansse selgeks ja teiseks minu enese areng, et mida see toimetaja töö minu jaoks tähendab, et ma saan sellega hakkama.

Võtaks nüüd teemaks toimetusepoolse toetuse. Kui sa olid Päevalehes praktilal või kohalikus lehes tööl, siis missugune oli sinu meelest toimetuse õhkkond?

(N26): Ma räägin kõigest. Kõigepealt läksin Arterisse praktikale, kirjutasin seal lugusid kuu aega. Sellel ajal oli minu otsene toimetaja Priit Pullerits ja toimetajana oli ta väga toetav. Me alati arutasime läbi teemasid. Priit oli küll siin Tartus aga teise kolleegiga arutasime rohkem neid teemasid, et millest teha ja kuna ma teadsin Priitu juba varasemalt kooliajast ja olin ka ühel eelmisel praktilal temaga kokku puutunud, siis see suhtlemine, et kuidas siis teha mingeid lugusid, selline ideede genereerimine. See kuidagi meil hästi sujus ja samas ta oli ka toimetaja, kes vaatas teksti üle ja andis mulle nõu, et mis siis saab ja ta julgustas mind olema julgem, et nagu formaadiga mängida, kuna Arter on nädalalõpulisaleht, et sellist loomingulisuse ruumi oli päris palju seal ja samas oli mul aega neid lugusid teha, et ei pidanud iga päev lugusid üles kütma. Edasi läksin ma sealt Eesti Päevalehte kuuks ajaks. Tööintensiivsus kasvas tohutult ja see oli minu esimene kogemus päris suures päevalehes. Toimetajatepool oli jälle selline väga toetav. Ma olin seal praktikant, aga oli näha, et mind ei võetud sellepärast, et ma teeks hästi kiiresti musta tööd ära vaid tahetigi mind ka nagu kujundada. Holger Roonema oli meie uudistejuht, kes hoidis juba hommikul näppu pulsil, et mis teemasid, kuidas teha ja seal oli see dünaamika selline, et päeva jooksul hakkasin sellega tegelema ja siis mingi aja tagant tuli Holger ja teine toimetaja küsima, kuidas sul läheb, kaugel oled, kas sul on abi vaja, mis allikaid sa kasutad, kus su fookus on ja õhtul kui lugu valmis sai, siis tuli järgmine toimetaja, kes rääkis läbi, et kuidas teha ja viimaks keeltoimetaja, kes rääkis tekstist, et kas nii või naa, et mõtlema, et kas see on parim väljendusviis ja seda ei olnud iga loo puhul mitte alati, aga seda oli päris tihti, mis pärast ma tundsin, et ma nagu

tõesti arenen seal ja kolmas on siis Tartu Postimees. Kui ma tulin Tartu Postimehesse, siis keskkond oli mulle juba tuttav ja võiks eeldada, et ei olnudki vaja nii palju kätt hoida, et suvi või kaks varem olin teinud siin suvepraktika kaks kuud või isegi rohkem. Tartu Postimehe selline töötempo on nagu rahulikum, sest tegu on maakonnalehega. Koosolekutel samuti käiakse teemad lauale, mingid vihjed, keda veel intervjuuerida või kuhu see fookus nagu panna. Kolleegid arutavad omavahel läbi. Kui töö hakkab pihta, siis umbes nelja viieni kuniks lugu valmis on kui sa just ise küsima ei lähe, siis väga keegi ei tunne teema vastu huvi või siis kui teema on väga huvitav ja selline põnev toimetuse jaoks, siis võibolla toimetusest tuleb keegi uudishimust küsima, et mis värk on siis, mis need vastused nagu on, aga kuna ma olen tundnud ennast noore ja ebakindla ajakirjanikuna, siis alati kui ma olen küsima läinud, kas võtta see või see allikas või teha ühte asja nii või teistmoodi, siis peatoimetajaga on alati olnud selline avatud arutelu, et olen nõu saanud küll, aga üldiselt tuleb esimene tagasiside, siis tekstitoimetajalt ja see tagasiside on ka niimoodi, et ma olen läinud ise ja küsinud tagasisidet, et mis sa arvad või näita ka mulle kui sa oled ära toimetanud või see kui on mingi arusaamatu koht, siis ta nagu hõikab ja annab vastuse, kas see on nii või naa. Suvepraktikal kasutasin ka võimalust suhelda tekstitoimetajaga ehk kui lugu oli käinud juba tekstitoimetaja käest läbi. Tavaliselt pannakse mingisugused versioonid pesunõõrile välja, siis oli mul võimalus lugeda ka neid tekste ja siis arutada ja küsida konkreetselt tagasisidet tekstitoimetaja käest, kes on nagu alati annud tagasisidet, aga siis kui ma olin siin täiskohaga tööl, siis ma seda võimalust enam millegi pärast ei kasutanud ja tekstitoimetaja selle aasta jooksul korra või kaks lühikest tagasisidet minu tüüpilistest vigadest, et ärme nii tee või meie stiil on natuke teine ja Tartu Postimehes peamine lugudeanalüüs toimub kui leht on ilmunud, siis selle värske lehe põhjal hommikul, kui minu eilsed tööd analüüsitakse järgmisel päeval ja see ei ole personaalne, vaid pigem algab lehe üldmuljest. Leht lapatakse läbi, et mis see üldine mulje on, mis lugejale võiks tunduda ja siis tavaliselt toimetaja tõstab esile midagi head konkreetselt kellegi lugu või toob esile kriitika, et poleks pidanud nii tegema, mis minu puhul on tekitanud küsimust, kas õhtul ei oleks võinud neid asju parandada, aga see on siis toimetaja valik. Päevalehes ma ei mäletaks, et me oleks analüüsinud lehes ilmuvat, küll aga mäletan, et otsest tagasisidet sai toimetajalt kui midagi oli hästi või halvasti.

Kas sa arvad, et see toetamine aitab ajakirjanikku või sa oled vastupidisel arvamusel?

(N26): Kui ma mõtlen neid kolme kogemust, siis ma tundsin ennast kõige paremini Eesti Päevalehe toimetuses, kuna mulle anti asjalikku nõu ja minu tekstiga tutvuti ja anti nagu selle

põhjal nõu ja igal juhul ma arvan, et see arendab mind. Sellepärast, et mõnikord tundmatus kohas vette hüppamine... igal väljaandel on mingisugune oma stiil või põhimõte, et sa võid seda stiiliraamatut lugeda kolm korda, aga see otsene suhtlus on ikka kõige parem ja see annab sulle sellise tagasiside ja sa jätad meelde, mida järgmisel korral võiks teisiti teha, et kui sa ei saa aru, et kuidas sinu toimetaja on teksti toimetanud, siis järgmisel korral võid oma loo üle lugeda aga sa ei tea, sa näed küll, et on ära muudetud, aga sa ei tea miks. Otsesesuhtlemise korral sa tead ja järgmine kord teed teistmoodi.

Palun ütle nüüd kokkuvõtvalt, mida tähendab sinu jaoks toimetuse poolne toetus?

Näiteks kolm põhikomponenti.

(N26): Võibolla esimeseks võiks tulla...ma mõtlen natuke. Suhtlemine, sest kõik algab suhtlemisest. Toimetus peab töötama nagu meeskond ja meeskond mitte formaalses mõttes, vaid istuma ühes ruumis koos ja olema ka tegelikult meeskond, teeme asju koos, saame asjadest ühtmoodi aru ja selline käe pulsil hoidmine sellel ajal kui lugu valmib. Alates sellest kui sa lähed ideega toimetusse, et nagu milline info mul juba siis on, milline on nägemus loost, kuidas seda informatsiooni loost, mis mul lõunaks koos on, kuidas seda oleks kõige parem esitada. Lisaks sellele, et mulle öeldakse 3500 tähemärki on võibolla, et mis sellest tuleb reportaaž, uudis, et just selline läbiarutamine, kuidas seda parimal viisil teha. Samas ma annan endale aru, et väikeses toimetuses pole seda inimressurssi ja aega, et kõigiga tegeleda, aga kui tulevad noored, kes tahavad õppida uusi asju ja nad tahavad teada saada, siis võiks neile seda teadmist kindlasti edasi jagada. Tegelikult toimetus kujundab ajakirjanikust endale tiimikaaslast ja sellepärast võiks rohkem sellele inimesele tähelepanu pöörata.

Kas ma saan õigesti aru, et sina arvad, et noorele ajakirjanikule on seda toetust vaja?

(N26): Mina tundsin, et minule oli seda kindlasti vaja. Kindlasti on neid, kellele ei ole seda vaja, kes ongi isepäised töötajad, aga mulle meeldib kui ma tunnen, et ma töö käigus arenen ja ma õpin asju. Väga lihtne on jääda nendesse stampidesse kinni, mis sa oled nagu ülikooli reporteritööd õppinud.

Kes siis peaksid seda tuge pakkuma?

(N26): Ma arvan, et see hakkab toimetusest. Sa võid ju eeldada, et kõik kolleegid tulevad, aga kõik teevad oma tööd ka, aga toimetaja või toimetajate roll võiks küll olla see, et nad tegelevad minu tekstiga ja kui nad seal midagi muudavad, siis oleks mõistlik põhjendada, et miks ja anda ka soovitusi, et kuidas saaks paremini. Miks ta nagu ära muutis, vaid, et kui on

mingi koht, mis võiks nagu paremaks saada, siis Eesti Päevalehes tuldigi, et see lõik siin, et võibolla mõtleks nagu veel variante, et nii on ka *okey*, aga võibolla saab seda selgemalt väljendada, mis need variandid nagu on. Arutaksimegi selle toimetajaga koos läbi ja ma arvan, et nii sünnib parem lugu ja nii kujunevad paremad ajakirjanikud, mitte ainult tekstitoimetajad, vaid see toetamine võiks hakata juba hommikul, kui pakud oma teemasid.

See eelnev, mida sa oled maininud, kas see ongi sinu jaoks ideaalne toetamissüsteem?

(N26): Tegelikult, kas seda ideaalset on olemas. Mul on lihtsalt vähe kogemust, et pakkuda midagi ideaalset, aga ma arvan, et see süsteem, mis oli Eesti Päevalehes, oli üks parimaid, kus ma olnud olen ja see võis olla midagi ideaali lähedast. Kindlasti on maailmas hästi palju tarku raamatuid selle kohta, et kuidas võiks veel paremini ja mujal tehakse veel paremini, mina ei tea, aga ma arvan, et see oli väga hea.

Kas sul Päevalehes oli mentor ka?

(N26): Mul nagu otsest mentorit ei olnud, aga kuna minu kursaõde oli varem töötanud ja juba päris pikalt ja mind pandi küll temaga lähestikku istuma ja mulle esimesel päeval öeldi, et Kelli aitab ja ta ei olnud ametlik mentor, kuid samas ma tundsin küll tuge temalt ja mul ei olnud piinlik, et ma tema tööd segan kui oli midagi vaja või midagi...ma ei teadnud, kuidas need süsteemid seal töötavad, mis iganes mingite lugude puhul arutada, siis temaga sai suhelda küll.

Lõpetame nüüd selle toetussüsteemi teemaga.

Kuivõrd vastab sinu praegune töökoht sinu ootustele?

(N26): Ootustele? Enam ei räägi toetamisest?

Ei

(N26): See, mis mulle lubati, see vastab. Ma arvan, et kõik see, mis mulle töövestlusel lubati nii ongi. Ma teadsin, kuhu ma lähen ja ma olen samamoodi ka teinud. Vastab ootustele küll jah.

Kas sa oled kahetsenud, et töökohta vahetasid?

(N26): Ma ei ole kahetsenud, kindlasti mitte, aga need küsimused, mis mul olid pead kui ma läksin, et mis ma nüüd olen, kas ma teen ikka ajakirjandust või olen ma nüüd rohkem suhtekorraldaja. Ma ei ole suhtekorraldaja ka, kuid kommunikatsioon küll. Ma töotan

kommunikatsiooniosakonnas. Mis see küsimus oli?

Kas sa oled kahetsenud töökoha vahetust?

(N26): Ma ei ole kahetsenud, aga mõtteid, et kaua ma seda tööd teen ja mis oleks järgmine minu jaoks hea töökoht, mida ma tahan teha-need küsimused on küll ja selle juures ma mõtlengi, et kas siis tõesti minna veel rohkem kommunikatsiooni poole peale või kui raske on mul tulla tagasi ajakirjanduse poole peale tagasi kui mul peaks soov tekkima ja kui siis, kuhu ja mida teha, et need küsimused käivad peast läbi küll. Ma arvan, et tänases muutuvast maailmas võibolla see ei ole nagu halb. See, et ma mõtlen nende asjade peale. Vahepeal igatsed sellist rohkem päevakajalisust oma töösse, aga tegelikult ei ole see midagi keelatud Novaatoris. Ma teen küll Tartu Ülikoolis neid uudiseid, aga samas ei keela keegi mul teha ka mingit problemlugu väljas poolt teadust, kuigi teaduspoliitika, teaduse rahastamine

Miks sind sinna kommunikatsiooni valdkonna poole tõmbab, mis seal sinu jaoks huvitavat on?

(N26): Ma ei saa öelda, et mind tõmbab see mõte, et ühte või teist. Lihtsalt peast on läbi käinud ja kindlasti on see tulnud sellepärast, et kui ma bakalaureuses õppisin ajakirjandust ja kommunikatsiooni, siis kommunikatsioon oli minu jaoks väga pealiskaudne. Nüüd kui ma töötan samas kontoris inimestega, kes iga päev teevad ise kommunikatsiooni, väliskommunikatsiooni, siis ma vaatan nende tööd kõrvalt ja siis sa arvad, mis töö see tegelikult on, aga nii kaugele pole ma oma peas arutlustega jõudnud, et kas ma tahan ka seda teha. Ilmselt mitte, aga ma arvan, et see annab mulle sellise, et kui ma suhtlen igapäevaselt, tööalaselt, siis see võibolla kui ma tulevikus tahaksin minna kommunikatsiooni peale üle, siis võibolla selline esimene arusaam juba tekkinud nende töö põhjal näha seda. Võibolla ma siis ei pea, pea ees vette hüppama. Suhtlus, et kuidas me teatud teadusteemasid kajastame, et meil on oma see kanal Novaator, kus me seda enamasti teeme, aga kindlasti kas nüüd iga teema puhul, kuid teemade puhul arutame läbi, et see on nii kõva teema, et see ületab Päevalehe uudistekünnise ja kas me pakume sinna või pakume seda. Selle otsustavad nemad ära, kuid minuga on neil selline arutelu, mis info sul selle kohta on, et mille me saame ajakirjandusele välja öelda.

Korraks tulen toetuse juurde tagasi. Kuidas Novaatoris toetamine välja näeb?

(N26): Seal ei ole toetavat toimetust sellepärast, et meie toimetust koosneb kahest inimesest, minust ja ühest teisest töötajast, aga n-ö kogu kommunikatsiooni osakond, et kolleegide

mõttes toetust on küll. Me vahetame teemasid ja pakume ise välja teemasid ja kui keegi saab mingi teema, siis pakutakse, kas teeme sellest või sellest. Selline üldine töökollektiiv on justkui toetav, aga ma ei saa nimetada seda toetavaks toimetamiseks, sest tegelikult keegi minu tekste ei toimetata isegi mitte keeleteimetaja...keeleliselt ma saan isegi abi paluda, aga sellist toimetamisesüsteemi pole nagu välja kujunenud, et mida me teeme, me saadame omavahel, Novaatori töötajad, kahekesi, kes me oleme, saadame, et kui mina kirjutasin, siis loeb minu lugu ja vastupidi, aga ma ei saa nimetada seda toimetamiseks. Pigem on see, et kui on midagi arusaamatut, et teeme kuidagi ringi, et see on selline pigem sõbrasooitus.

Kas sind alguses ei hirmutanud toimetussüsteemi puudumine?

(N26): Hirmutas küll. Loomulikult hirmutas. Ma tunnen sellest puudust küll, aga see on nii nagu ma olen aru saanud kõigis meie päevalehtede portaalides. Me oleme veebiväljaanne ja tundub, et Eestis on veebikultuur natuke teine kui paberlehe kultuur. Selline oli minu valik ja tegelikult saab hakkama ju. Ma arvan, et Novaatoril oleks vaja toimetajat ja, kes olekski nagu teadustoimetaja, sest teaduslugu on tihtipeale..seal on palju spetsiifilisi nüansse, et ma saaksin kõik õigesti paika ja arusaadavalt inimestele. Ma arvan, et head teadustoimetajat läheks Eesti ajakirjandusele vaja, mitte ainult Novaatorile vaid üldiselt. Kõikidele portalidele oleks tore kui neil oleks toimetaja. Ideaalne maailm eksole.

Kumb töökoht pakub sulle rohkem positiivset emotsiooni, kui võrrelda maakonnalehte ja Novaatorit?

(N26): See on väga raske küsimus sellepärast, et mulle tundub, et ajakirjandustöö üldse on selline natuke nagu ameerika mäed, et juba sellest, et teema tundub mõnikord nii põnev, kirjutamise mõttes, mida need allikad sulle räägivad, ei tundugi enam nii põnev ja siis emotsioonid käivad üles-alla ja kui tuleb midagi väga hästi välja, siis on sul tohutult hea meel ja siis kui midagi läheb halvasti siis on sul halb tunne kui sa oled näiteks midagi halvasti kirjutanud, mingi vea sisselasknud. Novaatoris vastupidi mul pole emotsioonide üles-alla kõikumist nii palju olnud ei ole sellepärast, et ma ei kirjuta igaks õhtuks lugu ajalehte, meie lugejaskond on väiksem, aga samas, loomulikult teeb rõõmu kui ma saan head tagasisidet oma loo kohta. Tulgu see siis majast seest, väljast. Kui mõni teine portaal on võtnud vaevaks mind viidata. Kui minu allikad on rahul sellega, mis ma olen kirjutanud. Loomulikult teeb see head meelt, aga see on nagu mõlemas kohas nii. Toimetaja kohapealt, tuleks selle juurde tagasi, tuli meelde, et kuigi meil ei ole teadustoimetajat, siis tegelikult kõiki oma teaduslikke

tekste näitan ma ka oma allikatele ja suuresti just sellepärast, et teadlased on, just Tartu Ülikooli teadlased on väga sellised teadlikud allikad. Nad ise küsivad, et see teaduskommunikatsioon või teadusuudised on tihti peale sellised, et seal võib eksida ja teadlane on väga tundlik selle koha pealt ja tihtipeale enne kui me intervjuu kokku lepime, öeldakse tingimus, et me tahame lugu lugeda. Tihtipeale seda tehakse intervjuu alguses, et lepime kokku, et ma saan näha seda lugu ja kellel see ununeb, siis vähemalt intervjuu lõpus peaaegu kõik allikad küsivad, kas me saame seda lugeda. Ma andsin oma lugusid lugeda ka Tartu Postimehes kui seda küsiti ja kui mõni noorem teadlane ei küsinud lugu, siis ma tavaliselt ikka saatsin talle loo üle vaadata, et kas tundub *okei*, kas on ikka kõik nii, et see oht asju üle lihtsustada. See on päris suur või mingis nüansis eksida, mis tundub tädi Maalile ei ole ju vahet, kas ma ütlen nii või naa, aga teadlasel on see suur vahe ja samas on see, et tuleb endale aru anda, et minu lugeja ei ole teadlane, seal on teadlasi, aga me ei kirjuta lugusid teadlastele ehk siis minu ülesanne on teha võimalikult arusaadavaks ehk siis otsida neid võimalusi, kus me saame keerulisi mõisteid, mille kohta me teame, et see ei ole tõlgitav. Me peame kirjutama selle kuidagi niimoodi, et ma saan ise sellest aru ja sellest saab aru ka lugeja, et see igavene küsimus, et kas teadusajakirjanikul peaks olema teadlase taust või mitte ja Eesti kontekstis minu leian, et ei peaks olema või noh võiks olla, aga see ei ole kohustuslik. Isegi kui ma olen õppinud füüsikat, siis teadus on ka sotsiaalteadus, et kas ma suudan siis sellest kirjutada. Pigem see vahendamise protsess. Toimetajat on vaja, selle rolli kannavad ära teadlased ise, aga nendega on suhtlus erinev. Mõni on rohkem koostööaltim, aga see koostöö käib.

Rohkem mul küsimusi pole.

(N26): Ma ütlen ühe asja vahele, et miks ma neid lugusid annan ja miks ma tulen hästi palju kompromissidele või üritan leida kompromisse, et kui teadlane on mingi lause diktofoni öelnud, siis tegelikult ma peaks seda enam muutma. Ma arvan, et kui ma kirjutaks päevapoliitikast, siis see ei ole mõeldav, et poliitik räägib sulle ja ütleb sulle ühtemoodi ja palub sul see ära muuta, siis ma arvan, et seda ei peaks nii olema, aga teadlaste puhul kui ta on intervjuu ajal ise asja liiga lihtsalt nagu ära öelnud, siis palub seda hiljem täpsustada ja siis ma ei leia põhjust, miks ma peaks keelduma ja miks ma peaks hakkama jonnima, et ei muuda, sa ju ütlesid. Teaduspopulariseerimine tähendab ka head koostööd ja asju huvitavamalt öelda.

Aitäh!

(N26): Aitäh!

27-aastane mees, kaheaastane ajakirjanduskogemus Õhtulehes

Tere!

(M27): Tere!

Kõigepealt ütlen, et intervjuu koosneb kolmest osast. Kõigepealt esimene osa on ajakirjanduse kohta, siis teine on tugisüsteem ajakirjanduses, kas see oli või ei olnud ja kolmas osa on kommunikatsiooni kohta.

Esimene küsimus on siis selline sissejuhatav. Milline on hariduskäik, kus koolis olete käinud?

(M27): Käisin, kõigepealt Nõo Põhikoolis, siis Nõu Realgümnaasiumis ja siis tulingi kohe Tartu Ülikooli ajakirjandust õppima. Lõpetasin siis bakalaureuse, põhiaine oli siis ajakirjandus ja kõrvaeriala oli suhtekorraldus. Peale seda ma olin aasta aega sõjaväes, peale seda läksin magistrisse edasi ja siis oli ainult ajakirjandus põhimõtteliselt. Kahe aastaga lõpetasin siis ära.

Millal te läksite ajakirjandusse tööle?

(M27): Mu esimene ajakirjanduslik töö oli pärast sõjaväge. Ma bakalaureuses üldse praktikat ei teinudki. Ma läksin tööle 2011 suvel läksin Hiiumaale kohalikku lehte sinna Hiiunädalasse, olin seal mingi paar kuud suve ajal ja siis ülikoolis olles, seoses praktikatega. Hakkasin Õhtulehes töötama. Alguses praktika, pärast siis juba pikemalt ja siis mingisugused juhutööd või siis distantsilt veebitegemine.

Kas Õhtulehes olite te koguaeg sporditoimetuses?

(M27): Jah, algusest peale. Koguaeg spordi peal olnud. Mind see muu osa väga ei huvitanud. Ma tegin algusest peale ainult sporti. Hiiumaal maakonnalehes tegin muidugi kõike aga Õhtulehes ainult sporti.

Mille põhjal tegite valiku ajakirjanduse kasuks?

(M27): Ma arvan, et alguses see tuligi sellest, et ütleme spordiajakirjandus on mulle alati väga

meeldinud juba väiksest peale. TelespordiülekanDED ja sellised asjad ja pärast gümnaasiumi lõpetamist oligi kahe vahel valik, kas ma lähen edasi reaalteadusi või ma võtan hoopiski midagi muud. Teen kannapöörde ja ma mõtlesin, et mind kõige rohkem huvitav siiski ajakirjandus. Ma tahtsin algusest peale keskenduda spordile ja alguses oli mu plaan väga spetsiifiline, et just telespordiajakirjandus. Ma päris tegelikult telesse pole ma senimaani veel välja jõudnud, kuid algusest peale see plaan või mõte oli. Hiljem ma õppisin muud ka selle käigus, aga seda suunda hoidsin küll. Ma tegin nii bakalaureuse kui ka magistritöö spordiajakirjanduse teemal ja suur spordihuvi oli see, mis mind ajakirjanduse poolele tõi.

Mis nagu meeldib selle spordi poole peal ajakirjanduses?

(M27): Ilmselt alguses see, et..ma sain algusest peale aru, et sport on meelelahutus ja alguses mind see tõsine ajakirjandus väga ei huvitanud. Muidugi on see aastate jooksul muutunud. Inimene saab vanemaks, targemaks jne. Algusest peale oli selline meelelahutuslik element ja ma ei tea see tundus nagu huvitav. See on mind nagu väiksest peale huvitanud ja huvitab senimaani. Minu enda mõtteviis päris noorena oli see, et kui minust endast nagu sportlast ei saa, siis sellele võimalikult lähedal seista, siis tulebki olla spordiajakirjanik, et sellesuhtes jah. Ma ei teagi. Ma ei oskagi täpsemalt öelda.

Kui kaua te töötasite ajakirjanduse valdkonnas?

(M27): Ma töötasin väga pisteliselt, aga kui võtta ajaliselt siis esimene töö oli 2011 suvi ja minu viimane töö oli, aga tegelikult ma teen praegu ka erinevatesse väljaannetesse erinevaid arvamuskogemusi või teisi selliseid pisemaid asju teinud, aga põhimõtteliselt regulaarne töö ajakirjanduses lõppes eelmise aasta suvel (2013), et siis kokku kaks aastat.

Kust siis tuli mõte minna üle kommunikatsiooni poolele?

(M27): Aga seda mõtet mul ei olnudki kohe, et ma tahaks kindlasti teisele poolele n-ö kommunikatsiooni peale üle minna, aga mul oli pigem see, et tekkis soodne võimalus. Minu kursaõde oli varem Klubis Tartu Maraton kommunikatsioonijuht ja ta otsustas sealt ära minna ja ta pakkus mulle seda varianti. Ma alguses olin selline ebalev, et mul ei olnud mingisugust töökogemust kommunikatsioonialal ja ülikoolis olin ma seda eraldi õppinud mitu-mitu aastat tagasi bakalaureuse astmes. Magistris ma ei tegelenud sellega absoluutselt, aga samas ajakirjanduse poole pealt ma nägin pidevalt, kuidas spordi alal, spordi alaliitude, klubide kommunikatsiooni osa nagu töötab. Enamus spordialaliitude, klubidel ei olegi sellist kommunikatsiooni osakonda. Tartu Maratoni Klubil on. Nägin nagu nende tööd kõrvalt ja just

nägu teise poole pealt, ajakirjanduse poolelt. Ma sain tegelikult aru, et mul on sinna ikka midagi anda. Ma tunnen ka seda tööd mingil määral. Muidugi oli alguses käigul õppimist ja ma sain aru ja sain kiiresti selgeks ja hakkasin algusest peale rakendama ajakirjanduslikke tõesid ja põhimõtteid, mida ma olin õppinud. Alates sellest uudise kirjutamisest. Uudise kirjutamine on põhimõtteliselt sama, mis pressiteate kirjutamine, kuni lõpetades selliste laiemate asjadega. Kommunikatsioonijuht ei pea hästi rangelt koguaeg oma institutsioonist või ettevõttest väga positiivses noodis kirjutama, et oluline on meediakajastus ja tihti saab meediakajastust paremini, siis kui jääda ausaks ja kirjutada sellest, mis väga hästi ei ole. Loomulikult tuleb jälgida, et kogu see kajastus teeniks minu ettevõtte huve, aga ma käsitlesin seda tööd vabamalt ja laiemalt. Tõin mingisuguse muutuse ka, vähemalt Tartu Maratonis, et just ajakirjaniku pilgu läbi seda rolli natukenegi reformida.

Missugune peaks teie arust olema toimetuse õhkkond, tugisüsteem?

(M27): Ajakirjanduslik toimetus nagu?

Mhm

(M27): Mulle isiklikult meeldis see kui mul oli palju vabadust ise teemasid valida ja neid käsitleda nii nagu

mina paremaks arvan. Eriti alguses on oluline selline vanemate kolleegidega konsulteerimine ja selline nagu tugi, aga kui lõplik otsus ajakirjanikuna on väga oluline. Õhtulehes oli ilmselt natuke ebatraditsiooniline selline toimetusevorm. Põhimõtteliselt oli kirjutamata reeglite järgi juht, aga tegelikult oli iga ajakirjanik toimetaja ka samal ajal. Iga reporter oli samal ajal toimetaja, nii mina ka, et sealt väga peatoimetaja käest lugu läbi ei läinud, sest peatoimetaja väga nangunii spordist ei teadnud ja siis spordiajakirjanikud ise olid oma ülemused. See põhimõte mulle väga meeldis ja kui reporter on piisavalt intelligentne, piisavalt pädev ja näiteks see, et ta on Tartu Ülikoolist saanud korraliku alushariduse, siis see annab sellise võimaluse, et ta suudab nagu ise mõelda ja tal ei ole vaja sellist käsutajat ja sihukest väga ranget süsteemi. Minu meelest annab selline vabadus paremaid tulemusi kokkuvõttes.

Kas Õhtulehes ei olnud sellist asja, et noored ajakirjanikud põletatakse läbi ühe aastaga?

(M27): Mul ei ole vist nii palju kogemust, et ma seda väga pädevalt oskaksin öelda, aga nii palju kui mulle endale tundus. Sporditoimetuses, tol hetkel kui mina seal olin, siis noori

ajakirjanikke olin mina, hiljem tekkis üks tüdruk veel, kes praegu on Postimehes, et sellist läbipõletamist. Ma ei ütleks. Meile anti alguses, minule endale anti see sama vabadus ja ei olnud ka seda, et muidugi alguses anti mingisuguseid teemasid ette, et endal ka lihtsam oleks, aga ei olnud ka seda, et oleks olnud range kohustus olnud...jube palju aega läheb sellepeale...seal oligi ainus selline ruineeriv ja stressirohke töö oli veebitegemine. See on paraku veebiajakirjanduse olemus, halb eripära. Seal läheb selliseks. Meil oli konkreetset. See oli kirjutamata reegel, et pidime tegema igas tunnis kaks uudist ja siis oli selline kaheksa tunnine vahetus päevas. See muutus lihtsalt selliseks. Paljud uudised olid tõlkeuudised ja see muutus lihtsalt nii igavaks ja selliseks väsitavaks ja seda ma väga pikalt ei viitsinudki teha. Seda tööd anti suuresti noortele, pigem noortele. Vanemad muidugi ei tahtnud seda teha, sest nad teadsid, et see on igav ja kui selle noore jätta väga pikalt selle veebitöö peale, siis on küll võibolla oht, et ta ei leiagi sellist seestmist põlemist, et ongi selline igav töö ja ta ei näe karjääril tõusmise võimalust ka. See on minu meelest oht.

Mis tea arvate, kas noorel ajakirjanikul oleks vaja alguses n-ö mentorit, kes järje peale aitaks?

(M27): Ma arvan, et see tuleks kindlasti kasuks. Kindlasti mul oli ka ju inimesi, kes mind rohkem juhendasid. Kõik õpetasid midagi. Oligi ka selliseid, kes viitsid tegelda ja kes ei viitsinud ja kui sellele inimesel või mentoril on motivatsiooni ja soovi õpetada, siis see asi töötab tunduvalt paremini. Õpetajaid on kindlasti erinevaid, aga võibolla ongi see hea kui neid on erinevaid. Sa õpid nagu mitmetelt inimestelt. Minul nagu selles mõttes vedas. Praktiliselt kõik sporditoimetuse inimesed on väga erinevad Õhtulehes. Nüüd on nad natuke liikunud mujale ka teistesse väljaannetesse, Postimehesse. Kunagi olid õhtulehes kõige paremad spordiajakirjanikud koos ja sain neilt kõigilt midagi õppida. Kõik olid selles mõttes vastutulelikud ka.

Päris tundmatus kohas vette, siis ei visatud?

(M27): Ei. Kindlasti mitte. Seal oli kohe algusest peale selline juhendamine.

Missugune on nagu teie jaoks selline ideaalne toetussüsteem?

(M27): Ma arvan, et ideaalis võiks olla niimoodi, et on vähemasti üks selline mentor või juhendaja, kes iganes. Vähemasti üks, kelle kohustus ongi seda uut töötajat uude keskkonda sisse juhatada, et ta võiks olla selline toetav ja abistav. Ta ei tohiks seda tööd väga palju dikteerida, et anda võimalikult palju vabadust ise mõelda ja ise otsustada, aga samal ajal

mingisuguste detailide puhul olla ikkagi tugi ja kui ta nagu ainus selline toetav inimene, siis *okay*, aga ideaalis võiksid kõik mingil määral aidata. Kõik võiksid midagi anda, et see mentor ei tohi olla selline karm ja kuri kooliõpetaja, kes mingid reeglid ette kirjutab, õigem oleks selline juhendaja, kes on toetav.

Te mainisite enne, et te ise olite toimetaja, kas teil ei olnud sellist inimest nagu tekstitoimetaja, kes vaatas üle artiklid.

(M27): Meil oli niimoodi, et oli päevatoimetaja, siis see varieerus iga päev, erinev toimetuse liige. Ma olin ka seda päeva, palju ma seda kogemust ei saanud. Mõned korrad mulle anti ka see vastutus.

Kas tema ka tagasisidet andis?

(M27): Tagasisidet andsid kõik tegelikult. Tema eraldi võibolla mitte, aga võibolla midagi andis. Spordiajakirjanduses üldiselt niimoodi, et enamik spordialad on ajakirjanike peale ära jaotatud. Igal inimesel on konkreetne ports alasid, aga mina tegin põhimõtteliselt kõikidest asjadest. Tundsin ennast suhteliselt mugavalt. Tegin paljudest valdkondadest midagi ja mind toetas tol hetkel lihtsalt see inimene, kes teatud spordialaga rohkem tegeles, kes seda spordiala rohkem kajastas. Konkreetseid allikaid, et kelle poole ma võiks selle või selle probleemiga pöörduda, siis oli mulle vastus kohe olemas, siis sain nagu sealt abi.

Kellele oleks enne kõike seda tuge vaja?

(M27): Ma arvan, et sellisele algajale ajakirjanikule. Inimesele, kes on ajakirjanikuna töötanud ja läheb uude toimetusse, siis temale ilmselt mentorit vaja ei ole. Kohanemine käib kiiremini. Omad allikad oma meetodil välja kujunenud. Kui inimene läheb praktikale, siis on ju selge, et on vaja mingisugust juhendajat. See kui ta läheb väga vähese töökogemusega, siis mingil perioodil võiks see abistamine, juhendamine olemas olla.

Tulen siis küsimustega kommunikatsioonivaldkonna juurde, kuidas te olete rahul praeguse töökohaga?

(M27): Praegusega olen väga rahul jah. See on võrreldes ajakirjanikutööga ta on suhteliselt kiire, kuid ta ei ole nii kiire. Mul on rohkem aega läheneda asjadele. Rohkem mõelda, mitte ainult toota ja teha. Mulle meeldib ka see, et ma olen oma valdkonnajuht, siis mul on rohkem otsustusvabadust. Mind on usaldatud. Ma võin kasutada mitte traditsioonilisi töövõtteid või läheneda sellele tööle ka teistmoodi, kuna Klubi Tartu Maraton on suhteliselt väike

organisatsioon. Töötajaid kuskil üksteist, siis minu tööülesanded ei piirdu ainult kommunikatsioonivaldkonnaga. Ma annan nõu ka teistel aladel. Teen igal pool kus vähegi võimalik. Muidugi põhiala on kommunikatsioon.

Kas praegune töökoht vastas teie ootustele?

(M27): Ma usun küll jah. Pigem ma lihtsalt läksin ja tegin ja mulle hakkas see asi täitsa algusest peale meeldima.

Kahetsenud ei ole?

(M27): Ei ole. Praegu küll mitte. Mul oli ka see, et ma tahtsin peale ülikooli Tartusse edasi jääda. Tartus töötada ajakirjanikuna jube palju võimalusi iseenesest ei ole ja kommunikatsioonijuhtidel ka väga palju võimalusi pole. Tol hetkel see pakkumine tekkis ja ma kasutasin selle ära. Päris alguses võtsin plaani, et kaks aastat, kolm aastat, rohkem ma ei ole selle koha peal. Praegu kui on poolteist aastat möödas, siis ma ei näe kindlat sihti, et siinkohas lõpetan ära, et siit kolin Tallinnasse ära. Praegu ma lähen vaikselt edasi ja praegu tundub *okey*.

Ajakirjandusse tagasi ka plaanite minna?

(M27): Seda ma ei välista üldse, miks mitte. Praegu kui keegi mingisuguseid pakkumisi teeb või ütleb, et ma kirjataks midagi, siis ma ikka kirjutan, aga tulevikus, miks mitte. See on täiesti võimalik. Üldiselt selle sama kommunikatsioonitööga saab vähemalt kirjutamisealal kätt soojas hoida, rooste ei lähe.

Kumb eriala pakub rohkem positiivset emotsiooni?

(M27): Minu suhteliselt väikse kogemuse põhjal ütleksin kommunikatsioonitöö. Selles mõttes, et mul ei ole nii palju võrdlusmaterjali. Ma ei ole töötanud erinevates toimetustes.

Tooge näiteid.

(M27): Miks ma seda *hardcore* ajakirjandust ei viitsinud teha või ei tahtnud teha. Mul jäi seda ajakirjanduslikku nahaalsust natuke puudu. Kommunikatsioonitöö peal on see asi natuke vabam, ei ole vaja hommikust õhtuni inimesi torkida ebameeldivate küsimustega. Selles suhtes mulle meeldib kommunikatsioonitöö rohkem ja võibolla see ka, et puhtalt seltskonna poolest meeldib praegune töö rohkem on mõnusam ja vabam kui Õhtuleht. Õhtulehe seltskonnal ei ole ka midagi häda, aga selline rangem ajakirjandustöö. Kommunikatsioonitöö

on loovam ja mõnusam. Põhiline ongi see, et mul on rohkem vabadust oma tööd teha nii nagu ma tahan ja seda tööd ise nagu arendada, seda positsiooni arendada. See mulle meeldib.

Nii mõnedki on öelnud, et nad on läinud kommunikatsioonivaldkonda raha pärast. Kas teiega on ka nii?

(M27): Ma võin öelda, et tollal kui ma Õhtulehes olin tehti mulle kaks paralleelset pakkumist. Mõlemad täpselt sama palgaga. Mina nagu raha pärast ei läinud. Ma tean, et ajakirjanduses on palgad suhteliselt nõrgad, aga ma ei tea, kas see vahe on nii suur.

Mul ei ole rohkem küsimusi, aitäh teile!

(M27): Palun, palun.

30-aastane naine, 7-aastane raadioajakirjanduse kogemus ERRis

Tere!

(N30): Tere! Kuidas me siis teeme?

Küsin sinu käest erinevaid küsimusi seoses ajakirjandusega, tugisüsteemiga ja kommunikatsiooni valdkonnaga.

(N30): Räägi mulle, mis on selle asja eesmärk.

Minu põhiline eesmärk on uurida, miks on see erialavahetus toimunud. See on kõige olulisem ja tuua välja peamised põhjused.

(N30): Kõigepealt küsiksingi hariduse kohta, kus koolis oled käinud, keskkoolist alates.

Minul tegelikult ajakirjaniku haridust pole. Ma olen õppinud pärast keskkooli Tartu Ülikooli Õigusinstituudis õigusteadust ja siis tundus, et tahan natuke midagi loomingulisemat teha ja siis ma kandideerin Tallinna Ülikooli Eesti filoloogiasse ja sain sinna sisse ja ma lõpetasin selle, et see keelevärk hakkas mind ikkagi tõmbama, sest ma üritasin Tartusse sisse saada ajakirjandusse. Mul ei õnnestunud see. Mul ei olnud eksamitulemusid nii head kui oleks vaja olnud ja siis ma ei saanud sellest akadeemilisest testist jagu ja ühesõnaga sinna ma sisse ei saanud. Siht oli mul silme ees, et tahaks ajakirjandusega tegeleda ja eesti keele filoloogia

tundus selline, mis võimaldas seda.

Kas see alguses raskendas, et polnud õppinud ajakirjandust?

(N30): Kusjuures nüüd on kuidagi kriitilisem. Nüüd võetakse ajakirjandusliku haridusega inimesi ajakirjandusse tööle, aga mina lõpetasin kooli 2006 ja ajakirjandusse läksin 2007 ja ma ei tundnud absoluutselt, et see oleks kohustuslik, et sul oleks ajakirjaniku haridus, sest ma läksin tööle rahvusringhäälingu raadiouudiste toimetusse ja seal ajakirjandusharidusega kolleege mul üldse oli või oli üks kaks kogu sellest kambast. Pigem raadio poole peal kui sul on mingi muu haridus ja sa oled muule asjale spetsialiseerunud ja tuled ajakirjandusse, et sellest võib olla rohkem kasu kui sellest, et sa oled konkreetselt ajakirjandust õppinud. Seal oli meil näiteks ajaloolase haridusega inimesi, mitmeid filolooge, üks-kaks ajakirjanikku ja selline väga kirju seltskond, kuigi need noored, kes praegu peale tulevad need on küll kõik ajakirjaniku haridusega, et midagi on toimunud vahepeal. Võibolla oleks nüüd juba raske mitteerialase haridusega üritada ajakirjandusse minna, aga samas ma ei tea. Mulle tundub, et kui soov suur ja mingid eeldused olemas, et sa seda tööd oskad teha, siis vahet ei ole, mis haridus sul on.

Kas su amet ajas ka muutus ajakirjandus valdkonnas?

(N30): Ja see muutus mul väga palju. Ma alustasin 2007 välisuudistetoimetajana ja see oli selline hästi hea punkt, kust alustada ja see tähendas seda, et ma ei pidanud ise..suht ruttu ma hakkasin ise eetris lugema, aga alguses oli see, et minu ülesandeks oli vaadata, mis toimib kuskil välisriigis, kuidas neid välisuudiseid välja valida, tõlkida, toimetada ja sellele, kes eetris käib, talle nagu ette anda need uudised ja see oli hästi hea tausta tekitamiseks. Ma ei teadnud väga palju kõikidest maailma uudistest enne kui ma läksin sinna tööle, aga see andis kiiresti päris hea pildi. Kui sa alustad välisuudistes, siis võibolla on tõesti selline tunne, et oh sa issand kuhu ma sattunud olen. Kas ma olen ikka pädev, kas see on ikka õige koht, siis ongi vaja alguses teha taustatööd. Kodus ma päris palju uurisin igasugust kirjandust, et tunda ennast kindlana, sest mul oli põhiline mure, et ma ei tahtnud näida rumalana nende vanemate kolleegide ees, siis see oli selline hea koht. Võtsin ennast kokku, sest sa pidid ennast võtma, aga siis pärast välisuudiste toimetajat, järgmine töö paari kuu pärast oli reporteritöö ehk siis lähed oma mikrofoni diktofon käes kuskile objektile ja siis intervjuusid vaatad ja teed kokku mingi raadioloo, mis on tavaliselt kaks minutit 30 sekundit pikk. Reporteritöö..pärast seda tuli uudiste eetris lugemine. Need lühiuudised, mis on igal täistunnil. Lisaks nendele

välisuudistele olin juba enne teinud, siis hakkasin ka eesti uudiseid tegema, ilmateade ja siis käid ja loed otse-eetris ja siis üsna ruttu vähem kui...enne kui aasta täis sai, siis hakkasin seal päevatoimetaja tööd tegema ehk siis pikkasid saateid kokku panema, et siis vaatad teemad üle, mis sa sinna saatesse panna tahad ja saadad reporterid laiali objektidele ja suhtled nende korrespondentidega. See on kõige vastutusrikkam töö, uudiste päeva kokku panek. See tuli ka suhteliselt ruttu. Kui ma olin raadios juba kõik asjad ära teinud, siis ma vahepeal olin lapsega kodus, siis kui lapsepuhkuselt tagasi tulin, siis tehti ettepanek, kas ma tahaksin „Aktuaalset Kaamerat“ teha, et seal otsiti majandusuudiste toimetajat. Mulle tundus, et miks mitte, et seal saab tegeleda ühe valdkonnaga nagu süvendatult. Raadios pole need valdkonnad meil ära jaotatud, et seal sa pidid tegema ühel päeval kolm lugu kõik täiesti erinevatest asjadest energeetikast mingisuguse teatri etenduseni, et teles meeldis mulle see, et sai ühe valdkonnaga vähe süvenenumalt tegeletud ja siis ma läksin sinna ja siis ma tegin lõpus mõlemat nii raadiot kui telet.

Majandusvaldkond ei olnud hirmutav?

(N30): Sellega oli ka see, et ma olin riivamisi sellega kokkupuutunud raadios nii et ma olin sattunud mõnda majandusuudist ka tegema nende aastate jooksul eks ma ikka natuke mõtlesin, kas ma saan ikka hakkama ja ma ei ole majandust ka otseselt õppinud, aga see ongi sihuke, et töö käigus õpid, et sul on mingisugused kindlad reeglid. Seal on see, et sa pead ennast teemast läbi närima ja sa pead seda esitama vaatajatele arusaadavalt, et seal vahet ei ole, mis valdkonnaga sa tegeled, sa pead lihtsalt selle nõksu kätte saama. Sa pead teadma, mida sa pead küsima, et asjast aru saada ja sa võid alguses küsida väga palju rumalaid küsimusi. Sa võid seda endal lubada, sest selle käigus sa õpid ja ei olnud see majandusvaldkond midagi nii hirmsat, et lihtsalt ma sattusin sinna ja kui ma oleks kultuuri sattunud, oleksin sama hästi ka kultuuriga hakkama saanud. Kuigi ma nüüd tagantjärele mõtlen, et kultuur on kindlasti keerulisem, kuigi paljud noored tahavad just kultuuriajakirjanikeks saada, et see tundub tore. Sa saad käia esietendustel tasuta. Ma sattusin sinna ja sain hakkama ja seda kaudu sattusin ka siia tööle, kus ma praegu olen.

Mis sulle meeldib ajakirjanduse juures?

(N30): Seal on väga palju asju. Seal on nagu see, et iga päev tegeled, see koht kus mina töötasin. Sa tegeled erinevate teemadega. Sul ei teki sellist rutiini väga pika aja jooksul. Lõpuks see võib tekkida kui sa töötad aastaid ühes uudistetoimetuses, siis sul päevad on selles

mõttes sarnased, et uudised on kindlatel kellaaegadel ja õhtuks oled oma loo valmis saama ja mingil hetkel see väsitab. Alguses tükk aega seda rutiini ei teki ja see mulle meeldiski. Erinevate teemadega tegelemine, see avardab su enda maailmapilti kõvasti. See, et sa saad suhelda väga erinevates valdkondades tegutsevate inimestega, see avardab igatpidi, et just see selline..kolleegid selline toetav seltskond. Ajakirjanike seltskond on hästi mõnus vähemalt seal kus mina olen töötanud. See nagu innustab kui sul on ümberringi sellised motiveerivad inimesed, kes on ise aastakümneid samu asju teinud ja on väga head selles, siis tundub, et tahaks ka. Tahad ikka teha sama hästi kui nemad ja sihuke loominguline õhkkond. See on selline mõnus, et ei ole mingid kuivikud ümberringi.

Kaua sa töötasid ajakirjanduse valdkonnas?

(N30): Ma läksin 2007 ja lõpetasin nüüd 2014 ehk siis seitse aastat. Räägitakse, et seitse aastat on maksimum, et võiksid ühes kohas olla, aga kui mulle poleks tehtud seda pakkumist siia tulla, siis ma oleks võinud seal vabalt jätkata veel aastaid kui mitte aastakümneid. Mõtlesin, et proovin vahepeal ka midagi muud. Äkki mul tuleb ka muu asi välja, et miks mitte ja sellepärast mõtlesin, et vahetaks vahepeal. Endal ka natuke rohkem värsket õhku ja hingamist. Ma arvan, et kulub ära.

Too välja põhjused, miks sa vahetasid eriala?

(N30): See oli puhtalt see, et mulle tehti pakkumine ja mulle tundus..ma olin juba varem mõelnud. Mu amet on praegu, et ma olen pressiesindaja. Kuna ma olin pisut mõelnud selle asja peale, siis pakkumine kukkus sülle, et *why not*, et see oli põhiline põhjus, et soov selle konkreetse inimesega koos töötada. Mitte seda, et kommunikatsioonis kõva palka pakutakse. See mind ei motiveeri, aga teha vahepealt täiesti midagi teist ja hoopis koos teiste inimestega.

Jätan selle teema ja tulen toimetuse tugisüsteemi juurde.

Missugune oli toimetuse õhkkond sinu meelest?

(N30): See oli natuke erinev raadios ja teles. Raadios oli hästi tunda sellist koostegemise tunnet. Oluline oli see, kes minu ümber olid ja kuidas need inimesed minusse suhtusid, et kui sa lähed sellise noore inimesena, kes ei ole varem üldse ajakirjandusega kokku puutunud. Sa ei tea, kuidas need süsteemid toimivad. Sa ei tea, kuidas uudist kirjutada või mida iganes. Kõik on selline katseeksitusmeetod alguses ja õudselt palju on abi sellest kui vanemad kolleegid sind aitavad ja on valmis kõikidele sinu küsimustele vastama ja ise peab ka olema

muidugi valmis küsima võimalikult palju, et asi endale selgeks teha, et selline koostegemise tunne ja toetus vanematelt kolleegidelt. Nemad sind innustavad, et kui sa oled seal natuke olnud, siis nad sind usaldavad ja annavad sulle mingeid ülesandeid, mida sa ise alguses arvad, et kas sa saad ikka hakkama, aga siis nad usaldavad, annavad sulle võimalusi. Selline õhkkond hästi toetab ja see on alguses kindlasti väga vajalik.

Aitas ajakirjanikuna...

(N30): Jaa kindlasti. Kui sa lähed niimoodi, et keegi sinu vastu seal huvi ei tunne, siis ilmselt sa sinna kauaks ei jää. Kui sul tekib nende inimestega hea kontakt, siis on kõik hoopis lihtsam.

Mida tähendab sinu jaoks toimetusepoolne toetus?

(N30): See tähendabki eelkõige just vanemate kolleegide poolset toetavat suhtumist, et nad ei vaata, et järjekordne blond noor tüdruk, et mis ta ka elust teab, et sa kõigilt midagi õpid, et sa kõigiga tekib oma suhtlemine. See vanemate kolleegide suhtumine on nagu kõige olulisem ja see koostegemise tunne ja see on minu arust ka toimetustes hästi tähtis, et igaüks ei nokitse omaette vaid, et tegutsetakse selle nimel, et sul tuleb hea saade tervikuna, et see oleks mitmetahuline.

Mis sa arvad, kas mentorit oleks ka vaja?

(N30): Ma ei tea, kas parem variant on see kui sul on üks konkreetne isik, mõnes mõttes on see hea, et sa tead täpselt, kelle käest küsida ja see mentor teab, et ta peab sulle vastama. Minul nagu sellist asja polnud. Mul oligi see, et ma pean kõiki neid inimesi oma mentoriteks. Ongi see, et sa õpid erinevatelt inimestelt erinevaid asju, küsid erinevaid asju. Erinevad inimesed, neil kõigil on erinev taust. Keegi teab ühe asja kohta rohkem, keegi teise asja kohta rohkem. Võibolla just selline, et ei ole üks konkreetne mentor, aga, et see ülejäänud toimetuse on valmis selle noore inimesega tegelema, et see tuleb neil kuidagi loomulikult.

Sina arvad siis, et ajakirjanikule on vaja seda toetust?

(N30): Ja kindlasti on. Ühe inimese puhul on veel see, et ajakirjanduses tihti on graafikud tööil, siis võib juhtuda niimoodi, et sul ei pruugi seda mentorit iga päev kohal olla kui sul on see üks ja ainus mentor, siis oled lihtsalt ripakil, et kogu süsteem peab sind toetama, mitte üks inimene.

Mida see toe pakkumine ajakirjanikule tähendab?

(N30): Kõikidele nendele küsimustele saaks vist ühemoodi vastata. Kui sa tunnend seda tuge oma vanemate kolleegide poolt, sa tunnend ühtset meeskonnatunnet, siis sul on lihtsam sinna sisse ka sulanduda. Muidu võib see keeruline olla, kui sa lähed sinna võõrkehaks. See innustab ja julgustab sind ka, et sind usaldatakse ja toetatakse ja kõik annavad endast nii palju kui nad saavad, et sa ennast hästi tunneksid ja, et sul asjad ruttu selgeks saaksid. Läbi selle sa õpid. Minu jaoks see oligi see, et ma ju õppisin töö käigus seda ajakirjanduse värki, et kõik nad olid minu jaoks õpetajad. Ma täitsa usun, et ma sealt saingi praktilise hariduse selle eesti keele baka hariduse kõrvale.

Kas vähene toimetusepoolne toetus võib põhjuseks olla teisele ametikohale minekul?

Vabalt. Ma arvan, et ta võib erinevaid toimetusi läbi proovida, aga tõenäoliselt see esimene mulje ja koht on hästi olulised. Ma võin öelda, et ma tundsin seda tiimitunnet rohkem kui teles, aga see ei ajanud mind telest ära. Seal olid jälle muud asjad, mis olid nagu head. Ma arvan jah, et esimene kogemus on oluline. Kui jah sul ei teki esimese kohas sellist tunnet, inimesed hästi ei klapi ja siis ei ole väga suurt huvi seda tööd ka teha. See keskkond peab ikka toetama.

Eelkõige peaksid toetust pakkuma kolleegid.

(N30): Jah, ma ei kujuta ette, mis see muu olla saab.

Missugune oleks see ideaalne toetussüsteem?

(N30): Umbes nii on nagu see minu puhul oli, et kõik need vanad olijad teavad, et keegi uus on tulemas ja nad on ettevalmistatud selleks, et see uus alguses võibolla ei oska kõiki asju ideaalselt ehk siis kus viga näed laita, tule ja aita. Selline proaktiivne suhtumine. Mõnikord see nooruke võibki jääda oma klappidega istuma, tal on hunnik materjali, ta peab sellest kaks minutit kokku lõikama ja tea ei tea, kust otsast pihta hakata, et keegi tuleks juurde, et kuule räägi, mis mure on, et ma kuulen ja aitan. Kõigil on seal hullult kiire, aga veerand tundi ikka leiad, et sellele noorele õlale patsutada ja paar head sõna öelda, aga ses mõttes nad peavad olema ausad need vanemad olijad. Selles mõttes, et igast noorest ei saa asja ja kui see on selge, siis tuleb ka seda varakult öelda ja viisakalt. Mõni punnitab ja punnitab ja ei tule ega tule välja, ei ole lihtsalt seda vaistu, mis peaks olema konkreetset töö, siis tuleb ka seda öelda, sest muidu on kõigil paha. Toimetus ei saa oma tööga edasi minna, sest see uus inimene ei jõua järele ja sellel noorel endal ka on paha. Ta saab aru, et välja ei tule, aga keegi ei ütle ka. Tagasiside on hästi oluline. See on tegelikult läbivalt, algusest lõpuni. Sellest ma tundsin

oma töö käigus väga palju puudust. Ainukeseks tagasideks on sul see, et võibolla maksimaalselt keegi kolleeg ütleb, et päris hea lugu oli või sa loed kuskilt portaalist kommentaare. Võibolla rohkem analüüsida neid lugusid ja seda tööd, mis on tehtud, et see ei ole ainult noorte puhul vaid kõikide. Ma arvan, et see alguses hästi palju aitaks, et kui teed mingi loo valmis, siis kas või ühe inimesega räägid läbi, et mis tema nagu asjast arvab, mis oleks saanud teisiti teha. Tagasiside on hästi oluline läbivalt, et seda peab alguses väga palju andma uuele tulijale ja sealt selgub ka, kas saab tast asja või ei saa.

Kui sa olid välistoimetuse juht, kas sa olid, kellegi vastu aus?

(N30): Mina ei ole ühegi toimetuse juht olnud

Siis ma sain valesti aru. Suured vabandused.

(N30): Ma olen ise suhelnud paljude praktikantidega, kes tulevad raadiosse või televisiooni, et ma olen viisakas inimene, aga kui ma ikka näen, et midagi on halvasti või midagi saab teistmoodi teha, siis ma pakun selle välja, sest lugu peab ikkagi õhtul eetrisse minema. Kõigi soov on, et see oleks võimalikult hea. Tihti peale noored tulevad raadiosse, aga nad ei oska korralikult rääkida, neil ei ole diktsiooni, neil ei ole nagu õiget hääletooni, siis võtad ta sinna stuudiosse kaasa ja lähed harjutad kui on vaba hetk. Sa lased tal rääkida, seda uudist lugeda kümneid kordi ja ütled, kuidas seda häält peab juhtima. See ei ole niisama lihtne.

Kas selliseid lootusetuid juhtumeid esines?

(N30): Esines küll. Meile on sinna tööle võetud inimesi, kelle puhul selgub ikkagi, et rütm ja pingetaluvus ei ole päris nii suur kui peaks olema. Kõik asjad ei selgu seal praktika käigus, nende proovipäevade käigus, aga ma arvan, et nädala ajaga saab aru, kas inimesest saab asja või ei saa. Tele puhul on nii, et saadetakse inimesed kohe lugu tegema ja õhtul eetrisse ehk teles ei mõelda selle peale nii palju ja minu meelest läheb seal seda praaki rohkem läbi. Raadios on sellised vanad olijad, kes ikka ei lase igat pudistajat läbi. Teles võibolla sa petad pildiga ära, aga raadios on ainult hääl.

Ma tulen nüüd selle kommunikatsiooni poole peale. Mis sulle praeguse valdkonna juures meeldib?

(N30): Siin mulle meeldib see, et kui ma rääkisin ajakirjaniku tööst, et kui sa oled seal aastaid töötanud, siis mingil hetkel tekib uudiste rutiin, et iga päev lõppeb see samamoodi, et sa pead oma loo mingiks kellajaks valmis saama. Pisut selline vorstivabriku tunne, see on küll paha

võrdlus, aga, et mõte jõuaks kohale, et siin sellist asja ei ole. Siin on ka pingeline töö. Mõlemad tööd on pingelised, isegi see siin on pingeline, aga siin on teistmoodi see asi jaotunud, et ei ole pool tundi enne saadet see päeva *highlight*, vaid see sõltub. Mõni päev on rahulik, mõni päev on selline, et ei tea kuhu joosta, et see tööritm on siin teistmoodi. Praegu ta tundub mulle huvitav, sest ma ei ole seda väga kaua teinud ja just see, et mul pole mingit rutiini tekkinud. Iga päev on uued teemad, iga päev on erinevad ülesanded. See mulle nagu praegu meeldib. See ka, et samamoodi nagu ma raadios alustasin selle valdkonna õppimist ja ma õpin siin seda kommunikatsiooni valdkonda. Ma tulin täiesti rohelise lehena. Ma ei tea sellest suurt midagi. Mul on küll seitsme aastane ajakirjaniku kogemus, aga kommunikatsiooniga.. *Okey* ma töötasin Rahvusraamatukogus üheksa kuud avalike suhete spetsialistina. Ma arvan, et see ei lähe väga arvesse. See oli sihuke *soft* töö, et ministeeriumis on see hoopis teistmoodi. Suured teemad, palju teemasid.

Kas praegune töökoht vastab sinu ootustele?

(N30): Ma võin seda kindlalt öelda, et see on palju kõike hõlmavam kui mina oskasin arvata, sest mina arvasin ajakirjanikuna..sa mõtled, et kommunikatsiooni inimene, ah ta tegelebki ainult sinuga, ta on sinu klienditeenindaja. Ta nagu istub ja ootab telefoni juures, et millal sa talle helistad ja millal ta saaks sulle vastata, aga tegelikult on siin muud asjad, kuskil on mingid teemad tiksumas osakondades ja pead mõtlema, kuidas seda avalikkusesse viia. See ei ole ainult see, et võtad ajakirjanike kõnesid vastu ja teenindad neid.

Sa ütlesid, et sa vahetasid sel aastal, et millal täpsemalt?

(N30): Ma tulin siia augustis, et ma olen veel üsna noor.

Jah, siis on vale vist küsida, et kas sa kahetsed erialavahetust.

(N30): Tead siin on nagu mõned asjad. Praegu, mida mul pole, on vabad päevad keset nädalat. Ajakirjaniku töö puhul on õudselt mõnus see, et sul on graafikuga töö ja sa saad öelda, et sa tahad seda päeva vabaks, et siis on sul vaba päev, tegeled oma asjadega. Siin seda asja pole ja see ettekujutus, et kontoritöö on üheksast viieni. See ei vasta ka tegelikkusele. Tihtipeale tuleb tegeleda mingisuguste kirjatükkidega. Ma olen sedasorti inimene, kes saab loomingulise asjaga tegelda. Sihukest asja ikka on, et ma pean tööd koju viima. See ei ole väga see, mida ma oleks tahtnud, aga see on osake sellest, et kirjutad arvamusartikleid. Paratamatult mina ei saa seda kontoris teha, et mul on vaja mingit teist keskkonda. Jah, et sihukesti vabu päevi pole. Ajakirjanduse puhul, sul on saade läbi, sa tuled koju, lülitad välja. Sul tiksuvad mingid

teemad kuklas. Võibolla saad õhtul kell kümme ministrilt kõne, et kuule selle asjaga tuleks tegeleda või selle peale peaks mõtlema, et jah koguaeg pead olema kättesaadav, ei ole päris nii, et tööpäev lõppeb ja saad oma asjadega tegelda. See on selline asi, mis ei ole maailma kõige suurepärasem, aga paratamatult see käib selle töö juurde, nii et ma aktsepteerin seda ja see on *okey*.

Kas sul on isegi nädalavahetused kinni?

(N30): Ei. Nädalavahetused on vabad. Selles mõttes ongi lepingu järgi on see töö üheksast viieni nagu kontoritöö ehk ilmselt on reaalsus natuke teine. Samas siin annab mängida, et kokkuleppel oma osakonnajuhiga, et lähetusi on ka siin päris palju. Ajakirjanduses rahapuudusel seda ette ei tulnud. Ühesõnaga, seal väga ei õnnestunud käia, kuigi ajakirjanikud peaksid käima palju rohkem kui praegu. Ühesõnaga jah siin on neid sõite ka päris palju, et kui jõuad kuskil öösel tagasi kuskilt, siis järgmine päev võid kodust teha. See on siin suur pluss, et tegelikult on seda tööd võimalik ka distantstilt teha. Sa pead olema kättesaadav internetis ja telefonis, aga sa ei pea olema kontoris. Ajakirjanduse tööd sa saad teha siis kui sa oled konkreetses stuudios. See on selline praeguse töö kasuks, et seda õnnestub ka mujal teha kui kontoris olles.

Kumb eriala pakub rohkem positiivset emotsiooni?

(N30): Ajakirjandus. Ma ei tea. See on hästi palju inimestes kinni ja minu jaoks on hästi oluline kellega ma koos töötan ja kes on mu ümber ja ma peab ütlema, et see ajakirjanike seltskond on..ma klapin nendega rohkem. Nad on sellised, kes võtavad asju rahulikult ja seal on rohkem selliseid värvikaid kujusid, et ma suhtlen endiselt oma endiste kolleegidega päris tihedalt. Selles mõttes jah, ja kui ma rääkisin vorstivabrikust, siis tegelikult on jällegi see, läbi selle tekib sul iga päev ka mingi positiivne emotsioon. Sa teed mingi loo valmis ja mõnikord sa saad aru, ah tuli väga hästi välja, *okey*, tagasisidet võibolla sa väga ei saa, sellest ma tundsin koguaeg puudust, aga sa ise tunned, et sa said hästi hakkama, et siis nagu sisimas rõõmustad rohkem. Siin, kommunikatsiooni poole peal töövõite või selliseid nagu igapäevaselt ei ole. Need on võibolla suuremad asjad, aga see ei jõua nagu kohe kohale, on sellise väikse viivitusega. Ja selles mõttes ma ütlekski, et ajakirjandus on positiivsemat emotsiooni pakkuv, aga ma ei tea, võimalik, et kommunikatsioonivaldkonnas on eduelamused alles ees.

Mis sa arvad, sa tulevikus tuleksid ajakirjandusse tagasi ka?

(N30): Kui ma sealt rahvusringhäälingust tagasi tulin, siis kõik kolleegid ikka ütlesid, et varsti oled tagasi nii kui nii. Nad ikka ootavad, vähemalt siis nad ütlesid, et nad ootavad mind tagasi. Ma üldse ei välista, et ma mingil hetkel sinna tagasi jõuan ringiga, aga ma arvan ja tunnen, et mul oli vaja sellist värskendust, teist pilku, süvenenumalt mingite asjadega tegelda ja vaadata tegelt on hästi põnev minu jaoks, et, kuidas neid riigi asju aetakse, kuidas ministerium töötab, kes on need inimesed, mis on nende taust, kuidas nad mõtlevad ja kuidas mingid regulatsioonid sünnivad ja seda on hästi põnev praegu jälgida. Ma arvan, et ajakirjandusse tagasi minnes, siis on endal kuklas mingi teistsugune tunne. Pilt on nagu laiem ja siit saab ka häid kontakte, et ma tean juba väga palju häid allikaid, kellega mul õnnestuks teha mõni hea intervjuu kunagi tulevikus. Praegu ma veel selle maja uust kinni ei tõmba. Ma tahaksin asja selgeks saada. See kommunikatsioon on selline, siin ei ole kindlaid reegleid, et sa nagu hästi palju tegutsed nagu kõhutunde ajendil kuidagi ja ma tahan, et see tunne oleks mul õige. Ühesõnaga, ma tahan selle asja selgeks saada, kommunikatsiooni asja ja siis võibolla kunagi tagasi tulla juba targema ja suurema inimesena sinna teisele poole. Vahepeal kui tundub, et ajakirjandus ja kommunikatsioon on kaks erimaailma poolust, aga millest ma olen oma mõlemas töös lähtunud on see, et ajakirjanikuna, mina suhtusin kommunikatsiooniinimestesse kui nad ei olnud sellised väga pealetükkivad, kui nad olid konstruktiivsed, siis mina suhtusin neisse kui koostööpartnerisse. Me saame vastastikku kasulikud olla. Praeguses töös on samamoodi. Mingite ajakirjanikega on head kontaktid ja siis pääsed rohkem lõõgile oma teemadega. Kohati tundub, et vastandumine on suur, aga tegelikult võiks rohkem mõelda ajakirjanikud, et kommunikatsiooni inimesed on nende partnerid ja siis vastupidi ka, et ei ole nii, et ajakirjanikud mõtlevad, et ah kommunikatsiooni inimesed, et saavad seal kõrget palka, istuvad oma tornides ja elavad ja käivad reisimas peentes kohtades, et tegelikult see pole nii või siis, et kommunikatsiooni inimesed mõtlevad, et mida need ajakirjanikud ka teavad, et nad on täitsa rumalad. Nad ei saa üldse asjadest aru. Rohkem võiks sidet nende vahel tekkida, et oma töös ma üritan sellest lähtuda. Mina ei pea ajakirjanikke rumalaks, sest ma tean, et nad ei ole.

Mis sa arvad, et kui sa oled peale kooli tulnud kohe kommunikatsiooni või ajakirjandusest tulnuna, kumb oleks keerulisem?

(N30): Peale ülikooli lõpetamist üheksa kuud olin Rahvusraamatukogus avalikesuhete osakonnas. See oli otse ülikoolist kommunikatsiooni peale, aga see oli selline teist laadi. Rohkem selline sisekommunikatsioon, aga ma arvan, et kindlasti on lihtsam tulla

ajakirjandusest. Esiteks sul on kontaktide võrgustik, sa tead, mida ajakirjanikud ootavad, sul on uudiste kirjutamisest hea pressiteadete kirjutamise oskus, sest hästi palju tuleb igasuguseid selliseid pressiteateid, mida ei kannata ette lugeda, mida peab hästi korralikult toimetama. Kui sa oled uudistes ise töötanud, siis sa tead täpselt, kuidas seda sõnastada, et ma arvan, et ajakirjanduskogemus aitab sind ka kommunikatsioonis. See meediaga suhtlus on suur osa tööst ja sa tead, mida ajakirjandus sinust ootab, siis on sul ka lihtsam oma tegevusi planeerida. Mina eelistaks nii, et töötad natuke ajakirjanduses ja alles siis tuled kommunikatsiooni poolele.

Täna sind!

(N30): Väga põnev, loodan, et sul läheb hästi selle tööga.

Aitäh heade soovide eest!

37-aastane mees, 8-aastane ajakirjanduskogemus, sealhulgas kuus aastat ajakirjas Arvuti Maailm

Tere!

(M37): Tere!

Ma räägin siis alguses oma tööst ka. Uurin, miks ajakirjanikud vahetavad eriala. Miks minnakse kommunikatsiooni poolele üle.

(M37): Miks sa seda teed?

See mind ennast ka huvitab, juhendaja pakkus välja ja arvan, et see on huvitav teema. Tulevikus läheb seda teavet minulgi vaja.

Esimene küsimus on siis selline.

Milline on teie hariduskäik?

(M37): Minu haridus on selline, et ma olen lõpetanud Tallinna Kadrioru Gümnaasiumi ja siis õppinud erinevaid asju erinevates ülikoolides, muuhulgas Tartu Ülikoolis ajakirjandust, aga ma pole seda lõpetanud.

Need teised ülikoolid. Kas te seal ka õppisite ajakirjandust?

(M37): Ei. Ma olen õppinud saksa keelt. Saksa keele kallakuga kool. Saksa keelt õppinud, Tartu ülikoolis saksa keele filoloogiat ja kultuuri ja siis ma olen õppinud majandusõigust,

ühes teises ülikoolis ja siis ajakirjandust.

Olgu. Hakkan küsimusi esitama ajakirjanduse kohta.

Millal te läksite ajakirjandusse läksite tööle?

(M37): See on hea küsimus. Ma arvan, et ma olin siis kümnendas klassis. See oli aasta 1994, ei 1993, siis oli selline ajaleht nagu Hommikuleht. Läksin sinna majandusosakonda.

Kas ja kuidas ametikoht ajas muutus?

(M37): Ootuspäraselt muutus. Ma olin alguses Hommikulehes reporter. Siis võibolla väike taust. Miks ma ajakirjandusse üldse läksin. Mu isa on eluaegne ajakirjanik ja oli tol ajal Eesti Päevalehe vastutav toimetaja ja mu õde töötas samamoodi Hommikulehes majandusosakonna toimetajana. Ma läksin sinna reporteriks. Olin seal vähe, äkki pool aastat. Peale seda läksin ma sellisesse väljaandesse nagu Harju Elu ja seal ma olin noorte uudiste ja arvamustoimetuse juht. Mis tähendas seda, et ma juhtisin iseennast ja seal sain kirjutada kõik küljed üksinda täis ja seal olin kindlasti aasta ja siis oli käes juba äkki 99 või 98 kui ma läksin ajakirjandusest ajakirja Arvuti Maailm toimetajaks.

Vare ja Jaakkola kodulehel oli kirjas, et te olite ajakirjanduses kaheksa aastat. Kus väljaandes te olite suurem osa sellest ajast?

(M37): Arvuti Maailmas olin ma kuus aastat ja sinna vahepeale või siis arvuti maailma lõppu jäi väike ja uus väljaanne, mis oli suunatud ettevõtjatele. See oli suuremas osas reklaamväljaanne. Sealt tuleb kokku kaheksa aastat.

Mis teile meeldis ajakirjanduse juures?

(M37): Kõik. Väga äge asi, väga lahe. Sünnist saati selle sees olnud.

Mis on ajakirjanduses lahendat?

(M37): Siin ma ütlen. Mida ka koolis räägitakse, et see aitab muuta ühiskonda. Uurida olulisi teemasid ja leida vastuseid.

Miks te vahetasite eriala?

Ma vaatasin, et minust ei saa väga head ajakirjanikku. Minust võib saada hea või *okey* ajakirjanik, aga mitte nii väga hea ajakirjanik.

Kuidas te seda teadiste, et teist head ajakirjanikku ei saa?

(M37): Kui sa teed kaheksa aastat mingit asja, siis ja ei tule mingit kõva teemat ja siis saigi selgeks.

Kas rahaline seis ajakirjanduses mõjutas ka eriala vahetust?

(M37): Kas sa pead silmas seda, et ajakirjanduses on väiksed palgad?

Täpselt nii.

(M37): 90ndatel olid ajakirjanduses väga suured palgad ja see oli kindlasti äärmiselt kasumlik töö. 2000. alates, jah. Tõenäoselt jäid palgad stoppama, aga see ei mõjutanud mind. Ma ei ole kunagi raha pärast tööd teinud. See ei ole see point.

Mis on kommunikatsiooni valdkonnas sellist, mis meeldib?

(M37): Ma mõtlesin tegelikult enne. Ma ei suutnud väga välja mõelda. Võibolla kaugemalt alates. Inimesed mõtlevad sageli, et need on kaks vastandlikku poolt. Minu meelest see pole nii, need on üks ja see sama. Seal ei ole mingit vastandumist. Ma ei näe, et ajakirjanduses ja PR vahel oleks rindejoon, mida mõlemad püüavad kaitsta. Pigem on see üks meedia ja üks kommunikatsioon. Miks ma vahetasin eriala. Arvuti Maailmas tekkis igasugu erinevaid inimesi, kes küsisid kuidas seda või teist olukorda lahendada. Poliitikud näiteks, kes küsisid, milliste sõnumitega nad peaks näiteks välja tulema. Ma ei tea, kust nad seda väitsid, et mina seda tean, aga midagi ma neile pakkusin ja neile meeldis see ja mis välja tuli oli neile sobiv ja läks nende eesmärkidega kokku. Niimoodi sai see alguse, et ma ei läinud täiesti puhta lehena. Olen olnud terve elu toimetaja ja ühel hetkel olen kommunikatsiooni inimene. Ma olin seda enne teinud. Ülikoolis olin seda võtnud kõrvalerialana. Teatud teadmised olid siiski olemas. Ma arvan, et üks nendest mõtetest, et minust ei saa head ajakirjanikku, kuid meedia ja kommunikatsioon meeldivad. Miks siis mitte proovida ka seda.

Nüüd ma küsin ma mõned küsimused toimetuse poolse toetuse kohta ajakirjanduses.

(M37): Palun.

Missugune oli toimetuse õhkkond oli teie meelest kui te ajakirjanduses töötasite?

(M37): Arvuti Maailmas, Harju Elus ja Hommikulehes?

Jah.

(M37): Täpsusta palun oma küsimust.

Kas näiteks kolleegid või peatoimetaja? Kas see toetas ajakirjanikuna töötamist?

(M37): Kas sa pead silmas üleminekut või ajakirjanikuna töötamist koos toimetusega.

Ajakirjanikuna töötamist koos toimetusega.

Miks nii oli, kuidas see toetus välja nägi?

(M37): Tõenäoliselt kehvad juhid. Kui ma mõtlen Hommikulehe peale, siis kui ma läksin elu esimest intervjuud tegema. Mine tee see intekas selle mehega. Mul polnud õrna aimugi, mida ma küsin, kuidas ma seda teen. Mingit käe hoidmist küll ei hoidnud. Kui ma läksin Harju Elusse. Seal kõik mis ma tegin oli kõik enda väljamõeldud ja isa käest küsitud teadmised.

Ehk see siis ei toetanud ajakirjanikuna töötamist?

(M37): Mina küll ei näinud, et oleks toetanud.

Mida teie jaoks tähendaks toimetuse poolne toetus?

(M37): Minu jaoks tähendab. Toetus lugude planeerimisel ja eriti algajatele ajakirjanikele. Toetus allikatega suhtlemisel ja siis mõned igapäevased nipid kuidas saada intervjuu, kuidas kellega suhelda. Kas sa helistad kommunikatsioonijuhile jne. Sellised praktilised teemad. Kindlasti lugude fookused. Mul võib olla üks mõte ja kuskil võib olla suuremad mõtted, mille kallal töötavad paljud ajakirjanikud.

Teie meelest on toetust vaja ja just algajale ajakirjanikule?

(M37): Muidugi. Igas ametis on seda algajale vaja.

Kes peaksid seda tuge pakkuma?

Otsesed juhid ehk siis kui sa oled majandustoimetuses siis majandustoimetuse juht.

Kuidas see tugi välja näeks?

(M37): Põhimõtteliselt nii nagu ma enne kirjeldasin. Et nad annaksid näpunäiteid. Et inimene ei tunneks, et ta on täiesti üksi jäetud, et see ei ole ainult tema teema vaid keegi teine peaks kõrvalt toetama nii hea sõnaga kui jõuga. Kindlasti toetama ka arengut.

Mida toe pakkumine ajakirjanikule tähendab?

(M37): Nagu igas teises valdkonnas. Seal ei ole nii erilist vahet. Ma arvan, et see on sama.

Teil polnud toimetuse õhkkond just kõige meeldivam. Kas see oli ka erialavahetuse põhjuseks?

(M37): Ei olnud. Ma ei saa öelda, et toimetuse õhkkond polnud hea. Toimetuse õhkkond oli väga hea. See, mis toimus 90ndate alguses Hommikulehes on kindlasti legendaarne ja selles mõttes ei ole midagi ette heita. Tõenäoliselt lahe klubi.

Tulen nüüd suhtekorralduse juurde.

Kaua te olete töötanud kommunikatsiooni valdkonnas?

(M37): Aus oleks öelda, et 2005. aastal tulin ehk siis pea kümme aastat tuleb kokku. Kümme aastat, uuh.

Kas praegu pole nii, et oleks rutiinne?

(M37): Mis puudutab rutiini. Mina seda küll niimoodi ei näe. See on iseenda viga kui läheb nõmedaks rutiiniks. Positiivne rutiin on igas erialas olemas. Ajakirjanduses pead sa lihtsalt kohe ära tegema need kümme uudist, siis kommunikatsioonis agentuuris sa tead, et sellel on vaja seda. Rutiin on vajalik.

Kuivõrd vastab kommunikatsioon teie ootustele?

(M37): Sajaprotsendiliselt. Ma arvan, et mul on siis võimalus saada väga heaks kommunikatsiooniinimeseks.

Praegu siis veel ei ole?

(M37): Kindlasti mitte, praegu võiksin saada väga palju paremaks.

Erialavahetust kahetsenud ei ole?

(M37): Ma ei näe seda erialavahetusena. Pigem näen seda sarnase erialana.

Kumb pakub rohkem positiivset emotsiooni, kas ajakirjandus või kommunikatsiooni valdkond?

(M37): Minu jaoks kommunikatsioon. Paljude jaoks kindlasti pakub ajakirjandus.

Miks kommunikatsioon?

(M37): Ma näen, et mul on siin suuremad ja paremad võimalused. Ma ei saa öelda, et see oleks kuidagi huvitavam või lähedam kui ajakirjandus. Mõlemad on väga huvitavad. Ma ei olnud ajakirjanduses kõige õigem inimene aga teised need kes töötavad aastakümneid, nendest osad isegi on. Kui sa tahad täpsusta küsimust detailsemalt.

Te mainisite, et kommunikatsioon pakub rohkem võimalusi. Mis need võimalused oleksid?

(M37): Üheks võimaluseks on muuta ühiskondlikku arvamust, kui sa oled kuskil väljaandes reporter. Kui sulle on olulised kliendid olulise turujõuga kliendid ja nendel on piisavalt eeldusi midagi teha. Ja siis muuta seisukohti ja siis muuta tarbimisharjumusi ja muuta kas või seadusi, on oluliselt suuremad kui ajakirjanduses.

Ma tuleks ajakirjanduse juurde korra tagasi. Mul tekkis üks küsimus.

Kas teie olite ajakirjanduses tööl kui Online meedia tuli?

(M37): Oli täiesti olemas ja oli täiesti lapsekingades. Ma olen kuulnud, et seal on stress, mis on tingitud sellest, et sa pead otsima kümme uudist ja siis neid tegema ja siis klikid on olulised. Kui sa oled valinud selle töö ja sulle meeldib see töö, siis on see oma viga kui ei saa sellega hakkama.

Eelnevaid intervjuusid tehes on välja tulnud, et noored põletatakse läbi lihtsalt põhjusel. Nad ise ka ei tea, milles nad kirjutada tahaks ja siis see kuhjub ja selle tõttu teevad nad üle.

(M37): Palun täpsusta.

Nagu selles mõttes, et nad ei tea. Ma mõtlen üldlehtedes. Nad ei tea täpselt teemasid,

näiteks majandus või teadus. Nad ei tea, mida nad ise teha tahaksid ja siis neid kuhjatakse erinevate teemadega üle.

(M37): Nad ei saa keskenduda siis ühele teemale. Meil on sama lugu. Kui sa küsiksid minu kolleegi käest. Siis tema ka ei saa keskenduda ühele asjale. Peaks olema kõigi asjadega kursis, kuid tegelikult see ei ole võimalik. Kõikidest asjadest on võimalik teada pinnapealselt. Ajakirjanduse puhul on see niimoodi. Nii oli ka siis kui oli paberleht. Kui on ühekorraga laual tehnoloogia teema, poliitiline teema, majandusteema, saapatehasest mingi teema ja võibolla ka mõni korruptsioonijuhtum. Sa ei jõua ennast kõigi asjadega kurssi viia. Näiteks kuidas täpselt saapaid toodetakse või mis toimub teatud tehnoloogia valdkonnas, aga sa pead nendest rohkem teadma kui lugeja ja pead oskama andma info niimoodi edasi, et poleks näha, et tegelikult sa ei tea teemast mitte midagi. Osav töö.

Eelnevatest intervjuudes mainitigi läbipõletamist. Esimese aastaga põletatakse noor ajakirjanik läbi ja paremaid tingimusi otsides, vahetabki ajakirjanik eriala ja läheb kommunikatsiooni valdkonda üle.

(M37): Ma ei usu seda. Ma olen seda küll hästi palju kuulnud. Pigem on küsimus nendes samades inimestes.

Mul saidki küsimused otsa. Tänan teid!

34-aastane mees, 11-aastane ajakirjanduskogemus ERRis (raadio ja teleajakirjandus)

Kõigepealt küsiksin natuke üldisemaid küsimusi.

Milline on teie hariduskäik? Kus koolis olete käinud?

(M34): Kose Keskkoolis, Tallinna Pedagoogikaülikoolis õppisin raadiorežiid. Tartu Ülikoolis õppisin magistrantuuris kultuurikorraldust.

Kas te ajakirjandust või suhtekorraldust pole õppinud?

(M34): Otseselt mitte, küll aga oli Peda-koolis mingi õppemoodul või loeng, kus midagi räägiti, aga see oli käik väga pindmine ja ei andnud suurt. Kommunikatsiooniõppejõud polnud seal isegi tolle aja kohta enam päriselt kaasas käiv persoon. Võimalik, et kultuuriteaduskonnale lihtsalt ei leitud lektoreid, kellel oleks olnud anda moodsat lähenemist. Räägiti pigem tõesid, mida igaüks võib ise igast kommunikatsiooniõpikust lugeda.

Mille põhjal te tegite valiku ajakirjandusse tööle asumise kasuks?

(M34): Ma ei teinudki seda valikut, ma tahtsin saada TV-režissööriks algselt. Ma ei mõelnud küll väga, et ma hakkam ajakirjandust tegema. Ma ei teadnud, mida selle all silmas peetakse. Ma ei mäleta, et ma oleks suuri plaane teinud, et ma oleks ajakirjanik, kes hakkaks suuri paljastusi avalikkuse ette tooma, midagi uurima.

Mis teile meeldis ajakirjanduse juures?

(M34): Mulle meeldis see. Ma olin käinud mõningad korrad televisioonimajas gümnaasiumi ajal. Mulle meeldis see õhkkond, mis seal valitses. Ma tundsin ja teadsin varakult, et ma tahan seal töötada. Mulle tundus, et režissööri töö võiks olla kõige huvitavam. Mingisugune õhkkond loominguline vaim. Tagantjärele mõtlen. Lihtsalt huvitas mind. Ma nii väga enda jaoks lahti muukisin. Huvitavad inimesed. Erinevad olukorrad, millegi loomine. Jõuan sinna loominguni.

Millal te läksite ajakirjandusse tööle?

(M34): Ma läksin Peda-koolis oli meil Raadiožurnalistika õppemoodul, loeng ja selle üks osa oli mingisuguse raadiosaate tegemine. Raadioprogrammi väljamõtlemine ja teostamine. Merje Soots. Ta hakkas andma mulle ülesandeid, mida ta ülejäänud kursusekaaslastele väga ei andunud. Võibolla oli mingisugust potentsiaali. Ma olin ise ka selline äksakas. Jube suur tahtmine, aga oskusi polnud mingisuguseid. Ta nägi selle tahtmise ära ja mingil hetkel tekkisid esimesed väiksed lõigud, mida ma tegin eetris Vikerraadio hommikuprogrammi või päevastesse saadetes, siis sattusin praktikale raadiosse esimese aasta paiku. Mulle meeldis see. Ehkki ma teadsin ka siis ma pigem töötaks telerežissöörina. Mulle tundus see vaheetapina. Siis juhtus nii, siis mina ja kursusekaaslane. Meil oli üks saade teha Klassikaraadios. See oli eetris korra kuus. See oli kristlikku programmi niisugune väljund. Me tegime seda saadet ja see õnnestus tolle aja kohta päris hästi. Me olime väga ontslikulised ja tegime teistmoodi. Võibolla oli see tingitud sellest et meie ei osanud paremini teha. Võibolla siis tunduski, et on teistmoodi. Meil puudusid tööriistad, kuidas ajakirjandust tehakse, me lihtsalt läksime tunnetusega peale tegime nii nagu meile meeldis. Ma kujutan ette neid saateid oleks praegu üsna hull kullata. Mingisuguse hoo me sisse saame. Aastal 2002 kõige selle tuules korraldas raadiouudiste toimetuse konkursi uudisetoimetaja leidmiseks, kelle ülesandeks oleks olnud Raadio 2 uudiste tegemine. Ma läksin sinna konkursile ja mind võeti tööle ja ma jäin sinna väga pikaks ajaks 11 aastat. Ma kuidagi nagu sattusin. Ma ei planeerinud seda. Kõik see juhtus. Toodi need laua peale.

Kas ja kuidas ametikoht ajas muutus?

(M34): Väga palju muutus, sest mingil hetkel otsustasin, et tahan natuke karjääri ka teha ja esimesel aastal olin ma selline raadiopõhine....käisin eetris lugesin uudiseid Raadio 2te, siis ühel hetkel hakkasin Päevakaja tegema nädalavahetusel saadet kokku panema, siis ma sain reporteriks, siis ma olin uudistereporter ja mingil hetkel olin noor ja vihane reporter. Ma sisimas oma lugude tegemisega võitlesin kivilinenud mõttemallide vastu, mida raadiouudistetoimetuses tol hetkel, panen käe südamele, kohtas küll, et noortel oli teinekord väga raske lõõgile saada ja läbi murda sellisest olukorrast. Ma ei ütle rindkaitsest. Alati on nii tehtud. Niisugune harjumuspärane mugavustsoon mis mõningatel vanematel kolleegidel oli. Tahtsin asju teha teisiti ja nähti seda, et mind jagub igale poole. Hakkasin käima Vikerraadio vahel, tegin seal hommikuprogrammi. Päädis sellega, et ma olin põhilisi hommikuprogrammi tegija, siis ma tegin päevaprogrammi, siis tulid igasugused ülekanded, siis aeg näitas seda, et ma ei ole niisugune lindisaate tegija. Ma olin otsesaadetüüp. Ma kuidagi otseeetris läksin paremini käima. Linti ei oska siamaani. Ma kuidagi otseeetris toimin. Ehedad emotsioonid ühel hetkel õppisin juhtima oma tundeid. Ma juba teadsin, mida ma teen. Igasugused suured laulupeo ülekanded. Kuidagi nagu ühel hetkel avastasin, et olen põhitegijate hulgas. Ühelt poolt roninud sinna, teisalt mulle tundus suhteliselt vähese vaevaga saanud selle kõik. Liikusin ühe formaadi juurest teise juurde. Proovisin miljonit tuhandet asja. Ma olen inimene ja mul muidu hakkaks igav kui ma ühes kohas oleks. Mul stressitaluvust on päris tugevalt. Rutiini talun ka hästi, aga igav ei tohi olla. Raadio pakkus niivõrd palju erinevat rakendust, siis ma haarasin asjadest kinni ja mulle tundus, et võisin asjadega hakkama saada, siis ma naljalt „ei“ ei öelnud. Sealt tulid väga toredad hetked.

Kaua te töötasite ajakirjanduses?

(M34): Ma olin aastast 2002 ametlikult Eesti Raadios palgal. Enne seda olid paar sellist praktikaaastat natuke kõikuvad aastat olin ja ei olnud. Ma ise ütlen, et 13 aastat olin Rahvusringhäälingus küll. 13 aastat raadios olin püsivalt ja koguaeg ja raadio kõrvale kerkis 2006 televäljund, siis hakkasin telemajas ka liikuma. Teles olin 2006-2013.

Miks te eriala vahetasite?

(M34): See on väga keeruline küsimus. Ütlen täitsa ausalt. Mul on rohkem aega vaja, et see enda jaoks selgeks mõelda. Püüan seda kokku võtta. Ma olen pidanud seda seletama ajakirjanikele. Ma tulin ära täieseti rahulikult ilma igasuguse tülita. ERR'ist minnakse ära mingisuge jamaga. Ma moodustasin erandi. Ma tulin sealt ära omal vabal tahtel. Täiesti

rahulikult, uks ei paukunud. Mingil hetkel võibolla ma tajusin niisugust asja, mille kohta öeldakse klaaslagi, et tulekski tagasi. Kas ma olen ajakirjanik või miks ma seal olin. Ma tahan rõhutada. Ma ei ole mitte kunagi mitte iialgi olnud ajakirjanik. Mul ei ole õigus nimetada ennast ajakirjanikuks. Sellepärast, et mul ei ole mitte kunagi olnud niisugust ajakirjaniku soont selles mõttes, et ma tulen hommikul tööle mul on kolm teemat tagataskus neljas teema küpsemas. Mul on ambitsioon midagi paljastada midagi avalikkuse ette tuua ja sellel oma nimi alla kirjutada mul ei ole kunagi olnud sellist ambitsiooni. Ma olen tahtnud pigem vastupidi, pakkuda inimestele head emotsiooni kui ma olen olnud eetris. Mina olen vahendaja ja ma arvamuse asjadest olen püüdnud jätta tagaplaanile. Inimestele ei lähe korda see, mida mina arvan. Kommentaatoritüüpi ma ei ole, et ma kommenteerida ühiskonlikke teemasid. Ma olen alati jätnud selle tagaplaanile mõeldes, et keda huvitavad minu mõtted. Oluline on vahendada tegelikkust, et kui ma vaatan oma endisi kolleege ERRis, siis mulle tundub, et kõikidel nendel kolleegidel kellega ma lähemalt või kaugemalt kokku puutusin, kes olid ajakirjanikud. Neil oli ajakirjanikusoon olemas. Nad põlesid teemasid tehes. Mitte, et mul oleks suva olnud, mida ma teen. Ma ei tundunud ühiskondlikku missiooni oma tööga elu paremaks muuta, et ma tõmban kellegi vahele, kellegi liistule. Mul ei olnud seda kunagi. Ma ühel hetkel tajusin. Et see võib saada probleemiks. Kui sa töötad eetris, siis peaks sul olema ajakirjanduslik lähenemine või soov. Teine asi oli see, et ma sattusin tegema ekraanil tegema uudiseid „Aktuaalset kaamerat“, see juhtus üsna varakult. Ma olin 28 kui ma hakkasin AK lugema ja 27 kui hakkasin „Terevisiooni“ uudiseid vahendama ja siis ma tajusin, et ma olen nii noor ja ma olen juba seal kuhu tegelikult võiks jõuda 40.aastaselt. Kuidas need asjad nii kiirelt lähevad, et kas on mul on niipalju elukogemust ja teadmisi ja tarkusi mul tegelikult õigustust minna eetrisse ja inimestele rääkida välispoliitilistest sündmustest ja rääkida teemadel, mida ma ise pruugi midagi suurt teada, sest sa ei jõua kõigega kursis olla. Kas mul on õigustust vahendada inimestele teemasid, mille kohta mulle endal puudub seisukoht. Ma tunnetasin ühel hetkel, et ma pean midagi juurde õppima ja ise veel arenema. Kolmas dimensioon. Teletööga kaasnev tundus või tähelepanu, mis mulle väga närvidele käis teatud hetkedel. Ma tahan teha oma asja ja ma ei taha, et minu persoonile tähelepanu pööratakse. Põhiaur läheb üle kusagile mujale. Ma ei saa rahulikult oma tööd teha, pean ennast koguaeg jälgima. Mida ma ütlen kuidas ma käitun, kõike võidakse valesti mõista. Inimesed, kes mind ei tunne järeldavad asjadest seda ja kolmandat. Ma tundsin, et see on niivõrd stressirohke. Panin kõrvale palganumbri, mida selle töö eest makstakse ja ühel hetkel otsustasin, et minu au

maksab rohkem. Ma pean otsima mingisuguseid väljundeid, õppima ja omandatut või kogemuse tausta pealt liikuma kusagile edasi, kus ma saan endale rahuldava rakenduse leida ja sõna otseses mõttes ma sente ei loeks, enne palgapäeva. Mul oli kolm põhjust, miks ma selle muudatuse tegin. Ja ma tegin selle rahulikult muudatuse ära. Ütlesin seda ka oma ülemustele.

Poleks uskunud, mõtlesin, et teles on paremad palgad.

(M34): Tähendab, et nad kindlasti on paremad kui raadios. Ma olen ka... kuhu sa selle lati enda jaoks paned. Ja kui sa näed, et sul pole võimalik elementaarseid asju, normaalseid kingi jalga osta. Mul on häbi käia, äralagunenud käimadega kusagil avalikus kohas, siis ma mõtlen küll, et midagi on siin valesti. Kui sa oled niimoodi eetris ja õiguse võtnud, et sa sinna lähed, siis sa pead olema välimuselt eeskuju. Mul ei jätkunud jaksu ja jõudu ja finantsi, mingisugune muutus tuli teha. Ma pakkusin välja enne ERRist ära tulekut mitmesuguseid mõtteid tööandjale. Et ma võiksin olla kaadri taga, pigem rääkida teemadel, kuidas saatejuht paremini toimib, mida ta vajab, et head saadet teha. Pigem oleks läinud üle administratiivsele poolele. Seda ei peetud aga vajalikuks. Leiti, et sa toimid eetris hästi, sind on hea kuulata, sul on hea hää, loed hästi uudised, ole eetris. Ma ei arvanud, et ma pean seda tööd tegema pensionini. Ma leidsin, et mul on rohkem potentsiaali. Mul on mõtteid, mida ma peaksin rakendama, mul on mingisugused omadused kinni ERRis mul on võibolla juhiomadused või mingisugused. Või mingi nägemus mida ma olen võimeline ka ellu viima kui mu ümber on õiged inimesed. Looma organisatsioonile lisaväärtust. Organisatsioon ei näinud selleks võimalust. Ma olen seda tüüpi inimene, kes käiks seal ringi rusikas põuetaskus, siis tuleb otsustada, mis endal võimalik teha.

Minu töö keskendub ka toimetuse tugisüsteemidele ajakirjanduses. Mida tähendab teie jaoks toimetuse poolne toetus?

(M34): Ma ise arvan seda. Kõik sõltub sellest, mida sa saavutada tahad. Minu vaatepunktist oleks toimetuse poolne toetus tähendanud seda et ma ei pea ise käima majas tegema väsimatult lõputut müügitööd. Seda peab tegema, aga mitte lõputult. Toimetusejuht peab olema niipalju tark küll, et ta kaardistab inimesi, kes tal seal on ja millist väärtust nad võiksid organisatsioonile nagu sisu mõttes tuua. Minu käest ei küsitud 11. aasta jooksul, mitte ükski kord, mida sa ise teha tahaksid või kuhu sa liikuda tahaksid, mitte ühtki arenguestlust. Vabandust üks peeti, aga selle ma nõudsin ise endale välja. Toimetuse poolne tugi, et nad jälgivad, et sinu võimed saaksid rakenduse, toimetuse on sinu seljataga ja laseb sul omas

mahlas areneda ja ma tundsin kohati, et ma olen väga üksi. Kõik mis ma seal tegin ja saavutasin, kuidas ma liikusin. See oli minu enda väljamõeldis, et nii võiks olla. Inimressursi arendamine või kuidas seda nimetada või talentide kasvatamine. See peaks olema toimetuse niisugune tugi ja teine toimetusetugi mida ma sain tunda on niisugune kindlustunne, et kui midagi läheb untsu või on mingisugune probleem ajakirjanduslikus mõttes tekkinud ühiskondlikult või laiemalt ja sa tead, et toimeetus on sinu seljataga. Teinekord on see oluline, et oma inimest isegi kui ta on läinud vastuollu vaieldavates kohtades, kas ajakirjanduseetikas. Toimetuses peavad olema põhiväärtused omavahel väga täpselt selgeks arutanud. Kui vaja toimeetus peab olema valmis oma inimest kaitsma. Seda ma ERRis tundsin. Mul oli paar korda sellist vahejuhtumit ja organisatsioon oli minu seljataga. Ajakirjanikule oleks arenguruumi kuhu liikuda. Ma räägin raadiost ja telest ja kitsamalt. Ma võrdlen teleajakirjandust teatriga. Teleajakirjanik oled, siis sa oled nagu Draamateatris trupiliige, näitleja, et väärilist tööd garanteerida ja kui kukud, siis keegi jookseb ja paneb mati alla enne kui sa vastu kivipõrandat kukud.

Kes peaksid tuge pakkuma?

(M34): Ma arvan, et see on organisatsiooni üleüldine vaade. Kui me räägime esimest teemast, inimressursi arendamine, siis see hakkab kõige kõrgemalt pihta. Organisatsiooni juhi peast, kes moodustab tugistruktuuri meeskonna personali spetsialistide näol, kes peavad pidevalt kaardistama, jälgima ja analüüsima, mis pundar inimesi neil seal majas liigub ja mida nende inimestega tuleks teha. See on üks asi, aga toimetuse juht, uudistetoimetuses peab olema ise ka tugev ajakirjanik, kes on omal nahal mingisugused asjad läbi teinud. Näide teatrist. Hea lavastaja on ise ka laval pidanud käima ja ta teab neid rolle, et toimetusejuht peab olema tegelikult ajakirjanduslikult väga kodus nende teemadega. Ta peab tundma ajakirjandusetöö niisuguseid peensusi. Tal peab olema väga palju kontakte. Tal peab olema niisugune suur lugemus, lai vaade, silmaring ja läbi selle ta juba selle tal on mingisugune maailmavaade. Kui ta on hea juht, siis tema meeskond koondub tema seljataha ja toimeetus ongi nagu üks lõõgirusikas. Ma arvan, et see on niisugune organisatsiooni läbiv ülevaade alla ja vertikaalne ja ühiste väärtuse kogumikpilv, mida kogu organisatsioon peab jagama. Loomulikult töötajad, ajakirjanikud ka.

Kas see tugi motiveerib ka ajakirjanikku?

(M34): Kindlasti. See annab kindlustunnet. Ma usun küll, et niisugune tugi, et organisatsioon on minu poolt ja mõtleb minuga ühes rütmis, motiveerib tegelikult pikemas perspektiivis

inimest rohkem kui ühekordne vägev palgatõus. Inimene tahab tegelikult tunnustust, kindlustunnet võimalust areneda jne, väljakutseid. Mina arvan, et see kui organisatsioon on minu poolt ja organisatsioon on mulle selgeks teinud ootused minu suhtes, siis ma ikkagi liigun nende eesmärkide poole ja toon selle tulemuse koju olgu see, siis hea ajaleheartikkel, hea saade või siis kõrgel tasemel ekraanil üllitatud teleuudiste näol. Ühiste väärtuste jagamine, mis kindlasti annab kõva tulemust, mis tahes organisatsioonis.

Tuleks nüüd kommunikatsioonivaldkonna juurde

Kuivõrd vastab kommunikatsioonivaldkond teie tööootustele?

(M34): Raske öelda. Mingisugust ideaali, ei ole olemas. Teleajakirjandusest eelkõige arvatakse, et see on suur glamuur ja kogu aeg saab nalja. Tegelikult igas töös oma rutiinid. Kommunikatsioonis on töö suuresti administratiivne. Ma olen osakonnajuhataja. Tegemist on strateegiliste eesmärkide kaardistamisega ja ühise väärtuse loomisega ja ühiste eesmärkide suunas liikumisega. See kõik mis ma tundsin puudust eelmisel töökohal, saan kõike siin praegu rakendada. Ma ei ütle, et ma jään seda tööd tegema kuni pensionini, aga praegusel hetkel on see, mida ma olen tahtnud teha. Kommunikatsiooni valdkond vastab minu ootustele. Kui ma näen tulemusi, ma näen seda, et ma olen suutnud mõjutada, muuta organisatsiooni avatumaks mingisuguseid ühiseid väärtusi levitada nii ministriumis kui ka selle haldusalas, siis ma näen, et esimesed viljad on kasvama pandud. Vastab küll ootustele.

Kas te erialavahetust kahetsenud olete?

(M34): Kahetsenud. Ei, sest ma ise tegin selle otsuse. Kui see äratulek oleks kuidagi teistmoodi olnud. Kui keegi oleks öelnud, et hakka astuma, siis ma oleks kahetsenud ja oleksin võibolla nagu häiritud, mis aegajalt tuleb on nostalgia. Ma olen öelnud ka varem, et olemas teatud sorti vaim, mida ilmselt kusagil mujal ei tunne kui ainult ERRis kui sul on hea meeskond kui sul on eesmärk mille suunas sa liigud, hea saada saab valmis, kamp on koos. Inimesed ongi rõõmsad kuidagi vabastav kogemus. Kuidagi ei ole selliseid raame, kuidas inimesed liiguvad. Seal kaovad need raamid ära. Rõõmu koostööst ja loomingust seda ma siin töös nii palju ei tunne, ei peagi tundma. Seda ma kohati olen igatsenud ja sellele aegajalt mõelnud, kui on eluline situatsioon. Viimane oli presidendivastuvõtt, kus ma olin heeroldi rollis. ERR tegi kõrval ülekannet. Mul oli tunne, et ma jälle töötaks seal. Sellised nostalgiad tulevad pigem peale, head mäletused. Mitte see, et ma tagasi igatseks.

Kas te ajakirjandusse ei plaani tagasi tulla?

(M34): Ma ei ole ajakirjandust õppinud. Ma ei ole ennast ajakirjanikuks pidanud. Mul ei ole

seda plaani, et ma peaksin tagasi minema. Näiteks organisatsiooni tagasi minna, küsimus on see, et mida tegema sinna. Siin ja praegu mõne aja pärast lükkaks ma võibolla selle ümber. See aeg on ümber kui ma tegin kolm-neli saadet nädalas ja tiksusin raadiomajas ja telemajas ja keesin selle suures katlas. Seda elu nagu ei taha tagasi. Aeg-ajalt mingisuguse projekti raames mõnes saates kaasa teha. Ma olen seda ka teinud, seda lihtsalt avalikkus ei tea. Ma olen olnud paari saate juures toimetaja, siis ma olen käinud tegemas esinemiskoolitusi telesaatejuhtidele, et ma nagu pisut olen ma selle asjaga seotud, aga ma oma kompetentsi sinna, kus ma tunnen, et see kasutamata kus ma tunnen, et kus mul oleks midagi kaasa rääkida oma kogemuse põhjal. Kui ma saan aidata prohmakaid eetris ära hoida ja sellega aidata kedagi, sest ma olen selle omal nahal katseeksitus meetodil läbi teinud ja ma ei soovi, et teised inimesed seda katseeksitus meetodil teeksid. Võibolla oleks see, see valdkond, kus ma saaksin midagi sõna sekka öelda ajakirjanduse organisatsioonis või toimetuse rakukese juht olla või meeskonna panna ühise eesmärgi nimel tööle või olla konsultant mõne projekti juures kaasas olla ja kui ma näen, et nende inimestega on võimalik head tulemust teha. Ma olen pakkumistele avatud. 13. aastat seda ei võta ju ära üleöö ja see jääb sinuga.

Minu intervjuu on läbi, kuid tahaksin öelda, et mul oli väga kahju kuulda, et te lahkute ajakirjandusest. Minule olite te iidoliks.

(M34): Tuttavad ütlesid, et kuidas sa ära tuled, see on nii äge töö ja vaata kus sa oled see on ju tippude tipp. Inimesed ei tea. See hetk kui sa paned teleri käima ja ma seal uudiseid räägin kell üheksa õhtul. Ma olen tulnud tegelikult kell kümme hommikul tööle, ma olen olnud kahel koosolekul. Ma olen toksinud uudiseid sisse. Ma olen teinud mingisuguseid rutiinseid liigutusi. Ma olen käinud grimmitoolis. Ma olen pannud endale lipsu ette, et viisakaks jääda. Ja selleks hetkes kui see saade lõpuks kätte jõuab. Ma olen surmväsinud. Ma tahan koju minna. Päevatipp hetk on väga päeva lõppu tõstetud. Glamuuri ja värki ei ole seal taga üldse nii palju. Ta on selline küllaltki selline tehniline töö ühelt poolt, et sa pead end ekraanil ära teostama. See kui veenev sa seal oled, see on su enda professionaalsuse küsimus. Minu käed jäävad lühikeseks, mõistus jääb jänni. Nägin kõrvalt, et nii palju on tarku inimesi

Ma tänan teid küsimustele vastamise eest. Sain väga häid mõtteid. Tänan!

38-aastane mees, kolmeaastane ajakirjanduskogemus, millest aasta Postimehes.

Esimene küsimus on sissejuhatav.

Mis on teie hariduskäik?

(M38): Piinlik küsimus.

Ma mõtlen nagu selles mõttes. Ma vaatasin, et te olete õppinud õigusteadust, kuid kas teile ajakirjanduslikku haridust ka on?

(M38): Ei ole. Ma käisin Concordia ülikoolis õigust õppimas. Mul jäi see lõpetamata. Ma läksin ülikooli kõrvalt tööle ja siis kuidagi tundus töö huvitavam ja siis ta nii läks. Tegelikult esimese töökoha leidsin nagu täna, selliselt sarnaselt ürituselt, tööandjate messilt, kus oli esindatud BNS ja sinna mind ka kutsuti.

Kodulehel oli ka kirjas, et olite Postimehes ajakirjanik?

(M38): Ma olin vahepeal ühe aasta Postimehes majandustoimetuses.

Miks te ajakirjanduse kasuks valiku tegite?

(M38): Paljuski nagu juhus palju rolli. Tookord sain jutule ja see tundus huvitav. Ajakirjandus on karjääri alguses väga hea valik. See avardab silmaringi, kujutlusvõimet, avardab teadmisi, analüüsivõimet. Hea valik mida teha

Te olite ajakirjanduses 90ndate lõpus, kas siis olid ajakirjanduses head palgad?

(M38): Madalama astme reporterpalgad on võrreldavad ka täna. See ikka nii ei ole.

Toimetusejuhtidel ja keskastmes kõrgemal, oli tookord see palgatase kõrgem kui tänase palgatasemega muidu mitte.

Kommunikatsiooni valdkonna ülemineku üheks põhjuseks on raha? Kas teil oli ka sama põhjus?

(M38): Me oleme ise värvanud inimesi ajakirjandusest. Erasektori PR'id kui inimesed on tublid, siis sealt ikka võimalik...töötasu sõltub eelkõige tulemustest ja panusest.

Ajakirjanduses sa võid olla tubli või vähem tubli aga ikkagi sõltub palk majandusseisust.

Miks teie eriala vahetasite?

(M38): Mind kutsuti huvitavale tööle. Ma olin Postimehes majandusuudiste toimetaja.

Vastutasin majanduskülgede valmimise eest. Mulle tehti pakkumine minna politseisse avalike suhete juhiks. Ma olin oma tööga inimestele silma jäänud ja nende arvates ma sinna sobisin ja ma võitsin ka natuke töötasus. Samas see oli huvitav ja ambitsioonikas.

Kas ajakirjanduses rutiini ei tekkinud?

(M38): Postimehes oli tol ajal üsna närviline õhkkond. Peatoimetaja oli Marko Mikkelsen.

See oli see aeg kui Tartu mudelit muudeti üleriigiliseks leheks. Seal oli küllalt palju inimesi välja vahetatud. Ja olemasolevaid inimesi pandi range juhtimise all paremini tööle. Tegelikult ei olnud hea õhkkond. Hommikul koosolekud algasid peapesuga. Toimetuses tervikuna oli õhkkond oli...see soodustas omamoodi pingelisi olukordi aga ka kindlasti tsiviliseeritum.

Kas pingeline õhkkond sai määravaks erialavahetusel?

(M38): Ennekõike selline karjääriline edasimineku sai määravaks. Ma nägin, et kommunikatsiooni valdkond on samm edasi. Suurem vastutus, teistsugune ja huvitavam töö. Minu ajakirjandusse sattumine oli juhuslik ülikooli kõrvalt, esimene tõsisem amet. Sellepärast tundus edasimineku loogilisem. Politseiametis avalikesuhete juhina klappis see paremini minu õpitava erialaga juuraga.

Mul küsimused ka toimetuse poolse tugisüsteemi kohta ajakirjanduses. Kuigi te olite ajakirjanduses kolm aastat, kas te, seda on paha öelda, mäletate missugune oli õhkkond ajakirjanduses?

(M38): Väga raske on mõelda, mida üldse toetuse all mõeldakse.

Näiteks kui te läksite noore ajakirjanikuna.

(M38): BNS'is olin reporter hiljem toimetaja ja Postimehes olin toimetaja. BNS'is oli küllaltki tore õhkkond ja seal olid toimetused korraldatud nii, et seal olid head juhid. Hoidsid seda õhkkonda hästi rõõmsana, toredana ja ühtehoidvana. Postimehesse sattusin segastel aegadel, kus nagu tegelikult minu vahetuülemus oli majandustoimetuse juhataja, tema oli väga tore ja temaga koostöö klappis väga hästi. Kogu see organisatsioon tervikuna oli valulisem muutuse eel. Inimeste rahulolematuse oli küllalt kõrge nendel aegadel.

Kas sellist asja ka esines, et ajakirjanikke põletati läbi?

(M38): See on inimeses kinni. Eks see nii ongi paberajakirjanduse ärimudel on päris rapsi saanud läbi aastate. Mina tulin ära 1999. aasta lõpus. Ligi 15 aastat edasi läinud. Tegelikult on seal pidev evolutsioon efektiivsemaks muutmine. Selles mõttes paberlehes on see tööõhkkond keeruline. Inimesed läbi põletatakse. See on pigem personaalne. Eestlaslik depressioon kipub ajakirjandusse.

Kas teie meelest on vaja toimetuse poolset toetust?

(M38): Kindlasti igas kollektiivis on toetust vaja. Ajakirjandustöö on närviline töö kui võtta näiteks liinitöö, kus on selgelt äramõõdetud mitu ühikut sa pead kaste siit poolt sinna poole tõstma, siis lähed koju oled muretu, tuled järgmisel päeval tööle. Ajakirjandus on selline, et alati saab paremini, konkureeriv kanal on saanud parema info või midagi esimesena saanud.

Tööstressi on nii palju. Kui pole toetavat kollektiivi siis pole võimalik seda tööd teha.

Kas teie arvates oleks mentor ajakirjanduses vajalik?

(M38): Ma arvan küll, et kas just mentor. Minu meelest on võimalik seda lahendada ka vahetu juhtimisega. Juht peab vaatama, et alluvad tööd teeksid. Mentor on võibolla vajalik. Minule tundub, et see on juhi ülesanne. Kui seal on kuidagi selliselt, et peatoimetajal ei jagu iga reporteri jaoks aega, siis peab olema asi jagatud kuidagi toimetuste kaupa nagu keskastmejuhid jne.

Kui teie ajakirjanduses olite, kas teie tajusite seda toetamist?

(M38): Kindlasti mul pole mentorit kuskil olnud, aga pigem on selline..alati on olnud kellegi käest nõu küsida või ma olen olnud niivõrd iseseisev inimene, et saan hakkama ja see tugi pole nii vajalik.

Küsin nüüd küsimusi kommunikatsiooni valdkonna kohta.

Tean, et olete olnud selles valdkonnas 15 aastat. Kas kommunikatsiooni valdkond vastab teie tööootustele?

(M38): Jah. Mul on läinud päris hästi.

Kas te ei kahetse?

(M38): Ei. Ajakirjandusega võrreldes on see rohkem intellektuaalsem ja pakub suuremat väljakutset. Ta on motiveerivam eriti erasektori PR-is, kus me praegu oleme nagu rahalises mõttes. Kui head tööd teha, siis on võimalik vastavat tasu saada. Ja kolmandaks maailmas toimuvat paremini mõista. Ajakirjaniku asi on ka palju valdkondi läbi arutada, aga see jääb tihti väga pealiskaudseks või ettevõtetel kokku puutudes ajakirjanikuga kohtab tihti kaitsepositsioonil olevat ettevõtet. PR valdkonnas on võimalik näha asjade telgitaguseid ja see on väga huvitav.

Sellist rutiinset tööd siis ei ole eriti väga?

(M38): Rutiinset tööd on ikka. See ei ole ühe kasti teiste kohta tõstmisest vaid see on väga vaheldusrikas töö aga igapäevaselt on see siiski kontoritöö. Kliendid, ülesanded ja plaanid. Väga suurt glamuuri väga ei ole.

Kui ajakirjanduses saaks rohkem palka, kas siis oleks mõeldav, et te läheksite tagasi?

(M38): Mina arvan, et ma ei läheks. Töötasu on väga oluline, sellepärast inimene tööle käibki, aga kui see väga hullusti kuidagi ei hakka olema kaldus ajakirjanduse poole, siis miks mitte. Oskuste poole pealt ma arvan, et ma saaksin hakkama. Ma arvan, et ma oleks parem ajakirjanik kui kunagi noorest peast. Nüüd ma oskan protsesse kuidagi paremini näha. Huvi

tagasi minna küll ei ole, pigem praegune töö on rohkem väljakutsuvam. Pakub rohkem.

Kumb eriala pakub rohkem positiivseid emotsioone?

(M38): Mõlemad pakuvad küllalt vähe. Mõlemad on väga närvilised ametid võrreldes muude ametitega. Pealtnäha on see selline hästi võitluslik. Ajakirjanduses samamoodi. Alati on mingi konkurent, kellel on paremad ideed ja sa pead nagu tõhusam olema. Ajakirjaniku töö on nagu veidi rahulikum, sest sul on õhtul siiski mingisugune *deadline*, kuna sa peab oma loo ära lõpetama. Ja saad järgmisel päeval millegi muuga pihta hakata. PR-is on see protsess alati pikem ja tulemust on raskem garanteerida. Ühe pressiteate väljasaatmine ei võrdu selle töö ärategemisega. Ajakirjanduses on see, et annad oma artikli toimetajale üle ja saad rahulik olla ja mõelda ja sul on see artikkel nüüd valmis.

Eelnevad intervjuueeritavad on maininud, et kommunikatsiooni valdkond on loovam ja töögraafik on kindlam.

(M38): Kindlam töögraafik on nüüd nii ja naa. Kui ma olin Postimehes toimetaja, siis olid mul tööpäevad olid õhtuti teadmata pikkusega. Sõltus reporteritest, kes oma loo valmis saavad. Tol ajal oli trükitähtaeg üsna hiline, et praktiliselt keskmiselt üheksa kümneni iga õhtu nagu töö. Tööpäev algas küll natuke hiljem. PR-is on sellevõrra, et kvaliteet sünnib üheksast viieni nagu meie konkurent armastab öelda. Kui on võimalik oma aega planeerida, siis nii võiks see olla. Tegelikuses on see, et asju tuleb teha siis kui vaja. Eile õhtul läks mul üheksani tänu sellele, et kliendil õnnestus saada telesaatesse mingi lõik. Ajalist stabiilsust ei tooks. Ajakirjanikul kipub olema, keskmisel reporteril kipub olema, et aeg pole stabiilne, sest ta ise ei oska oma aega planeerida. Mõkutab siin päev otsa ja joob kohvi ja õhtul *deadline*'i eel hakkab kiiresti kirjutama. See ei ole töö iseloom vaid see on tema enda korrapäratus.

Probleemina on välja toodud seda, et Online meedias peab iga tund mitu uudist tegema. See surve ja veel see, et noored ajakirjanikud, kes on tulnud Tartu Ülikoolist ei tea teadusest, majandusest jne mitte midagi.

(M38): Tegelikult on see suur probleem. Ülikoolist tuleb eluvõõraid inimesi. Seda on tulnud ette ka endal. Meie senine praktika näitab, et ametikoht ei eelda väga tugevaid erialasi. Töö saab siiski töö käigus ära õppida. Me eelistame inimesi, kes on teinud mingisugust muud tööd ja tal on tekkinud mingisugune arusaamine kui raske on tööd teha ja ta oskab natuke rohkem väärtustada seda kui ma talle natuke rohkem palka maksame. Kommunikatsiooni alaseid teadmisi on võimalik õpetada mõne kuuga. Olgu ta siis näiteks füüsik. Kui tuleb puhtalt Tartu Ülikooli kommunikatsiooni valdkonna lõpetaja. Inimesi on muidugi erinevaid. Tihti on see, et

me saame inimesi, kellel on hästi palju enesehinnangut meie valdkonnas, kuid tal puudub arusaam muudest asjadest. Mis on eriti kurb. Väga tihti õpetajad ei ole omandanud harjumust meediat tarbida. Nad ei ole kursis isegi igapäevaste maailmaasjadega, mis võiks nagu ühel kommunikatsioonispetsialistil olla, kes on kõrgharidusega. Inimesi on erinevaid. Ma ei üldista nagu.

Mul said küsimused otsa. Tänan teid heade vastuste eest!

(M38): Palun.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Kadri Külaots (sünnikuupäev: 27. november 1992)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

„Ajakirjanike üleminek kommunikatsioonivaldkonda, peamised põhjused“

mille juhendaja on Signe Ivask

1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 27. mai 2015